

Södertälje kommun

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr: 1 087 457 (Norconsult Sverige AB) 211 040 (Ensucon AB) Samrådshandling 2024-05-14

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Sammanfattning

Bakgrund

Södertälje kommun har tagit fram en ny översiktsplan (ÖP) vilken ska beskriva utvecklingen till år 2050. Översiktsplanen ska redogöra för och ge vägledning för hur kommunens mark och vattenområden på sikt ska utvecklas, tillgängliggöras och bevaras på ett hållbart och resurseffektivt sätt. Översiktsplanen ska också visa grundläggande mål och strategier vilka ska vägleda det långsiktiga samhällsbyggandet i kommunen. Enligt 6 kap i miljöbalken ska de planer eller program som antas medföra en betydande miljöpåverkan omfattas av en strategisk miljöbedömning med miljökonsekvensbeskrivning (MKB) och som huvudregel, antas översiktsplaner medföra en betydande miljöpåverkan.

Föreliggande dokument är en integrerad hållbarhetsbedömning som belyser vilka konsekvenser som kan uppstå utifrån ett ekologiskt, socialt och ekonomiskt perspektiv om utveckling sker i enlighet med Södertäljes nya översiktsplan. Den strategiska miljöbedömningen med Miljökonsekvensbeskrivningen är kompletterad med en social konsekvensanalys (SKA) och en ekonomisk konsekvensanalys (EKA). Miljökonsekvensbeskrivningen omfattar en redogörelse av de konsekvenser som Södertäljes nya översiktsplan 2050 med tillhörande övergripande utvecklingsinriktning och föreslagen markanvändning kan antas medföra vid ett genomförande. Följande miljökonsekvensbeskrivning omfattar också avstämningar mot miljö- och hållbarhetsmål samt mot miljöbalken.

Alternativ

Den integrerade hållbarhetsbedömningen belyser i följande rapport vilka konsekvenser som kan uppstå utifrån ett ekologiskt, socialt och ekonomiskt perspektiv om utveckling sker i enlighet med Södertäljes nya översiktsplan. Hållbarhetsbedömningen lyfter också vad som är viktigt att tänka på i den fortsatta planeringen för att undvika eller begränsa påverkan på omgivande miljö.

För att bedöma vilka miljökonsekvenser som uppstår jämförs den föreslagna översiktsplanen med en situation utan att planen genomförs, ett så kallat nollalternativ. Nollalternativet utgörs av Södertälje kommuns gällande översiktsplan ”Framtid Södertälje – Översiktsplan 2013–2030”. Nollalternativet innebär alltså att kommunen fortsätter att jobba efter ÖP 2013–2030.

Samråd och avgränsning

Enligt miljöbalken 6 kap. 9§ och 10§ ska kommun och myndigheter samråda om hur omfattning och detaljgrad ska avgränsas i MKB:n med hänsyn till berörd plan. Denna avgränsning omfattar även hållbarhetsbedömningen i stort. Ett avgränsningssamråd genomfördes med Länsstyrelsen Stockholm 2023-12-08. Den geografiska avgränsningen omfattas av kommunens yttre gränser och den tidsmässiga avgränsningen för översiktsplanen är fram till 2050.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys
Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Hållbarhetsbedömningen innehåll avgränsas till följande aspekter:

- Naturmiljö
- Kulturmiljö
- Påverkan på vatten
- Klimatanpassning
- Trafik
- Påverkan på luft
- Buller
- Hälsa och säkerhet
- Ainspråkstagande av jordbruksmark
- God livsmiljö
- Näringsliv

Aspekten trafik bedöms inte med avseende på miljö då dess huvudsakliga miljökonsekvenser omfattas av luft och buller vilka bedöms under respektive avsnitt. God livsmiljö och näringsliv bedöms enbart utifrån sociala och ekonomiska aspekter.

Samlad bedömning

Nedan följer en kortfattad redogörelse för konsekvenserna gällande de ekologiska, sociala och ekonomiska aspekterna. En sammanfattning av miljö- och sociala konsekvenser presenteras i tabellen nedan.

	Miljökonsekvenser	Sociala konsekvenser
Naturmiljö	Varken negativ eller positiv konsekvens (neutral)	Liten positiv konsekvens
Kulturmiljö	Liten till mycket liten negativ konsekvens	Liten positiv konsekvens
Påverkan på vatten	Varken negativ eller positiv konsekvens (neutral)	Obetydlig negativ konsekvens.
Klimatanpassning	Måttligt positiv konsekvens	Liten positiv konsekvens
Trafik	Bedöms inte	Liten positiv konsekvens
Påverkan på luft	Liten negativ konsekvens	Liten negativ konsekvens
Buller	Varken negativ eller positiv konsekvens (neutral)	Liten negativ konsekvens
Hälsa och säkerhet	Liten negativ konsekvens	Liten negativ konsekvens
Ainspråkstagande av jordbruksmark	Varken negativ eller positiv konsekvens (neutral)	Måttlig positiv konsekvens
God livsmiljö	Bedöms inte	Måttlig positiv konsekvens
Näringsliv	Bedöms inte	Liten positiv konsekvens

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Miljökonsekvenser

Översiktsplanen ger upphov till flertalet konsekvenser och bedöms ha små eller mycket små negativa konsekvenser på aspekterna kulturmiljö, luft samt hälsa och säkerhet. För aspekten klimatanpassning är konsekvenserna små till måttligt positiva. För vatten, naturmiljö, buller och ianspråktagande av jordbruksmark bedöms konsekvenserna varken vara positiva eller negativa i sin helhet. Sammantaget bedöms planen varken ha en positiv eller negativ miljökonsekvens i sin helhet.

Sociala konsekvenser

Översiktsplanen har ett stort fokus på social hållbarhet genom att översiktsplanen prioriterar åtgärder och förslag som verkar för en mer socialt sammanhållen kommun. Konsekvenserna av planförslaget är till stor del positiva avseende det sociala perspektivet. Översiktsplanen gör viktiga ställningstaganden vilket skapar goda förutsättningar för välriktade prioriteringar i kommande planeringsskeden som på sikt genererar positiva sociala konsekvenser för Södertälje kommun.

Kommunekonomiska konsekvenser

Den ekonomiska konsekvensbedömningen konstaterar att Södertäljes nya översiktsplan har som ett överordnat syfte att möjliggöra för förutsättningar som på sikt leder till ett mer jämlikt Södertälje med välmående kommuninvånare. I relativa termer leder föreslagna satsningar och framtagna strategier i Södertäljes nya översiktsplan till ökade kommunekonomiska kostnader. Den ekonomiska bedömning av de 11 aspekterna presenterade ovan, görs i denna miljökonsekvensbeskrivning utifrån ett holistiskt perspektiv som beaktar det ekologiska, det sociala och det ekonomiska perspektivet integrerat vilket resulterar i positiva kumulativa effekter för Södertälje kommun. De ekologiska satsningarna och åtgärderna som är föreslagna inom ramen för den nya översiktsplanen leder till exempel till positiva synergier för den biologiska mångfalden, för människors hälsa och välbefinnande samt för klimatet genom att verka förebyggande mot exempelvis värmeböljor samt ökad nederbörd.

Avstämning mot mål och miljöbalken

Översiktsplanen bedöms generellt påverka FN:s globala hållbarhetsmål i en positiv riktning. Mål 3,4, 5, 7, 8, 9, 10, 11 och 16 bedöms påverkas positivt, mål 6, 12, 14 och 15 bedöms varken påverkas positivt eller negativt och mål 13 bedöms påverkas negativt.

Översiktsplanen bedöms bidra positivt till måluppfyllelse för de nationella miljökvalitetsmålen begränsad klimatpåverkan (regionalt och nationellt), ingen övergödning och god bebyggd miljö. För målen begränsad klimatpåverkan och ett rikt odlingslandskap kan ÖP:n bidra något negativt ur ett lokalt perspektiv. För övriga mål bedöms inte översiktsplanen förhindra måluppfyllelse.

Måluppfyllelse för miljökvalitetsnormerna för vatten, luft och omgivningsbuller bedöms inte förhindras av översiktsplanen. För miljökvalitetsnormen för fisk- och musselvatten bedöms ÖP:n kunna bidra till måluppfyllelse.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Föreslagen utveckling i kommunen har i stort anpassats efter vad som är lämpligt i förhållande till befintlig natur, infrastruktur och bebyggelse och andra områdesspecifika värden. ÖP bedöms bidra till en hållbar och naturlig vidareutveckling av tätorten och utpekade LUM-områden likväl som Södertäljes kommun i stort. Föreslagen ÖP bedöms därför vara i enlighet med hänsynsreglerna och hushållningsbestämmelserna.

Det finns risk för att ÖP har en viss negativ påverkan på riksintresset för kulturmiljövård samt samlade natur- och kulturvärden (4 kap. MB). För riksintressena friluftsliv och yrkesfiske bedöms ÖP kunna bidra positivt. Påverkan på övriga relevanta riksintressen bedöms vara varken positiv eller negativ.

Uppföljningen av ÖP kommer att ske fortlöpande genom fortsatt arbete med fördjupade översiktsplaner, planprogram och detaljplaner samt genom miljöprövning och bygglovshantering.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Administrativa uppgifter

Ansvarig förvaltning	Strategienheten, Samhällsbyggnadskontoret
Organisationsnummer	212000–0159
Adress	Nyköpingsvägen 26 151 89 Södertälje
Postadress	Södertälje kommun 151 89 Södertälje
Kommun och län	Södertälje kommun, Stockholms län
Kontaktperson	Simon Trikel 08-523 018 91 simon.tirkel@sodertalje.se Heli Rosendahl 08-523 066 57 heli.rosendahl@sodertalje.se
Omslagsbild	Liza Simonsson
Konsult miljökonsekvensbeskrivning	Ensucon AB Stortorget 6 222 23 Lund
Kontaktpersoner	Ida Sandberg 0723-82 31 21 ida.sandberg@ensucon.se Rickard Sallermo 0793-37 99 83 rickard@ensucon.se
Medverkande konsulter	Elin Hallonsten, Sara Sporre, Balthazar Mandahl Forsberg
Konsult social- och ekonomisk konsekvensanalys	Norconsult AB Hantverkargatan 5K 112 21 Stockholm
Kontaktpersoner	Daniel Rogat 0702-210896 Daniel.Rogat@norconsult.com Anna Lagerquist Sergel 0790-06 08 21 Anna.Lagerquist.Sergel@norconsult.com

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Innehållsförteckning

1	Inledning	7
1.1	Bakgrund och syfte	7
1.2	Konsekvensbedömning och planbeskrivning	8
1.3	Avgränsning och samråd	10
2	Översiktsplanens huvuddrag	13
2.1	Alternativ	16
3	Bedömningsgrunder	17
3.1	FN:s globala hållbarhetsmål	17
3.2	Nationella miljömålen	17
3.3	Miljöbalken	18
4	Bedömning av aspekter – nuläge, konsekvenser och förslag på åtgärder	22
4.1	Naturmiljö	22
4.2	Kulturmiljö	28
4.3	Påverkan på vatten	38
4.4	Klimatanpassning	48
4.5	Trafik	54
4.6	Påverkan på luft	56
4.7	Buller	63
4.8	Hälsa och säkerhet	70
4.9	lanspråktagande av jordbruksmark	77
4.10	God livsmiljö	87
4.11	Näringsliv	91
5	Samlad bedömning	93
5.1	Miljökonsekvenser	94
5.2	Sociala konsekvenser	96
5.3	Ekonomiska konsekvenser- samlad bedömning	96
5.4	Måluppfyllnad globala hållbarhetsmål	102
5.5	Måluppfyllnad nationella miljömålen	104
5.6	Avstämning mot miljöbalken	110
6	Uppföljning	115
	Referenser	116

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

1 Inledning

1.1 Bakgrund och syfte

Södertälje kommun har tagit fram en ny översiktsplan (ÖP) vilken ska beskriva utvecklingen till år 2050. Översiktsplanen ska redogöra för och ge vägledning för hur kommunens mark och vattenområden på sikt ska utvecklas, tillgängliggöras och bevaras på ett hållbart och resurseffektivt sätt. Översiktsplanen ska också visa grundläggande mål och strategier vilka ska vägleda det långsiktiga samhällsbyggandet i kommunen.

Södertälje kommun ligger i den sydöstra delen av Stockholms län och angränsar till kommunerna Salem, Botkyrka, Nynäshamn, Nykvarn, Trosa, Gnesta, Strängnäs samt Ekerö. Kommunen omfattar en area på cirka 700 kvadratkilometer och har en befolkning på cirka 102 000 personer. Kommunen består organisatoriskt av Södertälje stad samt de fyra kommundelarna Järna, Hölö-Mörkö, Vårdinge-Mölnbo och Enhörna.

Enligt Plan- och bygglagen (2010:900) 3 kap. 1,2 §§ ska kommunen ha en aktuell ÖP för hela kommunen. Översiktsplanen är inte ett juridiskt bindande dokument utan syftar till att spegla den politiska majoritetens uppfattning. Planen ska ge vägledning för beslut om hur mark- och vattenområden ska användas samt hur bebyggd miljö ska användas, utvecklas och bevaras (Boverket, 2023b).

Översiktsplanen har en viktig roll för framtagandet av kommunala strategier för en långsiktig hållbar utveckling. Planen ska dels ange en långsiktig övergripande utvecklingsstrategi rörande användning av mark och vattenområden, dels beakta klimatrelaterade risker. Vidare redogör översiktsplanen för hur hänsyn kommer tas till allmänna intressen och hur riksintressen ska tillgodoses samt att miljökvalitetsnormer (MKN) efterlevs (Boverket, 2023b).

Enligt 6 kap i miljöbalken ska de planer eller program som antas medföra en betydande miljöpåverkan omfattas av en strategisk miljöbedömning med miljökonsekvensbeskrivning (MKB). Majoriteten av alla översiktsplaner antas medföra en betydande miljöpåverkan då de möjliggör anläggning av industriområden, projekt för tätortsbebyggelse såsom parkeringsplatser eller köpcentra, verksamheter för turism och fritid eller skapar förutsättningar för verksamheter som kräver tillstånd enligt 6 § i Miljöbedömningsförordningen. Därmed ska en strategisk miljöbedömning med MKB göras (Boverket, 2023a).

Föreliggande dokument är en integrerad hållbarhetsbedömning för ÖP:n där den strategiska miljöbedömningen med MKB utgör en del tillsammans med en social konsekvensanalys (SKA) och en ekonomisk konsekvensanalys (EKA).

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

1.2 Konsekvensbedömning och planbeskrivning

Översiktsplanen ska genomgå en strategisk miljöbedömning då dess genomförande, i majoriteten av fall, antas medföra betydande miljöpåverkan (Boverket, Miljöbedömning översiktsplan - ett processverktyg, 2024).

Den strategiska miljöbedömningen tas fram i process parallellt med framtagandet översiktsplanen. På så vis kan det ske ett växelvis utbyte mellan innehållet i översiktsplanen och miljökonsekvensbeskrivningen där innehållet i miljöbedömningen integreras översiktsplanen. Processen för att ta fram den strategiska miljöbedömningen börjar med att lista signifikant miljöeffekter som planförslaget kan ge upphov till. Därefter genomförs ett avgränsningssamråd med länsstyrelsen och andra berörda kommuner för att avgränsa innehållet i miljökonsekvensbeskrivningen. Efter detta samråd tas en första version av miljökonsekvensbeskrivningen fram och allmänheten och andra berörda aktörer ges möjlighet att delge sina synpunkter på planförslaget. Slutligen tas hänsyn de synpunkter som framkommit under samrådet i miljökonsekvensbeskrivningen samt i planförslaget (Boverket, Miljöbedömning översiktsplan - ett processverktyg, 2024).

Länsstyrelsens roll är vägledande i förhållning till kommunens arbete och deltar i både undersöknings- och avgränsningssamrådet. Genom hela processen fungerar länsstyrelsen som en samordnare för både statliga och kommunala intresse (Boverket, Process för översiktsplanering och strategisk miljöbedömning, 2024).

Vidare beskrivs metodiken för miljökonsekvensbeskrivning samt för social och ekonomisk konsekvensanalys.

1.2.1 Metodik för miljökonsekvensbeskrivning (MKB)

Miljöbedömningsprocessen ska integrera miljöaspekterna i planeringen så att en hållbar utveckling gynnas. Arbetet med MKB ska ge möjlighet till en ökad insyn för allmänhet och intressenter och därmed bidra till ett utökat kunskapsunderlag.

Själva dokument beskriver den planerade verksamhetens påverkan på miljö, människors hälsa och hushållningen med naturresurser. Dokumentet är ett beslutsunderlag för översiktsplanen.

En MKB ska belysa vilka konsekvenser som kan uppstå om utveckling sker i enlighet med översiktsplanen samt vad som är viktigt att tänka på i den fortsatta planeringen för att undvika eller begränsa påverkan på omgivande miljö. För att bedöma vilka miljökonsekvenser som uppstår jämförs föreslagen översiktsplan med en situation utan att planen genomförs, ett så kallat nollalternativ. Nollalternativet för föreslagen ÖP utgörs av ett genomförande av nu gällande ÖP, ÖP 2013–2030 (se vidare under avsnitt **Fel! Hittar inte referenskälla.**).

Konsekvenserna bedöms utifrån planens inverkan på olika aspekters miljövärde, se Tabell 1.

Stora förändringar av höga värden kan ge mycket stora konsekvenser, konsekvenserna delas också in i negativa och positiva konsekvenser. Om det finns gällande riktvärden, miljökvalitetsnormer eller liknande görs en avstämning mot dessa. Konsekvensbedömningen omfattar det som är upptaget i översiktsplanen, dvs. utveckling av nya områden samt övriga åtgärder som vidtas.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

För att minimera påverkan på miljön ska utöver åtgärder också rimliga alternativ med hänsyn till översiktsplanens syfte och geografiska räckvidd identifieras, beskrivas och bedömas.

Tabell 1. Bedömningskriterier av konsekvenser.

Påverkan	Värde/känslighet		
	Lågt värde	Måttligt värde	Högt värde
Stor negativ effekt	Små negativa konsekvenser	Måttliga negativa konsekvenser	Stora negativa konsekvenser
Måttlig negativ effekt	Små negativa konsekvenser	Måttliga negativa konsekvenser	Måttliga negativa konsekvenser
Liten negativ effekt	Små/inga negativa konsekvenser	Små negativa konsekvenser	Måttliga negativa konsekvenser
Ingen effekt	Inga konsekvenser		
Liten positiv effekt	Små/inga positiva konsekvenser	Små positiva konsekvenser	Måttliga positiva konsekvenser
Måttlig positiv effekt	Små positiva konsekvenser	Måttliga positiva konsekvenser	Måttliga positiva konsekvenser
Stor positiv effekt	Små positiva konsekvenser	Måttliga positiva konsekvenser	Stora positiva konsekvenser

Begrepp

Inom denna MKB används begreppen påverkan, effekt (miljöeffekt), konsekvens och skyddsåtgärd. Effekt, påverkan och konsekvens används ofta som synonymer, men i miljöbedömningar används begreppen med skilda betydelser. För att underlätta förståelsen av innehållet i de kommande kapitlen om effekter och konsekvenser ges här korta förklaringar till hur begreppen används i miljökonsekvensbedömningen:

- Påverkan: Påverkan är den fysiska förändring som projektet/verksamheten orsakar, till exempel att bilar släpper ut avgaser, att en ny hamn tar en viss markareal i anspråk eller att arbetsfordon alstrar oönskat ljud.
- Effekt: Effekten (alternativt miljöeffekten) är den förändring av miljökvaliteter som uppstår till följd av projektets påverkan, till exempel högre omgivningsbuller eller förändrad landskapsbild.
- Konsekvens: Konsekvensen är effektens, eller flera effekters, betydelse för olika intressen, såsom människors hälsa och välbefinnande, landskapets kulturhistoriska värden eller den biologiska mångfalden.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Konsekvensbedömning

I avsnittet om miljökonsekvenser anges de inarbetade åtgärder som planeras för att minska negativ effekt på omgivningen. Efter inarbetade åtgärder bedöms konsekvensen av miljöpåverkan från stor positiv till stor negativ enligt Tabell 1 **Fel! Hittar inte referenskälla.** ovan.

MKB:n omfattar också avstämning mot mål och lagstiftning, vilka presenteras i avsnitt 3. Avstämningen mot bedömningsgrunderna är en egen del vilket innebär att måluppfyllelse och konsekvenser inte alltid måste korrelera. Exempelvis så kan påverkan på vatten vara negativ utan att miljökvalitetsnormerna äventyras.

1.2.2 Metodik för social konsekvensanalys och samhällsekonomisk konsekvensanalys

Social konsekvensanalys (SKA) är en analysmodell som utgår från människors olika livssituationer och behov när en fysisk förändring ska genomföras, i det här fallet ett genomförande av Södertäljes nya kommunövergripande översiktsplan. Modellen används för att få ökad kunskap om platsen och för att identifiera viktiga sociala aspekter och trygghetsupplevelser som behöver tas om hand i det strategiska arbetet.

Ekonomisk (eller samhällsekonomisk) **konsekvensanalys** syftar till att undersöka kostnaderna och nyttan för berörda individer (kommuninvånare), i det här fallet av ett genomförande av Södertäljes nya kommunövergripande översiktsplan.

Inom ramen för bedömningarna av de sociala och de ekonomiska aspekterna av Södertäljes nya översiktsplan, har konsekvensanalysen utgått från följande steg i sin analys:

- Steg 1 Kartläggning: Den första delen av arbetsprocessen består av en kartläggning och planering för hur och var nödvändig kunskap och information ska hämtas.
- Steg 2 Beskrivning: Nästa steg i arbetsprocessen handlar om att göra en beskrivning utifrån det inhämtade materialet.
- Steg 3 Analys: Det tredje steget i processen består av en problemanalys, där motiven till förslaget och dess konsekvenser beskrivs.
- Steg 4 Bedömning: Det avslutande steget handlar om att göra en sammantagen helhetsbedömning av alla relevanta faktorer utifrån kartläggningen, beskrivningen och analysen. Detta görs enligt tabell 1.

1.3 Avgränsning och samråd

Enligt miljöbalken 6 kap. 9§ och 10§ ska kommun och myndigheter samråda om hur omfattning och detaljgrad ska avgränsas i MKB:n med hänsyn till berörd plan. Denna avgränsning omfattar även hållbarhetsbedömningen i stort.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

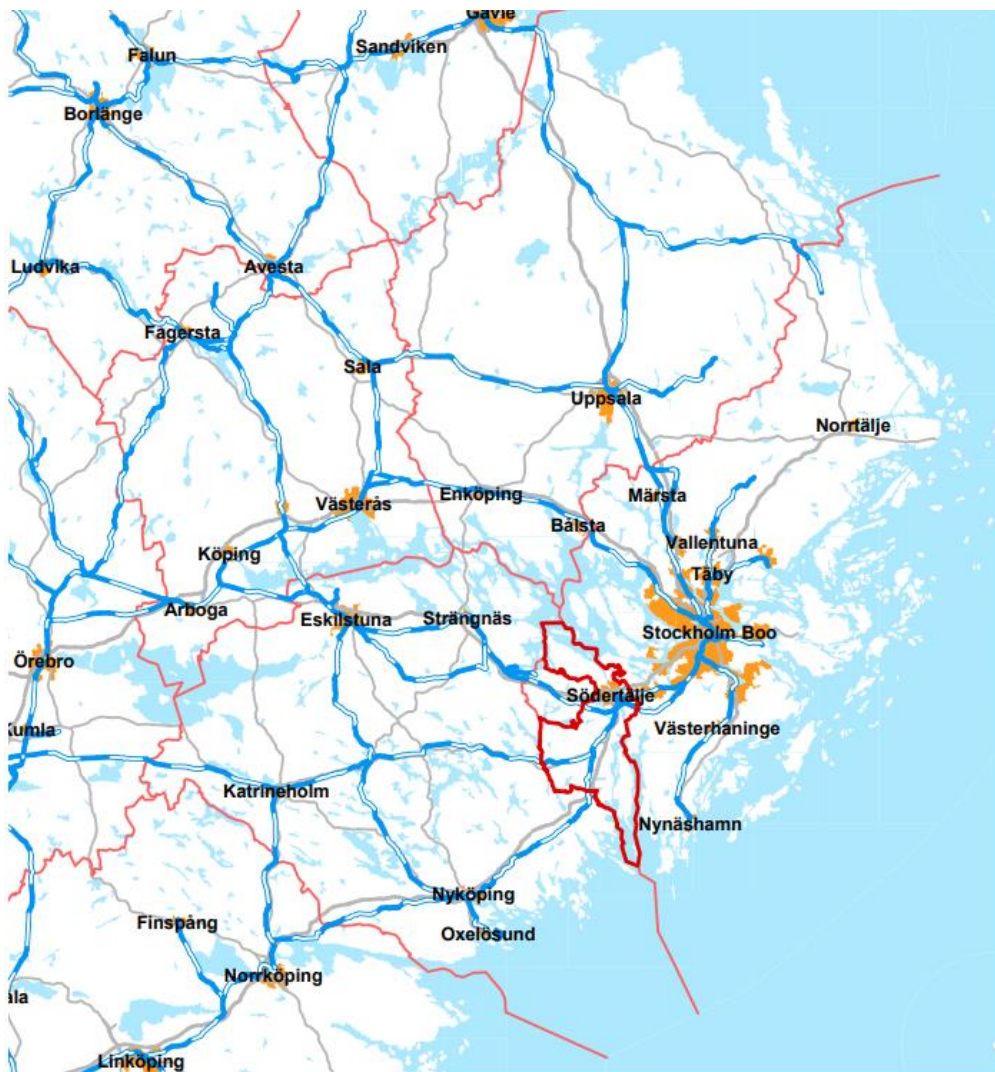
Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Ett avgränsningssamråd genomfördes med Länsstyrelsen Stockholm 2023-12-08 där avgränsningen presenterades. Länsstyrelsen inkom med minnesanteckningar och medskick 2023-12-21.

1.3.1 Geografisk avgränsning

Översiktsplanens geografiska avgränsning utgörs av kommungränsen samt konsekvenser som bedöms påverkas av den tänkta mark- och vattenanvändningen. Påverkan kan uppstå utanför själva kommungränsen för vissa miljöaspekter. Stockholmsregionen har tagit fram en regional utvecklingsplan, RUF5 2050 som hanterar frågor av mellankommunal karaktär, frågor som uppkommer ska också hanteras i dialog med berörda kommuner. Mellankommunala frågor utgörs av bland annat transportinfrastruktur, natur- och grönområden, vatten, masshantering samt teknisk försörjning. Kommunens geografiska utbredning presenteras i Figur 1.

Figur 1. Geografisk utbredning av kommunen, se röd markering (Södertälje kommun, 2013).

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

1.3.2 Innehållsmässig avgränsning

Hållbarhetsbedömningen innehåll avgränsas till följande aspekter:

- Naturmiljö
- Kulturmiljö
- Påverkan på vatten
- Klimatanpassning
- Trafik
- Påverkan på luft
- Buller
- Hälsa och säkerhet
- Ianspråktagande av jordbruksmark
- God livsmiljö
- Näringsliv

MKB:n fokuserar på de aspekter som kan medföra betydande miljöpåverkan och på hur planen påverkar möjligheterna till att uppfylla befintliga miljömål samt påverkan på miljö kvalitetsnormer (MKN) och behandlar samtliga aspekter utom god livsmiljö och näringsliv vilka behandlas i sin helhet i SKA:n och EKA:n.

1.3.3 Avgränsning i tid

Den tidsmässiga avgränsningen för översiktsplanen är fram till 2050, eventuella konsekvenser med en längre tidshorisont än 2050 kommer att beskrivas då det bedöms relevant.

En del miljökonsekvenser är direkta medan vissa kan bidra till en kumulativ effekt, vilket innebär att flera aspekter samverkar och förstärker eller motverkar varandra över tid.

För vissa aspekter, så som klimatanpassning samt översvämningsrisker, är den tidsmässiga avgränsningen längre och är satt till år 2100.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

2 Översiktsplanens huvuddrag

Södertäljes nya kommunövergripande översiktsplan sträcker sig till år 2050 och består av tre övergripande målområden med tillhörande delmål som är vägledande och genomsyrar hela översiktsplanen:

Målområde 1: Socialt hållbara Södertälje: Invånare med goda livsvillkor

- Attraktiva, trygga och hälsosamma livsmiljöer
- En socialt sammanhållen och jämlik kommun

Målområde 2: Ekologiskt hållbara Södertälje: Miljö och klimat i balans

- Ökad takt i klimat- och energiomställningen
- Långsiktigt hållbara ekosystem och god klimatanpassning

Målområde 3: Ekonomiskt hållbara Södertälje

- En plats för lärande, arbete och innovation
- God resurshushållning

För att uppnå översiktsplanens mål har fyra samhällsbyggnadsstrategier tagits fram. Samhällsbyggnadsstrategierna utgör utgångspunkten för den efterföljande fysiska planeringen i och tätorterna såväl som på landsbygden. Beslut om detaljplaneläggning ska prövas mot översiktsplanens mål och framtagna samhällsbyggnadsstrategier. Följande samhällsbyggnadsstrategier är vägledande för Södertäljes olika geografier:

- Stärk befintliga bebyggelseområden
- Skapa sammanhängande miljöer/ Stärka sociala och ekologiska samband
- Blandade tätorter och stadsdelar
- Värdeskapande utveckling

Utvecklingsinriktning

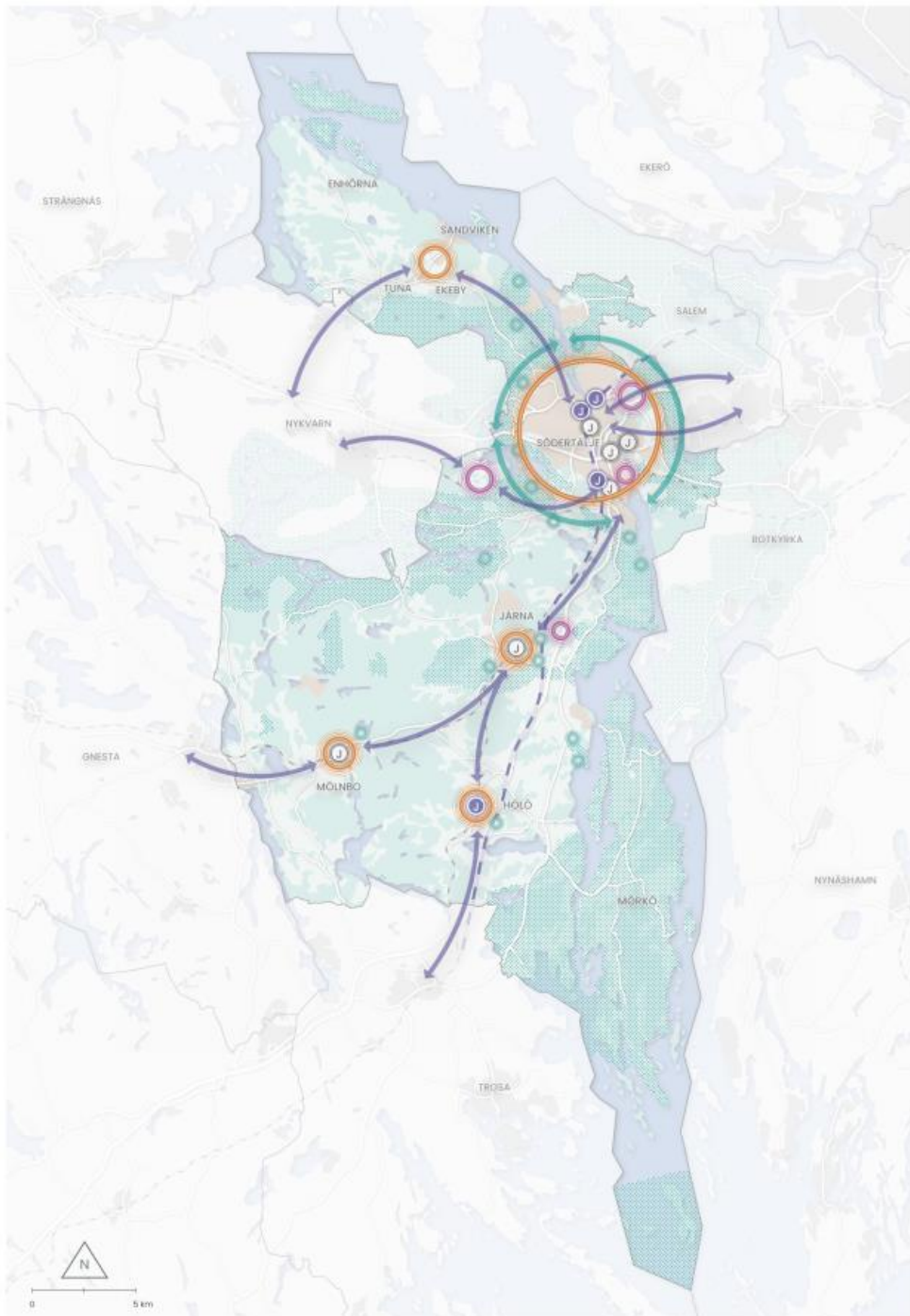
Utöver målområdena samt de mer detaljerade samhällsbyggnadsstrategierna, innefattar Södertäljes nya översiktsplan en så kallad utvecklingsinriktning som visar kommunens långsiktiga intentioner i grova drag och lyfter utvecklingsinsatser som är särskilt viktiga. Utvecklingsinriktningen visar de övergripande strukturerna för bebyggelse, natur och friluftsliv samt trafik. Utvecklingsinriktningen innehåller också ställningstaganden för hur Södertälje bör utvecklas i ett mellankommunalt och regionalt sammanhang. Fokus ligger på funktioner (funktionella regioner) som inte alltid följer administrativa gränser och som kan sträcka sig över kommungränser och mellan regioner.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Översiktsplanen har en kommuntäckande utvecklingsinriktning och en fördjupad utvecklingsinriktning över Södertälje stad i enlighet med Boverkets ÖP: modell. Kartan nedan ska läsas tillsammans med texten som beskriver Södertälje kommuns övergripande utvecklingsinriktning.

Figur 2. Utvecklingsinriktning för kommunen.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Figur 3. Utvecklingsinriktning för Södertälje stad

Lokala utvecklingsmöjligheter

För att visa på en mer detaljerad utveckling finns i framtagna översiktsplan ett kapitel som benämns lokala utvecklingsmöjligheter. I de lokala utvecklingsmöjligheterna finns övergripande utvecklingsbeskrivningar för Södertälje stad, för Södertälje stadskärna, för landsbygden och för övriga kommundelar. Samtliga geografier och orter, inklusive landsbygden, innefattar en mark- och vattenanvändningskarta som pekar ut hur den specifika geografien till och med 2050 ska utvecklas.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

2.1 Alternativ

2.1.1 Nollalternativet

Nollalternativet utgörs av Södertälje kommuns gällande översiktsplan ”Framtid Södertälje – Översiktsplan 2013–2030”, vilken antogs av kommunfullmäktige den 28 oktober 2013 (Södertälje kommun, 2013). Nollalternativet innebär alltså att kommunen fortsätter att jobba efter ÖP 2013–2030.

Översiktsplanen är baserad på en befolkningsökning till 108 000 invånare fram till år 2030, jämfört med dåvarande befolkningsmängd på 87 685 invånare år 2013. Nollalternativet tar inte höjd för ytterligare befolkningsökning. Fokus i översiktsplanen har varit att tydliggöra samhällsbyggandets fokus där följande fokusområden valt ut:

- Hållbar utveckling
- Social sammanhållning
- Förstärkta kvaliteter i Södertälje stad
- Utveckla tyngdpunkten på landsbygden
- Varierande och flexibla miljöer
- Attraktivt och varierande bostadsutbud
- Ett stärkt näringsliv och utbildning
- Förbättrad tillgänglighet och hållbar trafik
- Stärkt dialog

2.1.2 Nollalternativets påverkan på respektive aspekt beskrivs vidare i avsnitt Fel! Hittar inte referensälla..Övriga alternativ

Framtagandet av översiktsplanen har föregåtts av övergripande hållbarhetsbedömningar för berg- och grustäkten i Underås samt grustäkten i Järna då det finns ett intresse för bostadsutveckling från markägaren. Områdena har också flera utmaningar av olika slag kopplat till bland annat naturmiljö, vatten och VA. Järna är inte utpekad som prioriterat utvecklings- eller verksamhetsområde.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

3 Bedömningsgrunder

I följande avsnitt redogörs för de lagar, förordningar och mål som översiktsplanen också stäms av emot utöver konsekvensbedömningen. För ÖP:n omfattas dessa av FN:s globala hållbarhetsmål (Agenda 2030), de nationella miljö kvalitetsmålen samt miljöbalken. En avstämning mot bedömningsunderlaget görs i avsnitt 5.

3.1 FN: s globala hållbarhetsmål

År 2015 antogs Agenda 2030 och dess 17 globala hållbarhetsmål av världens ledare (FN-förbundet, 2019). Dessa mål ska medföra en socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbar utveckling för alla världens länder, till och med år 2030. Med en hållbar utveckling menas det att dagens behov och resursnyttjande inte ska äventyra kommande generationers möjlighet att tillgodose sina behov (FN-förbundet, 2023).

Agenda 2030 inkluderar alla länder, oavsett inkomst- eller utvecklingsnivå, dock är agendan inte juridiskt bindande, utan som FN beskriver det ”en deklaration och ett frivilligt åtagande” (FN-förbundet, 2019). Ansvaret för att målen ska kunna bli uppfyllda ligger på FN:s medlemsländers regeringar, men för att målet ska nås kan FN bidra med stöd under landets genomförande. Trots detta är det även viktigt att olika aktörer som kommuner, organisationer, forskare och näringsliv engagerar sig i arbetet, eftersom alla människor påverkas av resultatet från Agenda 2030:s globala hållbarhetsmål (FN-förbundet, 2023).

I tabell 2 listas FN:s globala hållbarhetsmålen upp, de som bedöms vara relevanta för ÖP:n är markerade med fetstil. Tre mål bedöms inte relevanta då fokus för dessa mål är globala perspektiv.

Tabell 2. Översikt av FN:s globala hållbarhetsmål med de hållbarhetsmål som bedöms relevanta för ÖP:n är markerade i fetstil.

FN:s globala hållbarhetsmål	
1. Ingen fattigdom	10. Minskad ojämlikhet
2. Ingen hunger	11. Hållbara städer & samhällen
3. God hälsa & välbefinnande	12. Hållbar konsumtion och produktion
4. God utbildning	13. Bekämpa klimatförändringarna
5. Jämställdhet	14. Hav & marina resurser
6. Rent vatten & sanitet för alla	15. Ekosystem & biologisk mångfald
7. Hållbar energi för alla	16. Fredliga & inkluderande samhällen
8. Anständiga arbetsvillkor & ekonomisk tillväxt	17. Genomförande & globalt partnerskap
9. Hållbar industri, innovationer och infrastruktur	

3.2 Nationella miljömålen

Sveriges riksdag har beslutat om 16 nationella miljö kvalitetsmål (miljömål) samt det övergripande generationsmålet för en hållbar samhällsutveckling. Det innebär att nuvarande och kommande generationer ska tillförsäkras en god och hälsosam miljö utifrån ekologiska, sociala och ekonomiska aspekter. Miljö kvalitetsmålen fungerar som riktvärden för miljöarbetet i Sverige och beskriver det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till. Många av miljömålen kopplar till olika ekosystemtjänster.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Det övergripande generationsmålet innebär att vi till nästa generation ska lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. Etappmålen är steg på vägen för att nå generationsmålet och ett eller flera av miljökvalitetsmålen. Miljökvalitetsmålen innehåller också ett antal preciseringar som tydliggör målens innebörd (Naturvårdsverket, 2021a).

De nationella miljökvalitetsmål som bedöms relevanta för ÖP:n presenteras i Tabell 3.

Tabell 3. Översikt av de nationella miljökvalitetsmålen. De mål som bedöms relevanta för ÖP:n är markerade i fetstil.

Miljömål	
Begränsad klimatpåverkan	Grundvatten av god kvalitet
Frisk luft	Hav i balans samt levande kust och skärgård
Bara naturlig försurning	Myllrande våtmarker
Giftfri miljö	Levande Skogar
Skyddande ozonskikt	Ett rikt odlingslandskap
Säker strålmiljö	Storslagen fjällmiljö
Ingen övergödning	God bebyggd miljö
Levande sjöar och vattendrag	Ett rikt djur- och växtliv

3.3 Miljöbalken

3.3.1 Miljökvalitetsnormer

Miljökvalitetsnormer (MKN) är ett juridiskt bindande styrmedel som infördes med miljöbalken 1999. Idag finns det miljökvalitetsnormer för yt- och grundvatten, fisk- och musselvatten, luftkvalitet och omgivningsbuller. MKN ska följas vid översiktsplanering och detaljplanering. MKN regleras både i plan- och bygglagen (PBL) och i miljöbalken (MB) och är därmed överordnat det kommunala planmonopolet.

3.3.1.1 Vattenförekomster

Det finns fyra typer av vattenförekomster, sjöar, ytvatten, kustvatten och grundvatten. För att ett vatten ska utgöra en vattenförekomst finns vissa kriterier så exempelvis minsta storlek på en sjö och minst mängd vatten en grundvattenförekomst ska ge. Det vatten som inte klassas som vattenförekomster benämns ”övrigt vatten”. Vattenförekomsterna delas in i grupper baserat på ekologiska, kemiska och geologiska förutsättningar. Vattenförekomster klassificeras enligt miljökvalitetsnormer som anger kvalitetskrav för miljön i en vattenförekomst med målet att säkra vattenkvaliteten i Sveriges vatten. Miljökvalitetsnormer (MKN) för vatten regleras i 5 kap. miljöbalken samt av vattenförvaltningsförordningen (2004:660).

Miljökvalitetsnormerna för vatten är utformade i enlighet med EU:s ramdirektiv för vatten och kvaliteten mäts med avseende på kemisk och ekologisk status. Miljökvalitetsnormerna anger de kvalitetskrav som en vattenförekomst minst ska uppnå vid en viss tidpunkt. Alla vattenförekomster ska uppnå god status eller god potential. Om vattnet inte uppfyller god status vid angiven tidpunkt, kan tidsfristen skjutas framåt alternativt att kvalitetskravet sänks (Vattenmyndigheterna, 2023b). För grundvatten finns även kvalitetskriterier för kvantitativ status, för ett hållbart uttag av vatten. Klassificering av ekologiska statusen görs efter en femgradig skala (hög, god, måttlig, otillfredsställande och dålig) och baseras på biologiska,

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

fysikalisk-kemiska, hydromorfologiska faktorer. Den kemiska statusen samt den kvantitativa statusen för grundvatten bedöms som god eller ej god.

För miljökvalitetsnormer finns ett icke-försämringskrav, vilket innebär att förutsättningarna att nå god status inte får försämrats, samt att försämring av statusen på de ingående kvalitetsfaktorerna är förbjuden (Vattenmyndigheterna, 2023a). Vidare finns ett särskilt ansvar hos kommunerna att vid planläggning bidra till att normen uppnås.

Södertälje kommun har 66 vattenförekomster som helt eller delvis är belägna inom kommunen. Utav vattenförekomsterna är 17 sjöar, 14 vattendrag, nio kustvatten och 26 grundvatten (VISS, 2023a).

3.3.1.2 Luft

Miljökvalitetsnormer för utomhusluft syftar till att skydda människors hälsa och miljön och regleras av luftkvalitetsförordningen (2010:477). Det finns miljökvalitetsnormer för kvävedioxid/kväveoxider, svaveldioxid, bly, partiklar (PM10/PM2,5), marknära ozon, bensen, kolmonoxid, arsenik, kadmium, nickel och bens(a)pyren. Kommuner ansvarar för att kontrollera luftkvaliteten för de flesta miljökvalitetsnormer (Naturvårdsverket, 2023a). Miljökvalitetsmålen fungerar som riktvärden för miljöarbetet i Sverige och beskriver det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till. Preciseringar av det nationella miljökvalitetsmålet Frisk luft samt MKN för kvävedioxid och partiklar sammanfattas i tabell 4. Kommuner ansvarar för att kontrollera luftkvaliteten för de flesta miljökvalitetsnormer (Naturvårdsverket, 2023a). Södertälje kommun har kontrollerat luftkvaliteten sedan 1990-talet. I nutid utför Östra Sveriges Luftvårdsförbund mätningar och beräkningar av luftföroreningshalter för kommunen (Södertälje kommun, 2023a).

Tabell 4. Preciseringar av det nationella miljökvalitetsmålet Frisk Luft samt MKN för kvävedioxid och partiklar.

Partikel	NO ₂ [µg/m ³]		PM10 [µg/m ³]		PM2,5 [µg/m ³]	
	MKN	Miljömål	MKN	Miljömål	MKN	Miljömål
Årsmedelvärde	40	20	40	15	25	10
Dyngsmedelvärde	60 ¹		50 ³	30		25
Timmedelvärde	90 ²	60				

¹ Får överskridas 7 dygn per kalenderår

² Får överskridas 175 timmar per kalenderår

³ Får överskridas 35 dygn per kalenderår

3.3.1.3 Omgivningsbuller

Exponering för höga nivåer av buller kan leda till bland annat stress, sömn- och koncentrationssvårigheter. Enligt miljökvalitetsnormer får omgivningsbuller inte medföra skadliga effekter på människors hälsa. Buller kommer framför allt från vägar, spårtrafik, industriell verksamhet, sjöfart och hamnverksamhet. Förordning (2004:675) om omgivningsbuller reglerar svenska bullernivåer. MKN för buller gäller kommuner med en befolkning större än 100 000. Enligt SCBs senaste mätning bor det cirka 102 000 personer i Södertälje (Södertälje kommun, 2023c), vilket medför att kommunen

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

har en skyldighet att vart femte år ta fram en bullerkartläggning och därefter ta fram och fastställa ett åtgärdsprogram.

Kommunala bullerkartläggningar finns för vägtrafik för samhällena Södertälje, Ekeby, Järna, Mölnbo och Hölö. Kartläggning för spårbunden trafik finns mellan Södertälje och Järna samt mellan Södertälje och grannkommunerna Salem och Botkyrka (Länsstyrelsen Stockholm, 2023).

3.3.1.4 Fisk- och musselvatten

I vattenområden som har pekats ut som särskilt värdefulla fiskvatten eller vatten för skaldjursodling för livsmedelsproduktion finns MKN för fisk- och musselvatten. Sveriges alla fisk- och musselvatten finns lagstadgade i förordningen (2001:554) om miljö kvalitetsnormer för fisk- och musselvatten.

Inom Södertälje kommun finns det MKN för Mälaren som är utpekat som ett särskilt fiskvatten.

3.3.2 Hänsynsreglerna och hushållningsbestämmelserna

De allmänna hänsynsreglerna återfinns i kap. 2 i Miljöbalken. Reglerna innebär bland annat att den ansvarige ska ha kunskap om verksamheten eller åtgärden, att skadeförebyggande skyddsåtgärder skall vidtas samt att verksamheten eller åtgärden också ska lokaliseras till en lämplig plats. Reglerna innefattar även att man ska hushålla med råvaror samt använda bästa produkt och teknik. I kap. 3 i Miljöbalkens redovisas vidare grundläggande bestämmelser för hushållningen med mark- och vattenresurser. Här anges bland annat att mark- och vattenområden ska användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade, med hänsyn till beskaffenhet, läge och föreliggande behov. Vidare anges att ekologiskt känsliga mark- och vattenområden så långt som möjligt ska skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön.

3.3.3 Riksintressen

Riksintressen gäller geografiska områden som har utpekats därför att de innehåller nationellt viktiga värden och kvaliteter. Att ett område har klassats som riksintresse betyder att det så långt som möjligt ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada dess värden. Det kan vara områden både för bevarande samt för exploatering. Riksintressen lagstads i miljöbalken under 3 och 4 kap. De större områden som riksdagen beslutat om återfinns i 4 kap. miljöbalken och de områden som är riksintressen enligt 3 kap. miljöbalken är den ansvariga nationella myndigheten som har ett ansvar för att ange anspråk (Boverket, 2023c). I tabell 5 presenteras en sammanställning över riksintressena i Södertälje kommun.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Tabell 5. Riksintressen i Södertälje kommun.

Riksintresse	Specificerat
Kulturmiljövård	Bornsjön; Brandalsund; Mörkö; Karta – Oaxen – Stora Vika; Tullgarn (Hölö sn); Vårdinge (Vårdinge sn); Överenhörna (Överenhörna sn)
Samlade natur- och kulturvärden	- Högexploaterad kust: Kustområdena och skärgården i Stockholms län - Rörligt friluftsliv: Kustområdena och skärgården i Stockholms län - Rörligt friluftsliv: Mälaren med öar och strandområden i Stockholms län
Naturvård	Stockholms skärgård: Långö-Fifång-Södra Torö-Järflotta; Tullgarn-Mörkö; Yngernområdet; Vattgruvsmossen; Korpberget
Friluftsliv	Stockholms skärgård, yttre delen; Tullgarn - Södra Mörkö; Björkfjärden – Prästfjärdens övärld; Bornsjön
Natura-2000 områden	Botten; Brant syd Lanaren; Bårsjön; Fifång; Grottberget; Hamnskär; Hörningsholm; Jurstaholm; Kalkberget; Kiholm; Korpberget; Kvedesta; Kålsö; Ledarön; Lina; Nora Holmäng; Oaxen; Orrsättra; Sjögård; Skansundet; Skillebyholm; Skogstorp; Slessberget; Stora Alsjön; Stora Envättern; Stångberget
Yrkesfiske	- Kustzon: Fällnäsviden Himmerfjärden - Sjö: Mälaren
Kommunikationer	Sjöfart: farlederna & hamnen; Järnväg; Väg; Luftfart
Totalförsvaret	- Påverkanszon - Vällinge skjutfälts - Sjöövningsområde
Dricksvattenanläggning	Djupdalsverket. Grundvattenanläggning med konstgjord infiltration. Berör vattentäkterna Malmsjöåsen och Mälaren.

4 Bedömning av aspekter – nuläge, konsekvenser och förslag på åtgärder

4.1 Naturmiljö

I detta avsnitt bedöms huruvida översiktsplanen förväntas bidra till att bevara eller stärka förutsättningarna för biologisk mångfald och ekologiska samband. Att skydda och vårda naturliga miljöer är grundläggande för att upprätthålla biologisk mångfald och, allt biologiskt liv. Det inkluderar även de nödvändiga funktionerna och processerna för att ekosystem och livsmiljöer ska kunna bestå och utvecklas. Robusta ekosystem utgör en förutsättning för de tjänster och produkter, även kallade ekosystemtjänster, som naturen tillhandahåller. Den ekologiska hållbarheten är en förutsättning för att kunna uppnå ekonomisk och social hållbarhet.

4.1.1 Förutsättningar

Södertälje kommun sträcker sig över södra delen av Stockholms län och kännetecknas av en betydligt större närvaro av naturmark jämfört med de kommuner som återfinns närmare Stockholms stadskärna. Landskapet i området är präglad av sin mångfald, men övervägande består det av skogsmark med både löv- och barrskog, varav en relativt stor del är äldre bestånd. På flera platser framträder ett tydligt odlingslandskap med åkrar och betesmarker. Kommunen rymmer flera tätorter, varav Södertälje utgör den största. Geografiskt sett har kommunen kontakt med vatten, både genom närheten till Mälaren i norr till Östersjön i söder. Mitt genom Södertälje stadskärna löper Södertälje kanal, en viktig förbindelse som sammanlänkar Mälaren med Östersjön. Dessutom rymmer kommunen många sjöar i varierande storlek.

I kommunen finns fem riksintressen för naturvård och sju för friluftsliv enligt 3 kap 6§ miljöbalken, två områden som utgör riksintresse för det rörliga friluftslivet enligt 4 kap 1 och 2 § miljöbalken, 29 Natura 2000-områden, 26 naturreservat, åtta naturminnen som skyddar 20 träd, och 42 områden där enskilt biotopskydd beslutats. Dessa framgår och beskrivs vidare i planförslaget.

Prioriterade naturtyper för att gynna biologisk mångfald listas i kommunens grönstrategi. Bland dessa ingår äldre barrskog och blandskogar, vilka också är två av de mest förekommande naturtyperna i kommunen. Vidare är hävdade ängs- och hagmarker samt ädellöv- och ekskogar listade. Dessa hyser utöver en mycket hög artrikedom även höga kulturhistoriska värden. Tallskogar utgör också en viktig del där de stadsnära tallskogarna har en stor andel mycket gamla träd och är viktiga såväl för rekreation som ur ett ekologiskt perspektiv (Södertälje kommun, 2022). Tallskogarna är ansvarsbiotop för Stockholms län (Länsstyrelsen Stockholm, 2019). Småvatten, våtmarker och sumpskogar är naturtyper vilka historiskt har minskat i landskapet, de är viktiga livsmiljöer för groddjur, trollsländor, fåglar och fladdermöss.

Värdetrakter definieras som områden med stor förekomst av livsmiljöer för fokusarter, de är viktiga dels ur ett systemperspektiv för spridningssamband, dels i sig själva då de ofta hyser stor biologisk mångfald. I kommunen har fem värdetrakter identifierats. Tre av dessa, Ekeby-Viksberg, Enhörna och Norra Mörkö består främst av odlingslandskap men har inslag av löv- och barrskog. Skogsområdet norr om Mölnbo är ett stort sammanhängande skogsområde som främst består av barrskog men även har inslag av bland- och ädellövskog.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Området Tullgarn har en variation av skogs- och odlingslandskap med många viktiga livsmiljöer vilka inkluderar ädellövskog, värdefulla kustområden, betesmarker och jätteträd (Ekologigruppen, 2020).

I Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen (RUF) beskrivs den regionala grönstrukturen som bestående av tio gröna kilar som går från regionens ytterområden in mot Stockholm stad. Dessa kilar har stora samlade värden gällande natur, rekreation och kulturmiljö. Genom att identifiera gröna stråk i landskapsbilden och planera utefter dessa kan sammanhängande ekologiska system stärkas och biologisk mångfald gynnas. I Södertälje kommun är det främst Bornsjökilen, som är en grönstruktur som går igenom kommunen från de nordöstra delarna och sedan fortsätter sydväst till områdena kring Vällingen och Östra Yngern, där starka värdekärnor finns. Hanvedskilen sträcker sig ner genom Himmerfjärden och inkluderar bland annat Näslandet, Mörkö och Tullgarn (Region Stockholm, 2018).

Inom kilarna finns områden, oftast partier smalare än 500 meter, där sambandet från en sida av kilen till en annan är svagt. Ur ett regionalt perspektiv är det ytterst viktigt att bevara, och om möjligt, stärka dessa svaga samband. I Södertälje kommun har två av dessa svaga samband fått prioritet klass 1. Ett sträcker sig utmed den sydvästra sidan av Södertälje stad, mellan Södertälje och Måsnaren, och binder samman de gröna värdekärnorna söder om Södertälje med de skogar och sjöar som ligger norr om Måsnaren upp till området runt Malmsjön. Det andra går över Södertäljeviken norr om Linasundet och binder samman värdekärnorna på den västra sidan viken med de på den östra. Vidare identifieras fler svaga samband med lägre prioritet från Farstanäset norrut samt österut mot området kring Järna. I grönstrukturplanen pekas också områden ut där de gröna kilarna bör utvecklas vidare i ett långsiktigt perspektiv. Inom Södertälje kommun handlar det främst om att vidareutveckla grönstruktur från området kring tätorten och vidare söderut och västerut (Region Stockholm, 2018).

I Södertälje kommuns grönstrategi för åren 2022–2030 beskrivs åtgärder och riktlinjer för hur grönstrukturen i kommunen ska värnas och utvecklas. Dess tre målområden är ”Bevarad och stärkt biologisk mångfald”, ”Gröna miljöer för hälsa och välbefinnande” samt ”Naturbaserade lösningar och mångfunktionalitet i grönstrukturen” (Södertälje kommun, 2022).

4.1.2 Miljökonsekvenser av nollalternativet

Nollalternativet innebär att utvecklingen i Södertälje kommun sker i enlighet med nu gällande ÖP. Enligt gällande ÖP ska utbyggnad främst ske genom förtätning av befintliga orter. Gröna samband bibehålls och stärks och en sammanhängande grönstruktur ska eftersträvas. I vissa fall föreslås befintlig naturmark och biotoper tas i anspråk för exploatering, bland annat i större industriområden i anslutning till Södertälje samt öster om Järna. Inom Södertäljes tätort föreslås förtätning i befintliga tyngdpunkter och bebyggda områden. Enstaka utredningsområden för bostäder föreslås i de södra delarna av Södertälje inom den gröna ring som omger Södertälje stad. Även utbredningsområden för verksamheter föreslås inom den gröna ringen i södra, västra och nordöstra Södertälje. Sammantaget bedöms nollalternativet medföra små negativa konsekvenser.

4.1.3 Konsekvenser av planförslaget

Södertälje kommun har en övergripande målsättning för naturmiljön – att skapa långsiktigt hållbara ekosystem med en rik biologisk mångfald där viktiga spridningssamband på land och vatten bevaras och stärks. För att uppnå detta har kommunen tagit fram ett antal strategier avseende förhållningsätt till naturmiljön i den fysiska planeringen av kommunen.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

- Planering och förvaltning av mark och vatten ska främja och stärka sammanhängande grön och blå infrastruktur både lokalt och regionalt. Kommunens natur- och grönområden sköts med målsättningen att stärka biologisk mångfald, natur- och upplevelsevärden samt ökad kolinlagring.
- Särskild hänsyn ska tas till stora samlade rekreations-, natur- och kulturvärden samt värdekärnor, svaga samband och spridningskorridorer i de regionala kilarna. Värdefulla tall- och ekmiljöer som utgör regionala ansvarsmiljöer ska värnas.
- För att bevara, stärka eller skapa ekosystemtjänster ska naturbaserade lösningar användas.
- Områden med särskilt höga natur- och friluftslivsvärden eller med särskilt viktiga ekologiska samband, på land och i vatten, ska skyddas formellt med nya områdesskydd vid behov.
- Vid förtätning i staden och tätorterna bör viktiga grönområden bevaras och återhämtningsförmågan beaktas. Om grönområden tas i anspråk ska skadelindringshierarkin tillämpas. Ny grönstruktur ska även tillkomma och utvecklas i samband med att staden och kommundelarnas tätorter växer.
- Tillgång till grönska och parker för kommunens invånare ska vara så rättvist som möjligt. För att täcka behovet av grönska i staden och kommundelarnas tätorter, och skapa hälsosamma stadsmiljöer, ska 3-30-300-regeln tillämpas som en miniminivå.

4.1.3.1 Miljökonsekvenser

De övergripande samhällsbyggnadsstrategier som anges i ÖP gör gällande att fokus främst är på utveckling av befintliga tätorter och bebyggelseområden i stället för att exploatera nya mark och vattenområden. Detta gäller även på landsbygden där ny bebyggelse ska ske i anslutning till befintliga kluster. Vidare ska de ekologiska sambanden mellan värdekärnor bevaras och stärkas. Inriktningen är positiv ur ett naturvårdsperspektiv då det förebygger ökad fragmentering och störning av befintliga grönområden.

Det är positivt att det finns en stark intention i planförslaget att bibehålla och skapa grönstruktur och rekreationsområden i tätorter. Med 3-30-300 regeln blir det en tydlighet i vilken omfattning träd och grönområden ska finnas i stadsmiljön. Regeln innebär förenklat att invånare inom kommunens tätorter ska kunna se minst tre träd från sin bostad eller arbetsplats, att krontäckningsgraden på kvartersnivå ska vara minst 30 procent samt att det ska finnas ett grönområde inom som högst 300 meter från varje bostad. För Södertälje stad är riktlinjen ytterligare specificerad med att de grönområden som ska ligga inom 300 meter ska vara minst en halv hektar stora, samt att det inom tusen meters avstånd ska finnas ett fem hektar stort grönområde vilket är tillgängligt för allmänheten. Vidare ska skadelindringshierarkin användas vid exploatering inom staden vilket bland annat innebär att negativ påverkan på grönområden ska undvikas eller minimeras, och i de fall större påverkan görs så ska antingen restaurering eller ekologisk kompensation genomföras. Vid utveckling inom Södertälje stad ska speciell hänsyn tas till de värdefulla stadstallskogarna.

Inom Södertälje stad pekas utvecklingsområden för mångfunktionell bebyggelse och utredningsområde ut inom områden som idag hyser stadstallskogar. Bland annat i anslutning till Ronna, Bårsta, Fornhöjden, järnvägsstation Syd samt Saltsjöfjärden. Det område som planeras som mångfunktionell bebyggelse vid

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Fornhöjden är dock i nollalternativet utpekad som utvecklingsområde för industri, vilket gör att den nya planläggningen kan ses som positiv i jämförelse. Vid utveckling av dessa områden är det viktigt att till så stor del som möjligt bevara stadstallskogarna. I löptexten framgår att nya parker planeras bland annat i södra Södertälje, och i Järna.

Det framgår även i strategin och i löptexten att den gröna ring runt Södertäljes tätort, vilken främst utgörs av Hanvedskilen och Bornsjökilen, ska värnas och att de svaga spridnings samband och gröna kilar som pekats ut i RUFSS ska bevaras, och i vissa delar stärkas. Detta bekräftas av de utvecklingsområden för natur och rekreation som pekats ut runt Södertälje stad, och främst placerats inom dessa svaga spridnings samband. Tre av dess områden finns inom Bornsjökilen i anslutning till det svaga samband som löper i östvästlig riktning norr om Södertälje. Tillsammans med naturreservatet Lina skapar de ett större sammanhängande område där utvecklingsinriktningen är att förstärka sambandet. Tre utvecklingsområden för natur- och rekreation pekats ut i anslutning till det svaga spridnings samband som förbinder i mellan det större sammanhängande skogsområdet väster om Södertälje stad med grönstruktur längre söderut. Även inom det svaga spridnings samband som förbinder grönstruktur väster och söder om Södertälje stad pekats utvecklingsområden för natur och rekreation ut. Dessa ligger vid Tveta friluftsområde, Vasaskogen, Ålöströmdalgång, samt utmed Hallsfjärden söder om Bränningegård.

I anslutning till Södertälje stad föreslås även utredningsområden och utvecklingsområden för multifunktionell bebyggelse samt industri och verksamheter inom de gröna kilarna som omger staden. Ett större utredningsområde pekats ut norr om Ronna inom Bornsjökilen i anslutning till det svaga samband som löper i östvästlig riktning norr om Södertälje. Söder om Viksäter, finns ett utvecklingsområde för multifunktionell bebyggelse i samma gröna kil. Inom det svaga samband som löper söder om staden finns utvecklingsområden för multifunktionell bebyggelse vid Pershagen och Västergård, samt ett utredningsområde vid Tveta. I nära anslutning till kilen, strax öster om Tveta, planeras även ett utvecklingsområde för verksamheter och industri inom ett område idag utgörs av öppen mark med vegetation samt trivallövskog, tallskog och lövblandad barrskog. Vid utveckling av dessa områden är det viktigt att hänsyn tas så att dessa inte påverkar de gröna kilarnas funktion negativt.

Vid Moraberg planeras ett utvecklingsområde för industri och verksamheter inom grönområden vilka är del av Hanvedskilen. Detta område är dock även avsatt som industrimark i nollalternativet.

Utvecklingsområdet för industri och verksamheter vid Almsnäs (Stockholm Syd) kommer till viss mån att beröra Bornsjökilen, söder om Måsnaren. En stor del av området är även utpekad som potentiellt verksamhetsområde för industri i nollalternativet, men i det föreliggande förslaget har området utvidgats och överlappar med värdefulla skogsområden i dess södra delar. I avsnittet om lokala utvecklingsmöjligheter framgår att naturbaserade lösningar ska användas inom industriområdet, samt att omfattande åtgärder planeras för att kompensera för den negativa påverkan på naturvärden som en exploatering av området innebär.

Vid Enhörna kommundel kommer ett naturområde bestående av öppen mark och tallskog att tas i anspråk vid utveckling av multifunktionell bebyggelse i Sandviken. Även i anslutning till Ekeby finns ett större utvecklingsområde för multifunktionell bebyggelse som tar befintlig naturmark i anspråk. Naturmarken ligger norr och öster om Ekeby och utgörs främst av tall- och barrskog med inslag av lövskog, och partier av öppen mark. Det omfattande grustäktområdet vid Underås kommer att utredas för möjlig framtida exploatering. Området hyser naturvärden med förekomst av rödlistade arter och en

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

framtida exploatering bör ta hänsyn till detta. Området Bastmora är utpekad som utvecklingsområde för natur och rekreation.

Runt Hölö kommer de föreslagna utvecklingsområdena för multifunktionell bebyggelse samt industri och verksamheter att ta i anspråk mindre områden betesmark och skogsmark. Det föreslås även utredningsområden för natur och rekreation sydväst om Hölö.

Nordväst om Järna föreslås ett nytt utredningsområde i mark som idag består av skogsmark barrskog med inslag av lövskogspartier samt åkermark. Detta område är något utvidgat jämfört med nollalternativet. Två områden för utveckling av multifunktionell bebyggelse finns runt Kallfors inom naturmark främst barrskog.

Öster om Järna, vid Södertuna, finns utvecklingsområde för industri och verksamheter. Detta område består idag främst av barrskog och omfattar biotopskyddsområde. Det genomkorsar också ett ekologiskt samband som sträcker sig mellan Farstnäs öster om utvecklingsområdet, och de större sammanhängande skogsområdena som breder ut sig väster om Järna. Området ingick även i nollalternativet men har utvidgats norrut i den föreliggande översiktsplanen. I anslutning till Järna pekas tre områden ut som utredningsområden för natur och rekreation, i de östra delarna ligger Tunaskogen och Logsjön och ett mindre ligger vid Morån i de sydvästra delarna.

Vid Mölnbo kommer ett område som idag främst består av tall- och barrblandskog att tas i anspråk för utveckling av multifunktionell bebyggelse. Området ingår även i nollalternativet men har utvidgats i denna översiktsplan.

Sammantaget kommer mer naturmark att tas i anspråk jämfört med gällande översiktsplan inom, och i anslutning till, kommunens tätorter då nya i områdena tillkommit och befintliga områdena utökats.

Inga nya utvecklingsområden föreslås på Mörkö. Detta skiljer sig jämfört med nollalternativet där det fanns utredningsområde för verksamheter i norra Mörkö vid skansundet samt utredningsområde för bostäder vid Söräng på sydöstra Mörkö. En begränsad exploatering på Mörkö är positivt med avseende på att det är riksintresse för naturvård samt att det pekas ut om en grön värdekärna i RUFSS. Vidare framgår av texten i avsnitt 6 Lokala utvecklingsmöjligheter att Oaxen ska utvecklas till turistdestination. Detta bör göras med stor hänsyn då de norra delarna av ön är Natura 2000-område enligt art- och habitatdirektivet.

Det är mycket positivt att det finns en robust analys av grönstruktur och spridningssamband i kommunen, och att viktiga områden för utveckling av natur och rekreation pekas ut i plankartan. Jämfört med nollalternativet är detta ett framsteg. Det är dock viktigt att hitta en god balans mellan att skapa goda förutsättningar för rekreation samt att värna naturvärden, framför allt i de tätortsnära områden som ligger inom utpekade svaga spridningssamband såsom exempelvis Tvetå Friluftsområde och Vasaskogen.

Inga nya utvecklingsområden föreslås inom riksintresse för naturvård. Detta gäller för samtliga typer av utvecklings- och utredningsområden.

Sammantaget bedöms genomförandet av ÖP innebära **varken positiva eller negativa konsekvenser** jämfört med nollalternativet. I planen pekas ett flertal områden ut för utveckling av natur och rekreation, varav vissa föreslås få ett långsiktigt skydd, vilket är positivt. Den exploatering som föreslås är främst

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

koncentrerad till befintliga tätorter, och den tidigare föreslagna exploateringen på Mörkö är inte del av planförslaget. Planen innehåller ett antal strategier avseende naturmiljön, dessa har fokus på att bevara och stärka gröna och blå samband, hyggesfritt skogsbruk, utveckling av tätortsnära grönstruktur med 3-30-300 regeln, naturbaserade lösningar, användande av skaderegleringshierarkin och främjande av ekosystemtjänster. De föreslagna utvecklings- och utredningsområden som anges i planen tar i anspråk områden med naturmark, inklusive områden som hyser stadstallskogar och de gröna kilar som omger Södertälje, i större utsträckning än jämfört med nollalternativet. Under förutsättning att utvecklingsområdena exploateras i enlighet med ovan nämnda strategier och att de gröna sambanden värnas bedöms dock påverkan av detta att mildras.

4.1.3.2 Sociala konsekvenser

Översiktsplanens målområden verkar i positiv bemärkning för att alla invånare ska ha god tillgång till park-, grön- och rekreationsområden. Syftet är att främja folkhälsa samt att överbrygga de geografiska skillnaderna avseende folkhälsa i kommunen. Samhällsbyggnadsstrategierna har ett fokus på att värna och stärka ekologiska samband. I Södertälje stad innebär detta att regional grönstruktur och naturreservat sträcker sig in och integreras i Södertälje stad. Även ett föreslaget grönt samband runt Södertälje stad tillgängliggör natur vilket leder till hög tillgänglighet oberoende på var invånaren bor. Även utanför Södertälje stad föreslår översiktsplanen att grönområden bevaras. Tillsammans med föreslagna utredningsområden för natur och friluftsliv, möjliggörs en naturskön landsbygd som hela kommunens invånare kan nyttja inom gång-, cykel- och kollektivtrafikavstånd.

Översiktsplanens strategier för natur och vatten tar ställning för en mer rättvis tillgång till grönska och parker för kommunens invånare vilket möjliggör för ett överbryggande av de geografiska skillnaderna som finns gällande kommuninvånarnas folkhälsa. Centralt i Södertälje stad, där närheten till mer omfattande natur- och grönområden är lägre, och där utvecklingspotentialen för bebyggelse, verksamhet och industri är stor, finns strategier som verkar för att ny grönstruktur tillförs i samband med att Södertälje stad växer. Där grönstruktur finns i mindre omfattning, till exempel i stadskärnan, finns viktig blåstruktur som föreslås tillgängliggöras och publikgöras. Föreslagen inriktning ger en förbättring mot nuläget avseende estetik och rekreation. Strategierna för Södertälje stad verkar för att minska kommuninvånarnas avstånd till närmsta allmänt tillgängligt grönområde med goda ljudmiljöer vilket är positivt för invånarnas hälsa, välbefinnande och för invånarnas chans till återhämtning nära hemmet.

Översiktsplanen pekar ut gröna samband där det är särskilt viktigt att värna och stärka de ekologiska spridningssambanden. Utmaningar uppstår när det kommer till att fysiskt tillgängliggöra de större grönområdena och naturreservaten för invånarna utanför Södertälje stad. Detta gäller för de som besöker och tar sig till naturområden via gång, cykel eller kollektivtrafik. Särskilt utmanande är tillgängligheten för de invånare som bor i områden som omringas av större infrastrukturstråk. De norra delarna av Södertälje stad har fortsatt bättre tillgång till rekreation med ett mer sammanhängande nät av naturområden samt färre och mindre trafikbarriärer. Det är även i de norra delarna som flertalet utredningsområden för natur föreslås. De södra delarna av Södertälje stad präglas fortsatt av trafikbarriärer och infrastrukturanläggningar men inga försämringar i tillgängligheten bedöms ske i den nya översiktsplanen.

Det förekommer förslag till omfattande bebyggelseutveckling inom område för stadstallskog samt på större park- och grönytor, som utgör grönområden nära hemmet för stadsbor där den socioekonomiska

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

indexen är låg, till i exempel Geneta, i Ronna och i Fornhöjden. Det kan vara särskilt känsligt med bebyggelseutveckling i ovan nämnda stadsdelar då den utbredda trångboddheten i dessa stadsdelar ökar behovet av kvalitativa ytor utanför hemmet. Exploatering av natur- och parkytor riskerar att ianspråkta miljöer som är särskilt viktiga för barn och unga, men även för andra gruppers vardagsrekreation. Översiktsplanen uppmanar i dessa områden till en försiktig och varsam utveckling i samband med bebyggelse vid stadstallskogar och park- och grönytor med hänsyn till ekologiska och sociala värden vilket är positivt. Trots översiktsplanens uppmaning till hänsyn bedöms ovan nämnda risker kunna uppstå i senare planeringsskeden.

Sammantaget bedöms planförslaget leda till såväl måttliga positiva som små negativa konsekvenser avseende sociala aspekter kopplat till naturmiljö. De sammanvägda konsekvenserna bedöms bli små positiva.

4.1.4 Förslag på åtgärder

- Ta fram övergripande mål för procentuellt skydd av natur, möjligtvis i samklang med EU:s mål om 30 procent skyddad natur,
- Ta fram tydligare vägledning hur värden ska bevaras och stärkas i jordbruks- och skogsbrukslandskapet. Genom att exempelvis peka ut områden där det är särskilt prioriterat att arbeta med naturhänsyn eller där det är lämpligt att genomföra förstärknings- och kompensationsåtgärder.
- Tydliggöra kommunens samordnande och vägledande roll för att minska sektorns samlade negativa påverkan o använda kommunala verktyg som samråd vid avverkningsanmälan för att tydliggöra vad som är viktigt att ta hänsyn till på specifika platser
- Införa en riktlinje kring att naturvärdesinventering som regel ska genomföras vid bebyggelse på grönområden.

4.2 Kulturmiljö

4.2.1 Förutsättningar

Med kulturmiljö avses den miljö som påverkas av mänskliga aktiviteter och verksamheter som kan utläsas i landskapet. Kulturmiljö kan vara allt från en bygd eller region till en enskild anläggning eller lämning. Kulturmiljöer kan även vara utpekade som riksintressen. Även immateriella företeelser såsom sägner eller ortsnamn som är platsknutna omfattas som kulturmiljö (Naturvårdsverket, 2024). I Södertälje kommun finns flera kulturlandskap, bebyggelsemiljöer och särskilt värdefulla byggnader. Kommunen har tagit fram en inventering som pekar ut ett urval av särskilt värdefulla kulturmiljöer som tydliggör riktlinjer hanteringen av dessa. Inventeringen ska ligga till grund för framtida samhällsplanering för att säkerställa att särskilt värdefulla miljöer hanteras enligt dessa riktlinjer. Andra policys och strategier som Södertälje kommun beslutat om och som tar hänsyn till kulturmiljön är: Riktlinjer för bostadsbyggandet på landsbygden, Odlingstrategin, Miljö-och klimatstrategi 2022–2030 samt Grönstrategi 2022–2030.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Sju områden är idag utpekade som riksintresse för kulturmiljövård enligt 3 kap. 6 § 2 st MB, se Tabell tabell 6 och figur 4. Riksintresset Tullgarn ligger i de södra delarna av kommunen inom Tullgarns naturreservat. Kulturmiljön i området består av herrgårdslandskap och är rikt på lämningar både från järnålder och bronsåldern. Riksintresset Mörkö angränsar till Tullgarn men är betydligt större i sin utbredning. Området sträcker sig över de mellersta och norra delarna av Mörkö och karakteriseras som herrgårdslandskap med flera storgods som delvis härrör från medeltiden. Området består även av småbrutet odlingslandskap. Öster om Mörkö återfinns Södertälje kommuns minsta riksintresse för kulturmiljö vilket är Karta – Oaxen – Stora Vika. Specifikt för riksintresset är utvecklingen av kalkindustrin från början av 1800-talet fram till senare delen av 1900-talet (Riksantikvarieämbetet, 2023) (Länsstyrelsen Stockholm, 2024).

Riksintresset Vårdinge ligger strax sydväst om samhället Mölnbo. Området klassas som forntida agrar miljö och har influenser från både bronsåldern och järnåldern. Den närmaste kommundelen till riksintresset Brandalsund är Järna. Området klassas som herrgårdsmiljö och präglas från tidiga 1900-talsjordbruksmetoder (Riksantikvarieämbetet, 2023).

I de nordligaste delarna av Södertälje ligger riksintresset Överenhörna. Kulturmiljön i området består av herrgårdslandskap med rötter i en medeltida kungsgård präglad av 1700-talets anläggningar som visar godsens utveckling och tidigindustriell produktion. (Riksantikvarieämbetet, 2023).

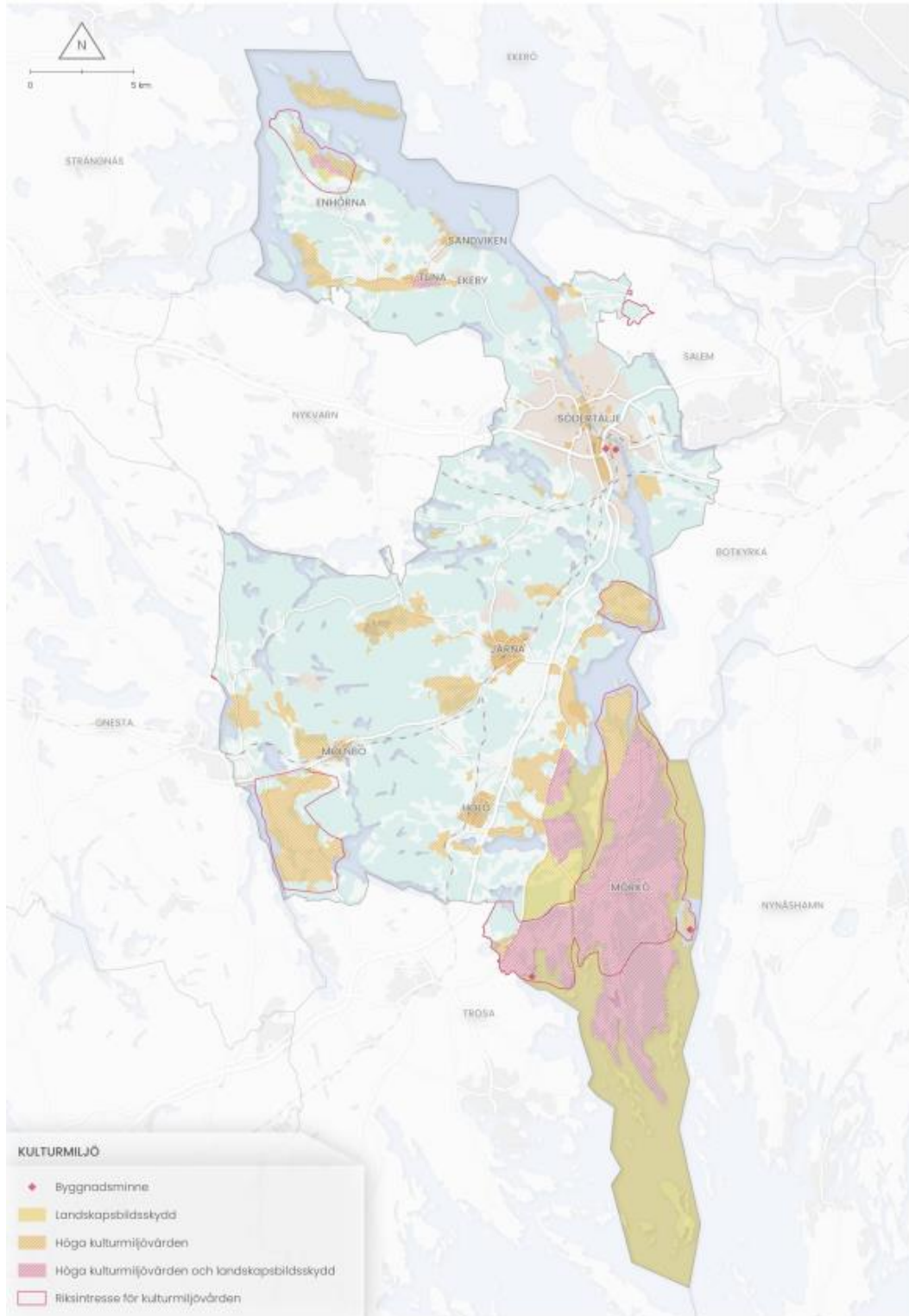
Tabell 6. Lista över de områden som klassats som riksintresse kulturmiljö inom Södertälje kommun.

Original ID	Namn	Värdeomdöme
K2	Tullgarn	Slottsmiljö, odlingslandskap, torp, kommunikationsmiljö; vägmiljö, fornlämningsmiljö)
K3	Mörkö	Herrgårdsmiljö, odlingslandskap, sockencentrum
K9a	Karta - Oaxen - Stora Vika (Oaxen)	Industriemiljö
K1	Vårdinge	Fornlämningsmiljö, herrgårdsmiljö, sockencentrum, odlingslandskap, torp, bymiljö kommunikationsmiljö; vägmiljö)
AB 7	Brandalsund	Herrgårdsmiljö, odlingslandskap, kommunikationsmiljö; vägmiljö)
K6	Överenhörna	Herrgårdsmiljö, kyrkomiljö, industriemiljö, sockencentrum, torp, odlingslandskap, fornlämningsmiljö)
AB 16	Bornsjön	Odlingslandskap, herrgårdsmiljö, fornlämningsmiljö, kommunikationsmiljö, kyrkomiljö, sockencentrum

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Figur 4. Riksintressen för kulturmiljö, höga kulturmiljövärden och landskapsbildskydd och byggnadsminnen i Södertälje kommun.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Karakteristiskt för Södertälje kommun är att en stor del av arealen utgörs av landsbygd med värdefulla kulturlandskap. Landskapet i kommunen är typiskt för Mälardalens sprickdalslandskap. I de mellersta, södra och norra delarna av kommunen finns större sammanhängande odlingsmarker (Södertälje kommun, 2013). I Södertälje kommun finns utpekade områden för landskapsbildskydd, vars syfte är skydda värdet av landskapets visuella upplevelse, men skyddet kan även reglera bebyggelse och vägar. Landskapsskyddet finns inte med i miljöbalken och kommer successivt att ersättas med andra skyddsformer (Länsstyrelsen Stockholm, 2024) .

Inom Södertälje kommun finns tre områden med skydd för landskapsbilden; Överenhörna kyrka, Ytterenhörna kyrka och Hölö-Mörkö (Naturvårdsverket, 2023c). Det största området för landskapsbildskydd är beläget i de södra delarna av kommunen. De två mindre landskapsbildskyddsområdena är belägna i Enhörna, nordväst om Södertälje stad, se figur 4.

Inom kommunen finns även fyra byggnadsminnen. De två statliga byggnadsminnena är vattentornet i Södertälje hamn, fastighet Södertälje Södra 1:2, 1:43, och Tullgarns slott, fastigheten Tullgarn 2:1. Utöver det finns två enskilda byggnadsminnen och dessa är Kalkugnen på Oaxen samt stationen i Södertälje hamn. Södertälje kommun är även rikt på fornlämningar och det finns rika koncentrationer längs de forntida havsvikarna (Södertälje kommun, 2013)

4.2.2 Miljökonsekvenser av nollalternativet

Nollalternativet innebär att utvecklingen i Södertälje kommun sker i enlighet med nu gällande ÖP. Det finns flera områden som är utpekade som riksintresse för kulturmiljövård, landskapsbildskydd och områden utpekade i Inventering av kulturmiljöer i Södertälje kommun. I gällande översiktsplan 2023–2030 har kommunen tagit fram riktlinjer för att ny bebyggelse ska utvecklas kollektivtrafiknära eller som kompletterande underlag till ny kollektivtrafik och i tätorterna. I MKB:n för översiktsplanen 2013–2030 bedömdes att planens inriktning, där förtätning planerades i tätorten, skulle kunna leda till konflikter mellan bebyggelse och befintliga kulturhistoriska samt stadsmässiga värden. Dock innebär kommunens riktlinjer i översiktsplanen att kulturmiljön ska skyddas i samband med nyexploatering eller komplettering inom utpekade kulturmiljöer. Exempelvis ska, i områden som omfattas av riksintressen, särskild hänsyn tas till kulturhistoriska miljöer samt landskapsbildskydd och övrig bebyggelse. Områden som omfattas av miljö- och stadsbildsvärde, samt innehar byggnader av särskilt arkitektoniskt och kulturhistoriskt värde, bör utvecklas varsamt och med hänsyn till bebyggelsens särdrag. Vidare bedöms, i kommunens riktlinjer, att kulturmiljöer kan bevaras och utvecklas både på landsbygden och i Södertälje stad, dels genom att använda sig av ”inventering av kulturmiljöer i Södertälje kommun” som en vägledning i samhällsplaneringen, dels genom att kulturexpert ges möjlighet att yttra sig i fortsatta planerings- och bygglovsprocesser vilket gör att skyddet av kulturvärden förbättras. Sammantaget bedöms nollalternativet medföra små negativa konsekvenser.

4.2.3 Konsekvenser av planförslaget

I ÖP tydliggörs att Södertälje kommun ska se kulturmiljön som en resurs när landskap och i Södertälje stad utvecklas och förändras för att säkerställa dessa värden för kommande generationer. Det ska finnas en balans mellan bevarande och förnyelse, samt ska tillägg som görs respektera och berika kulturmiljöns värden. Renoveringar samt ändringar av bebyggelse och landskap ska utgå från kunskapen i kulturmiljön. Kulturmiljöanalyser ska tas fram för särskilt värdefulla miljöer redan i ett tidigt plan- och bygglovsskede

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

för att identifiera en plats specifika värden och tålighet för utveckling. För att säkerställa att detta upplevs i den framtida utvecklingen har kommunen tagit fram flera riktlinjer för kulturmiljö i ÖP:

- Kulturmiljöer är en resurs i samhällsutvecklingen. Hänsyn till kulturhistoriska värden ska vara utgångspunkt för gestaltningen av miljöer inom Södertälje kommun.
- Vid förslag till utveckling av särskilt värdefulla miljöer utgör ”Inventering av kulturmiljöer i Södertälje kommun” ett vägledande underlag. Handläggningsordningen tillämpas vilken anger att kommunens kulturmiljöskunniga ska ges möjlighet att yttra sig i utpekade miljöer vid plan- och bygglovsärenden.
- Kulturmiljöernas värden ska löpande identifieras, säkerställas, vårdas och utvecklas.
- Inom särskilt värdefulla kulturmiljöer eller i ärenden som kan medföra stor omgivningspåverkan ska kulturmiljöanalyser som identifierar värdebärande egenskaper, kvaliteter och känslighet, göras i tidiga skeden.
- Ett medvetet förhållningsätt till kulturhistoriska värden, platsens/landskapets karaktär och identitet ska tillämpas för en balanserad och varsam utveckling. Vid tillägg i särskilt värdefulla miljöer ställs högre krav på lokalisering och en god gestaltning med långsiktigt hållbar kvalitet.
- Inom område av riksintresse för kulturmiljövärden ska särskild hänsyn tas till utpekade värdebärande egenskaper och uttryck i samtliga plan- och bygglovsärenden för att undvika skada på eller försvagning av riksintresset. Kulturmiljöutredningar och konsekvensbedömningar kan krävas för att säkerställa att riksintresset tillgodoses.
- Kommunkoncernen ska agera förebildligt vid förvaltning av kommunens och de kommunala bolagens kulturmiljöer, bland annat genom att ta fram antikvariska förundersökningar och projekteringar, kulturmiljöanalyser samt anpassa energieffektiviseringar till kulturhistoriska värden.
- I Södertälje kommun bör de gröna kulturhistoriska värdena värnas. Grönstrukturen i äldre villaområden eller flerbostadshusområdenas sparade naturmark som utgör en del av ett områdes arkitektoniska gestaltning är exempel på detta.

4.2.3.1 Miljökonsekvenser

Ett samhälles kulturhistoriska miljöer bidrar till upplevelser av olika platsers specifika karaktär, som i sin tur kan skapa samhörighet genom igenkänning och trygghet i människors livsmiljö. ÖP tar upp vikten av att ta tillvara, förvalta och förädla dessa miljöer eftersom de skapar betydande värden utifrån ekonomiska, sociala men även miljömässiga aspekter och spelar en viktig roll för en hållbar samhällsutveckling. De estetiska värdena har en koppling till de ekonomiska aspekterna eftersom dessa miljöer och bebyggelser ofta har en viktig betydelse för en ort attraktionskraft, vilket i sin tur ger positiva effekter för exempelvis turismnäringen. Även kulturmiljöer som bedöms ha mindre estetiska kvaliteter kan fortfarande ha betydelse i att spegla människors historia och de viktiga skeenden som skett i samhällsutvecklingen.

Att värna om kulturhistorisk bebyggelse är också viktigt utifrån miljömässiga aspekter. Detta då klimatpåverkan och det ekologiska fotavtrycket kan minskas genom att återbruka, underhålla, vårda och bygga om befintliga byggnader. Att bevara kulturlandskapet är viktigt utifrån ett bevarandeperspektiv för

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

biologisk mångfald men också för att säkerställa framtida livsmedelsförsörjning och det kan göras genom att värna om åker-, ängs- och hagmarker.

I tabell 7 presenteras de områden i planförslaget som överlappas av antingen riksintresset för kulturmiljövård, landskapsbildskydd samt Inventering av kulturmiljöer i Södertälje kommun.

Tabell 7. Övergripande sammanställning av kulturmiljöer i respektive kommunal del samt dess orter. Tabellen redogör för vilka områden där Översiktsplanens (nedan kallad planförslaget) lokala utvecklingsmöjligheter överlappar med riksintresse för kulturmiljö (RKM), Landskapsbildskydd (LBS) och Inventering av kulturmiljöer i Södertälje kommun. (KMP).

LUM riksintresse för kulturmiljö samt livsmiljöer	Beskrivning	RKM	LBS	IKS
Södertälje stad				
Södertälje stadskärna	<p>Södertälje stadskärna innefattar: Norra delen av stadskärnan, Torekälla, Centrala stadskärnan, Östra delen av stadskärnan och Södra delen av stadskärnan. Planförslaget tydliggör att stadskärnans kvaliteter med tydlig stadskaraktär, avläsbara årsringar och många byggnader med höga kulturvärden ska besvaras.</p> <p>Det är en historisk stadskärna med anor från medeltiden och med en varierad bebyggelse från olika epoker. 1600-talets rutnätsplan präglar fortfarande de centrala delarna. Här finns stadens äldsta bevarade byggnad - Sankta Ragnhildskyrkan - 1800-talets stadsmässiga stenhus, efterkrigstidens högkvalitativa modernism samt bebyggelse från vår tid.</p> <p>Planförslaget föreslår ny bebyggelse i den centrala stadskärnan där gallerian från 1970-talet på Lundakvarteret ska omvandlas till stadskvarter med nya gatudragningar.</p> <p>I Torekälla föreslås ny bebyggelse och planförslaget tydliggör att vid utveckling ska de höga kulturhistoriska värdena skyddas och värnas.</p> <p>På Orionkullen och markparkeringen ska utvecklas för publika och tillgängliga platser med offentlig eller kommersiell service. Byggnaderna vid Orionkullen ska värnas.</p> <p>Planförslaget föreslår viss ny bebyggelse i områden som omfattas av Inventering av kulturmiljöer i Södertälje kommun.</p> <p>Inga riksintressen för kulturmiljö påverkas av föreslagen bebyggelse.</p> <p>Inga landskapsbildskydd påverkas av föreslagen bebyggelse.</p>	Nej	Nej	Ja
De nordvästra stadsdelarna	<p>De nordvästra stadsdelarna innefattar Lina hage, Ronna, Karlhov, Geneta, Bårsta och Vasa. De nordvästra stadsdelarna har en blandad bebyggelse med övervägande bostäder som tillkommit från 1950-talet och framåt. En stor tillgång för Lina hage är närheten till kulturlandskapet och grönområden i norr mot Lina gård och Kiholm. Deras ekologiska och sociala funktion är viktig att värna och stärka. Planförslaget föreslår potential för fler bostäder i de nordvästra stadsdelarna, särskilt i Ronna och Geneta och Lina hage.</p>	Nej	Nej	Ja

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

LUM riksintresse för kulturmiljö samt livsmiljöer	Beskrivning	RKM	LBS	IKS
	Planförslaget föreslår ny bebyggelse i områden som omfattas av Inventering av kulturmiljöer i Södertälje kommun inom de nordvästra stadsdelarna. Inga riksintressen för kulturmiljö påverkas av ny bebyggelse.			
De sydvästra stadsdelarna	<p>Området har stor potential att utvecklas med bostadsbebyggelse och verksamheter. Uthamnen i Södertälje Södra har särskilt stor potential att utvecklas till blandstad. Inom området finns värdefulla kulturmiljöer, både industri- och bostadsbebyggelse som är viktig är värna och som bör ligga till grund för områdets identitet vid en omvandling.</p> <p>I Blombacka finns egnahemsområdet som har karaktär av trädgårdsstad i bebyggelse, tomter och grönska har höga kulturhistoriska värden. Området har utvecklingspotential för bostäder.</p> <p>Mariekälla har inslag av högkvalitativ modernistisk bebyggelse och i stora delar finns höga kulturhistoriska värden. Planförslaget pekar ut viss utvecklingspotential av bostäder och verksamheter, främst längs Västergatan och Erikshällsgatan.</p> <p>Hovsjö har ont om parkyta för att kunna tillgodose det tillskott av invånare som en förtätning medför. Planförslaget lyfter att den äldre kulturmiljön vid gamla Hovsjö gård och Rättarbostaden kan utvecklas till en ny målpunkt för hela staden.</p> <p>I Saltskog ligger Saltskogs gård, från 1800-talet, som har omgivande grönområde med höga sociala, ekologiska och kulturhistoriska värden. Planförslaget föreslår att Saltskogs gård ska utvecklas kulturverksamheter.</p> <p>Södertälje Södra har villor och flerbostadshus från 1930–50-talen och området är en sammanhållen kulturmiljö med höga arkitektoniska värden. Pendeltågsstationen Södertälje Hamn är en kulturhistoriskt värdefull stationsmiljö från 1910-talet, och är utpekade som byggnadsminne tillsammans med vattentornet. Stationsbyggnaderna, utsädesmagasinet och panncentralen har kulturhistoriska värden. Utveckling av industri och verksamheter föreslås i planförslaget.</p> <p>Planförslaget föreslår ny bebyggelse och mark för industri och verksamheter i områden som är utpekade i Inventering av kulturmiljöer i Södertälje kommun.</p> <p>Inga riksintressen för kulturmiljö påverkas av föreslagen bebyggelse.</p> <p>Inga landskapsbildskydd påverkas av föreslagen bebyggelse.</p>	Nej	Nej	Ja
De nordöstra stadsdelarna	<p>De nordöstra delarna innefattar områdena Ragnhildsborg, Ritorp, Brunnsäng, Grusåsen, Weda, Oxelgrenshagen, Moraberg, Tubo, Ljung och Listonhill, Planförslaget föreslår ny bebyggelse främst i Weda samt handels och verksamhetsområde i Moraberg. I Ragnhildsborg</p> <p>Ragnhildsborg har en mångfacetterad kulturmiljö såsom ruinerna av den medeltida borgen Täljehus, Ragnhildsborgs gård, varvet och rester av tegelbruket. Området ska i första hand utvecklas som sammanhängande friluftsområde där höga natur-, kultur- och rekreationsvärden värnas.</p>	Nej	Nej	Ja

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

LUM riksintresse för kulturmiljö samt livsmiljöer	Beskrivning	RKM	LBS	IKS
	<p>Grusåsens välbehållna bebyggelse från olika epoker har arkitektoniska kvaliteter och kulturhistoriska värden som är viktiga att ta tillvara på vid en utveckling.</p> <p>Planförslaget föreslår bebyggelse som skulle kunna överlappa med Inventering av kulturmiljöer i Södertälje kommun.</p> <p>Inga riksintressen för kulturmiljö påverkas av föreslagen bebyggelse.</p> <p>Inga landskapsbildskydd påverkas av föreslagen bebyggelse.</p>			
De sydöstra stadsdelarna	<p>De sydöstra stadsdelarna innefattar områdena Rosenlund och Hagaberg, Fornhöjden, Glasberga, Viksängen, Östertälje, Igelsta.</p> <p>Viksängen består av flerbostadshus från tidigt 1950-tal, en del äldre villor samt ett mindre verksamhetsområde. Området med flerbostadshus har ett högt kulturhistoriskt värde och består av lamellhus och punkthus byggda runt Lindåstappan, ett skyddat grönområde i områdets mitt.</p> <p>Rosenlund och Hagaberg har välbevarade tidstypiska villa-, radhus- och flerbostadshusområden från olika decennier som är kulturhistoriskt värdefulla. Kring förra sekelskiftet uppfördes flera offentliga byggnader i området såsom Södertälje kyrkogård, Södertälje sjukhus, Rosenborgsskolan och idrottsplatsen</p> <p>Östertälje består övervägande av äldre villor på relativt stora tomter med trädgårdar, förgårdsmarker och sparad naturmark. Igelsta gård är ett sommarresidens från tidigt 1900-tal. Området är en grön lunga mellan Hästhagen och stationen och har kulturhistoriska värden som är viktiga att bevara.</p> <p>Planförslaget föreslår bebyggelse i ett område som delvis överlappar med Inventering av kulturmiljöer i Södertälje kommun.</p> <p>Inga riksintressen för kulturmiljö påverkas av föreslagen bebyggelse.</p> <p>Inga landskapsbildskydd påverkas av föreslagen bebyggelse.</p>	Nej	Nej	Ja
Södertälje landsbygd och kommundelar				
Den stadsnära landsbygden	<p>Den stadsnära landsbygden består av Viksberg, Viksäter, Ekbacken, Gärtuna, Hall och Håga-Tysslinge, Tveta, Södertälje stad och Nabben, Almnäs och Vattubrinken.</p> <p>I Tveta ligger Tveta återvinningscentral som behöver utvidga sin verksamhet och detta ska ske med hänsyn till fornlämningar i området.</p> <p>Almnäs är ett verksamhetsområde och inom området finns kulturhistoriskt värdefulla regementsbyggnader och lämningar från forntiden till idag. Området föreslås utvecklas med fler verksamheter i anslutning till nuvarande bebyggelse och kulturvärden ska då värnas.</p>	Nej	Nej	Ja

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

LUM riksintresse för kulturmiljö samt livsmiljöer	Beskrivning	RKM	LBS	IKS
	<p>Planförslaget föreslår ett nytt utredningsområde i de nordöstra delarna i Viksberg som till viss del överlappar med områden i Inventering av kulturmiljöer i Södertälje kommun.</p> <p>Inga riksintressen för kulturmiljö påverkas av föreslagen bebyggelse.</p> <p>Inga landskapsbildskydd påverkas av föreslagen bebyggelse.</p>			
Enhörna	<p>Enhörna utmärks av ett kulturlandskap. Landskapsbilden är i stora delar mycket välbevarad och därför särskilt skyddsvärd. Kulturlandskapet i Överenhörna är riksintresse för kulturmiljövård.</p> <p>Enligt planförslaget ska utvecklingen ska ske med hänsyn till den befintliga bebyggelsens karaktär och landskapsbilden, samt att natur- och kulturmiljöer värnas. En översyn över var det är viktigt att bevara landskapsbilden bör göras.</p> <p>Ekeby gård utgör en kulturmiljö där även värdefulla trädmiljöer ingår.</p> <p>Sandviken har höga kulturhistoriska värden och delar av området omfattades tidigare av riksintresse för kulturmiljövård (Ytterenhörna hävt 2020-11-30). Området utgör dock fortfarande en kulturmiljö av kommunalt intresse och utveckling ska med hänsyn till områdets karaktär och kulturhistoriska värden. Planförslaget föreslår till viss del områden med ny bebyggelse i Sandviken som angränsar till områden som pekats ut i Inventering av kulturmiljöer i Södertälje kommun.</p> <p>Tuna har ett kulturhistoriskt värde i egenskap av kyrkby. Bystrukturen är viktig att bevara. Det finns viss utvecklingspotential för småskalig bebyggelse i anslutning till byn för att förstärka dess karaktär av kyrkby. Den nya bebyggelsen ska ta hänsyn till jordbruksmarken och landskapsbildskyddet.</p> <p>Planförslaget föreslår planerad bebyggelse mellan Tuna och Ekeby som till viss del angränsar områden som pekats ut för landskapsbildskydd samt är utpekade i Inventering av kulturmiljöer i Södertälje kommun. Bebyggelse föreslås även inom område utpekade som riksintresse för kulturmiljö.</p>	Nej	Ja	Ja
Hölö-Mörkö	<p>Mörkö har generellt stora kulturmiljövärden och stora delar omfattas av riksintresse för kulturmiljövård.</p> <p>Planförslaget föreslår en liten mängd ny bebyggelse i Hölö som överlappar med områden i Inventering av kulturmiljöer i Södertälje kommun. I de norra delarna av Hölö föreslås ett område för industri och verksamhet samt utredningsområde.</p> <p>Inga riksintressen för kulturmiljö påverkas av föreslagen bebyggelse.</p> <p>Inga landskapsbildskydd påverkas av föreslagen bebyggelse.</p>	Nej	Nej	Ja
Järna	<p>Kulturlandskapet runt Brandalsund är av riksintresse för kulturmiljövård. Järna omges av värdefulla kulturmiljöer och kulturlandskap som ska värnas. Järnaslätten är utpekade som ett särskilt värdefullt och känsligt kulturlandskap.</p>	Nej	Nej	Ja

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

LUM riksintresse för kulturmiljö samt livsmiljöer	Beskrivning	RKM	LBS	IKS
	<p>Kallfors har utvecklats med ny bostadsbebyggelse sedan 1990-talet. Kallfors gård med kvarn och tillhörande strukturer från sent 1700-tal och tidigt 1800-tal är ännu läsbara och utgör en kulturmiljö. Kallfors ska utvecklas med nya bostäder och en ny väg som ska binda ihop befintliga bostadsområden med varandra.</p> <p>Planförslaget föreslår ett mindre område för ny bebyggelse längs med järnvägen som överlappar med områden utpekade i Inventering av kulturmiljöer i Södertälje kommun. Även området nordöst om Järna längs med järnvägen överlappar med Inventering av kulturmiljöer i Södertälje kommun och där planeras ett nytt område för industri och verksamheter.</p> <p>Inga riksintressen för kulturmiljö påverkas av föreslagen bebyggelse.</p> <p>Inga landskapsbildskydd påverkas av föreslagen bebyggelse.</p>			
Vårdinge - Mölnbo	<p>Kulturlandskapet runt Vårdinge är av riksintresse för kulturmiljövård.</p> <p>Planförslaget föreslår bebyggelse norr om Mölnbo som till viss del överlappar med Inventering av kulturmiljöer i Södertälje kommun.</p> <p>Inga riksintressen för kulturmiljö påverkas av föreslagen bebyggelse.</p> <p>Inga landskapsbildskydd påverkas av föreslagen bebyggelse.</p>	Nej	Nej	Ja

Planförslaget tydliggör att områdena som berörs av riksintresse för kulturmiljövård så ska särskild hänsyn ges till den kulturhistoriska miljön samt till landskapsbild och övrig bebyggelse, så att riksintresset inte skadas. Vidare ska även landskapets karakteristiska bebyggelsemönster bör bevaras. Stads- och landskapsbilden, platsens kulturvärden och riksintressens värdebevarande egenskaper ska bevaras vid nybyggnation som vid ombyggnad. Planförslaget tydliggör att en kulturmiljöutredning ska tas fram vid bebyggelse inom riksintresseområden för kulturmiljövård för att säkerställa att riksintresset tillgodoses. Planförslaget pekar ut bebyggelse vid Tuna, Sandviken och Underås. Planerad bebyggelse överlappar med område utpekade som landskapsbildsskydd samt Ytterenhörna (Hävt 2020-11-30) som tidigare klassades som riksintresse för kulturmiljövård.

Sammantaget innebär planförslaget att en del områden där ny bebyggelse är föreslagen överlappar med områden i Inventering av kulturmiljöer i Södertälje kommun.

I jämförelse med nollalternativet finns nya föreslagna områden för multifunktionell bebyggelse samt industrier och verksamheter. Flera av de föreslagna områdena överlappar med områden som är utpekade inom Inventering av kulturmiljöer i Södertälje kommun. Samtidigt tydliggör planförslaget att kulturmiljöanalyser ska tas fram för särskilt värdefulla miljöer redan i ett tidigt plan- och bygglovsskede för att identifiera en plats specifika värden. Sammantaget bedöms planförslaget medföra **liten eller mycket liten negativ konsekvens**.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

4.2.3.2 Sociala konsekvenser

Översiktsplanen pekar ut var viktiga kulturmiljöer finns lokaliserade runt i kommunen och beskriver att dessa genomgående ska visas hänsyn till vid en framtida utveckling. Värnandet om befintliga kulturmiljöer och kulturlandskap genomsyrar översiktsplanens ställningstaganden. Förslag till utveckling där kulturmiljöer och områden för kulturmiljövård berörs, möjliggör att invånare även fortsättningsvis kan ta del av kommunens kulturhistoriska värden och miljöer. Det förekommer förslag till bebyggelseutveckling inom inventerade kulturmiljöer där det är särskilt viktigt att visa hänsyn för att undvika negativa konsekvenser. Inför kommande planeringsinsatser behöver detta noggrant följas upp. Sammantaget bedöms planförslaget leda till obetydlig positiv konsekvens avseende sociala aspekter kopplat till kulturmiljö.

4.3 Påverkan på vatten

I detta avsnitt hanteras planförslagets påverkan på yt- och grundvatten samt andra aspekter kopplade till vatten såsom dricksvattenförsörjning, strandskyddsområden och friluftsliv knutet till vatten. Ytvatten är vatten som finns på jordens yta, såsom sjöar, vattendrag och hav. Det utgör en viktig del av den hydrologiska cykeln och påverkas av atmosfäriska förhållanden såsom nederbörd och avrinning. Grundvatten å andra sidan är vatten som finns under jordytan i porösa bergarter eller jordlager. Det fungerar som en källa för dricksvatten och kan påverkas av mänsklig aktivitet samt vara en viktig resurs för bevattning och industriellt bruk. Sjöar, grundvatten och vattendrag inom ett avrinningsområde är mer eller mindre sammankopplade. Allt som sker uppströms en viss punkt i vattendraget, exempelvis utsläpp eller liknande, kan påverka förhållandena nedströms. Sammantaget utgör både ytvatten och grundvatten avgörande komponenter för ekosystem och mänskligt samhälle, och deras hållbara förvaltning är av stor betydelse för vår överlevnad och välbefinnande.

4.3.1 Förutsättningar

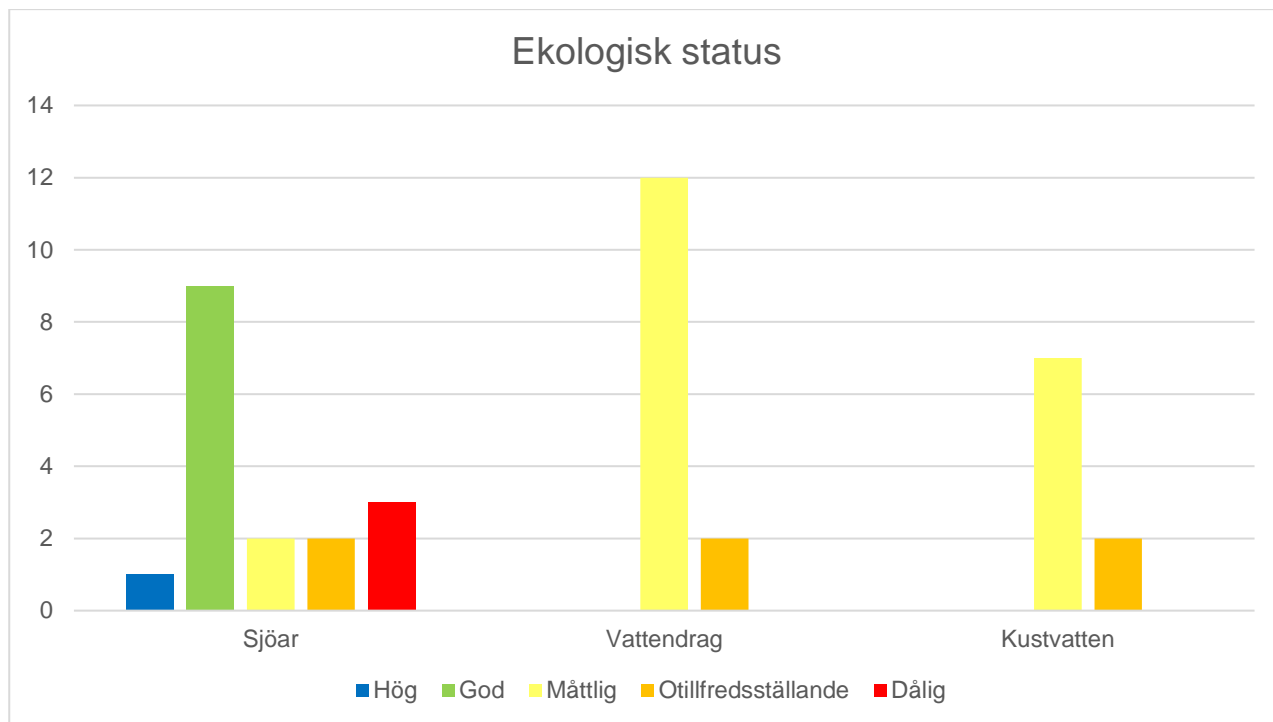
Södertälje kommun har 66 vattenförekomster som helt eller delvis är belägna inom kommunen. Utav vattenförekomsterna är 17 sjöar, 14 vattendrag, nio kustvatten och 26 grundvattenmagasin (VISS, 2024a).

Av ytvattenförekomsterna uppnår en hög ekologisk status medan nio förekomster uppnår klassningen god, 21 måttlig, sex otillfredsställande och tre dålig ekologisk status. Övergödning är ett stort problem där endast 10 vattenförekomster når målet om god status avseende den kvalitetsfaktorn. Med den betydande övergödningen i Östersjön når inget kustvatten god ekologisk status på denna kvalitetsfaktor. Betydande påverkan på vattenförekomsterna härstammar bland annat från atmosfärisk deposition (41 st), jordbruk (32 st), enskilda avlopp (30 st), transporter och infrastruktur (18 st), urban markanvändning (20 st), förorenade områden (10 st) samt reningsverk (8 st). Gällande vattenförekomsternas hydromorfologi är det främst jordbrukets påverkan genom rätning av vattendrag samt bristande konnektivitet i form av dammar och andra vandringshinder som är har störst negativ inverkan (VISS, 2024a) – se figur 5 på kommande sida.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Figur 5. Ekologisk status för ytvattenförekomster inom Södertälje kommun (VISS, 2023a).

Fyra av 14 vattendrag i kommunen bedöms uppnå god kemisk status undantaget de överallt överskridande ämnena bromerande difenetyler och kvicksilver och kvicksilverföreningar. För åtta vattendrag saknas information för bedömning av kemisk status. Två vattendrag, Åbyån och Sigtunaån – nedre delen, uppnår ej god status då gränsvärden för PFOS överskrids. Gällande den kemiska statusen av kommunens sjöar så bedöms sju av 17 uppnå god status undantaget de överallt överskridande ämnena bromerande difenetyler och kvicksilver och kvicksilverföreningar. Fyra sjöar uppnår ej god status då gränsvärden för PFOS och tributyltenn (TBT) överskrids i två sjöar vardera. I åtta vattendrag saknas information för att bedöma kemisk status.

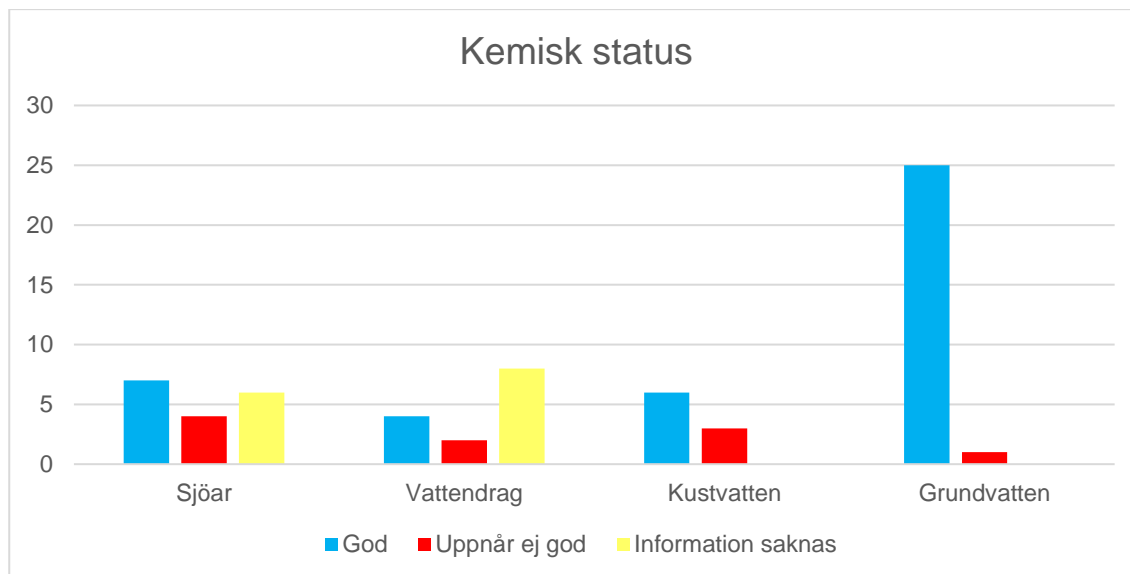
För kustvatten nås god kemisk status i sju av nio vattenförekomster undantaget de överallt överskridande ämnena bromerande difenetyler och kvicksilver och kvicksilverföreningar. Vid Svärdsfjärden och Asköfjärden där god status inte nås är överskrids gränsvärden för tributyltenn (TBT) och Cyburtryn/Irgarol. Dessa ämnen förekommer i båtbottnfärger. (VISS, 2024b).

I figur 6 presenteras kemisk status för kommunens vattenförekomster.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Figur 6. Kemisk status för vattenförekomster i Södertälje kommun (VISS, 2023a).

Vad gäller grundvatten inom kommunen har alla vattenförekomster god kvantitativ status. Den kemiska statusen klassas som god för alla förekomster förutom Vårdingeåsen – Vårdinge där kemisk status bedöms som otillfredsställande (VISS, 2024a). Klassningen beror på förhöjda halter av klorid, vilka tros härstamma från salt från en väg som går över grundvattenförekomsten (VISS, 2023b).

I Södertälje kommun finns sju vattenskyddsområden. Dessa är Bommersvik, Bornsjön, Malmsjöåsen, Myrstugan, Visbohammar, Vårdinge och Vällinge-Vackå. I den regionala vattenförsörjningsplanen pekas prioriterade dricksvattenresurser och behov av vidare skydd beskrivs. I denna klassas Mälaren-Prästfjärden, tillsammans med de redan skyddade vattenresurserna Malmsjön och Malmsjön Södra som högsta prioritet för den regionala vattenförsörjningen. Vidare klassas Långsjön (Mölnbo), Malmsjöåsen Mellersta och Transätra som hög prioritet. För Mälaren-Prästfjärden, Långsjön och Transätra saknas idag skyddsföreskrifter, och föreskrifterna för Malmsjöåsen bedöms vara i behov av revidering (Länsstyrelsen Stockholm, Region Stockholm, 2023). För Malmsjöåsens Södra är nya föreskrifter under framtagande. I Mälaren-Prästfjärden är ett nytt vattenskyddsområde för Södra Mälaren under framtagande.

Den allmänna vattenförsörjningen i Södertälje baseras till största del på konstgjord infiltration i Malmsjöåsen genom att tillföra ytvatten från Mälaren. Förstärkningar har genomförts för att öka volymen råvatten till vattenverket för ett par år sedan. Under kommande år kommer utbyggnad att behöva göras av andra delar inom vattenförsörjningen för att kunna möta behovet hos en ökande befolkning. Det är även viktigt att säkerställa att det finns tillgänglig mark för att utöka vattenproduktionen. För att uppnå ökad redundans i vattenförsörjningen utreds för närvarande olika alternativa lösningar. Cirka 6000 hushåll beräknas vara självförsörjande på dricksvatten genom egna dricksvattenbrunnar. Nuvarande reservvattenförsörjning kan endast långsiktigt förse Ekeby i Enhörna med vatten.

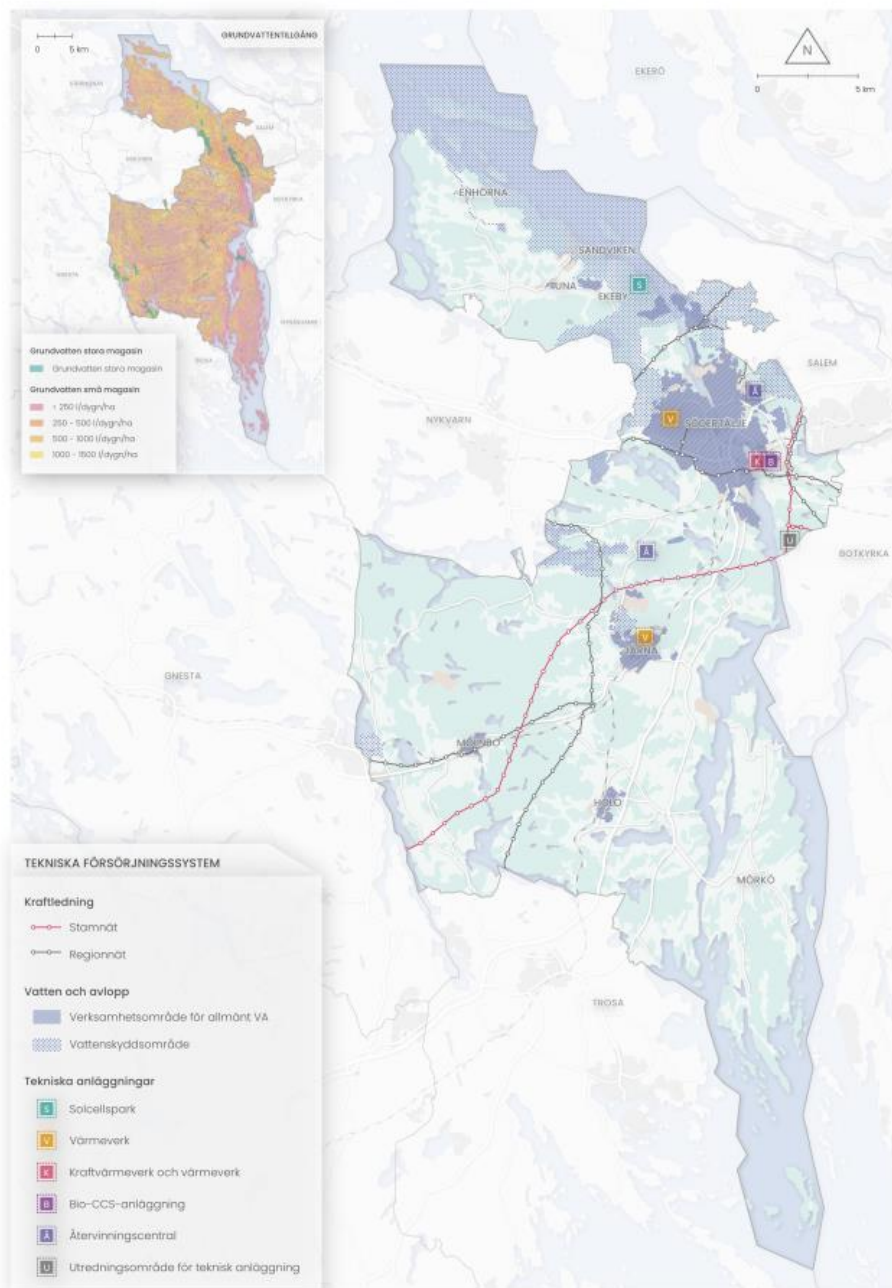
I nuläget har cirka 92 procent av kommunens invånare allmänt VA medan övriga har enskilda avlopp och enskild dricksvattenförsörjning. Hölö och Mölnbo har egna reningsverk men med bristfällig kapacitet. Spillvatten från Södertälje stad och Järna hanteras i Himmersfjärdverket (i Botkyrka kommun).

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

De lokala reningsverken i Hölö och Mölnbo ska avvecklas och spillvattnet som idag renas i dessa ska ledas till Himmersfjärdsverket, se figur 7. Inläckage av tillskottsvatten samt kombiledningar där dagvatten och spillvatten får i gemensamma ledningar utgör utmaningar för spillvattennätet och reningsverken. Detta leder till bräddningar och att reningsprocessen i reningsverken inte hinner rena spillvattnet tillräckligt.

Figur 7. Tekniska försörjningssystem Södertälje kommun.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

En ökad förtätning och ökad andel hårdgjorda ytor är en utmaning för dagvattensystemet, vilket ibland inte klarar av att hantera belastningen vid nederbörd. Ett bristfälligt omhändertagande av dagvatten kan ge upphov till ökade utsläpp av närsalter som fosfor och kväve, samt andra föroreningar som exempelvis zink, koppar och kadmium. Trafiken är en stor källa till utsläppen av tungmetaller, oljor och kväveoxider. Andra betydande belastningskällor är parker och trädgårdar vilka främst ger tillskott av näringsämnen och bekämpningsmedel samt byggarbetsplatser varifrån utläckage av metaller, lösningsmedel och oljor kan ske (Svenskt vatten, 2019). En annan utmaning är felkopplingar i befintligt nät där det förekommer felkopplingar mellan avloppssystem och dagvatten, dessutom kan dagvattnet innehålla föroreningar från bräddande avloppsvatten, atmosfäriskt nedfall från värme- och elkraftverk, industriutsläpp samt trafikavgaser på asfalterade ytor (Södertälje kommun, 2017).

För att förbättra dagvattenhanteringen arbetar Södertälje kommun idag med en rad åtgärder. Genom områdesanalyser utvärderas kapacitet och effektivitet i befintliga dagvattenanläggningar. Vidare har planer tagits fram för att minska tillskottsvatten, samt för rening av dagvatten från befintliga områden genom anläggning av dagvattendammar. Utsläpp från utsläppspunkter från tekniska avrinningsområden följs upp för att ge underlag för planering av lösningar. Parkytor ska planeras och underhållas så att avrinning av dagvatten minskas. Slutligen ska dagvatten tas om hand på ett erforderligt sätt i fysisk planering genom att ställa krav på rening och fördröjning (Södertälje kommun, 2019; Södertälje kommun, 2017).

Det finns två riksintressen för rörligt friluftsliv vilka båda omfattar vattenområden – Mälaren med öar och strandområden, samt Kustområdena och skärgården i Stockholms län (Naturvårdsverket, 2023c).

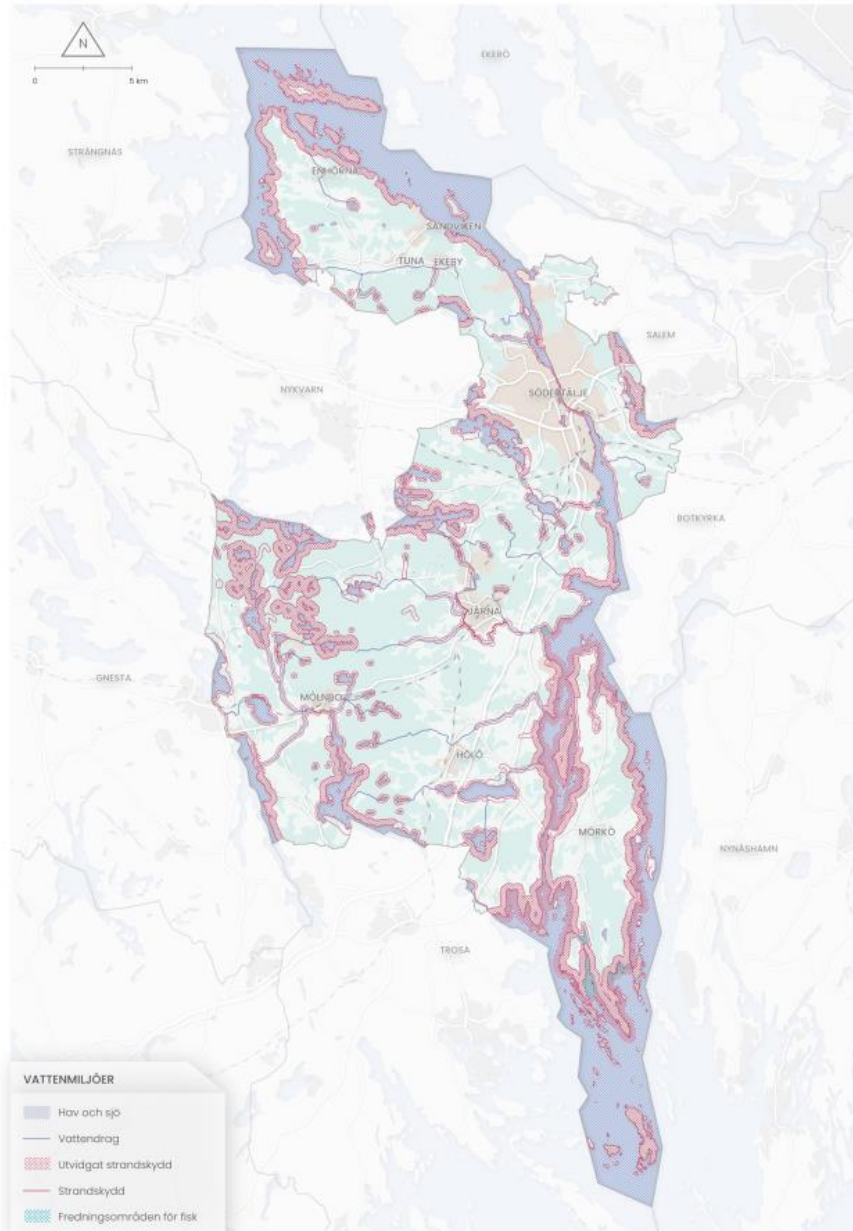
Strandskydd regleras i 7 kap miljöbalken och syftar till att långsiktigt trygga förutsättningarna för allemansrättslig tillgång till strandområden och bevara goda livsvillkor för djur- och växtlivet på land och i vatten. Strandskyddet omfattar generellt land- och vattenområden upp till 100 m från strandlinjen, men kan utökas upp till 300 m. Inom strandskyddat område får byggnader med mera inte uppföras utan dispens eller tillstånd enligt miljöbalken. Utökad strandskydd har instiftats längs stora delar av Östersjö- och Mälarkusten, Måsnaren, Malmsjön, Yngern, Vällingen och Sjundasjöarna, samt Tullan, Glasbergasjön och Uttran. Områden som omfattas av 100, respektive 300, meters strandskydd visas i figur 8.

I Södertälje kommuns vattenplan framgår hur de olika delarna av kommunkoncernen ska arbeta för att någod ekologisk status för samtliga vattenförekomster. Den innehåller bland annat övergripande riktlinjer och åtgärder för förvaltningar och bolag, samt en beskrivning av hur finansiering, samordning och uppföljning bör ske (Södertälje kommun, 2019). Som en förlängning till vattenplanen arbetar kommunen med att ta fram lokala åtgärdsprogram för respektive avrinningsområde. I de lokala åtgärdsprogrammen presenteras en mängd åtgärdsförslag som bedöms lämpliga/nödvändiga att vidta för att nå god status i berörda vattenförekomster.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Figur 8. Allmänna intressen för vattenmiljöer.

4.3.2 Miljökonsekvenser av nollalternativet

Nollalternativet innebär att utvecklingen i Södertälje kommun sker i enlighet med nu gällande ÖP. Enligt gällande ÖP ska ny bebyggelse ske på platser som är strategiskt lämpliga utifrån kapacitet i avloppsnät och dagvattensystem. Vidare finns riktlinjer för att minska risk för föroreningar och näringsämnen till vatten, samt riktlinjer för minskade utsläpp från enskilda avlopp. Gällande ÖP fastslår också att blåstrukturer ska bevaras och att befintliga våtmarker ska värnas, dessutom ska anläggande av nya våtmarker uppmuntras.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Vidare finns bland annat riktlinjer kopplat till skyddsvärda vattenmiljöer, ekosystemtjänster och riksintressen. Fastställda miljökvalitetsnormer för kommunens vattenförekomster ska uppnås i utsatt tid, eller allra senast 2027. Sammantaget bedöms nollalternativet kunna medföra små positiva konsekvenser.

4.3.3 Konsekvenser av planförslaget

Södertälje kommuns övergripande målsättningar för vatten är att en långsiktig dricksvattenförsörjning och god vattenkvalitet ska säkras. Vattenkvaliteten i kommunen ska kontinuerligt förbättras och miljökvalitetsnormerna för vattenförekomster ska uppnås. I planförslaget anges strategier avseende vattenförvaltning, hantering av dagvatten och exploatering i anslutning till vattenmiljöer. Dessa listas nedan.

- Planering och förvaltning av mark och vatten ska främja och stärka sammanhängande grön och blå infrastruktur både lokalt och regionalt. Kommunens natur- och grönområden sköts med målsättningen att stärka biologisk mångfald, natur- och upplevelsevärden samt ökad kolinlagring.
- För att bevara, stärka eller skapa ekosystemtjänster ska naturbaserade lösningar användas. Områden med särskilt höga natur- och friluftslivsvärden eller med särskilt viktiga ekologiska samband, på land och i vatten, ska skyddas formellt med nya områdesskydd vid behov.
- Utveckling av befintliga och nya kommunala badplatser ska utvecklas i takt med behoven. Utveckling av Eklundsnäsbadet prioriteras.
- Bebyggelse bör lokaliseras till platser som inte kräver markavvattning för att bevara våtmarker och naturvatten.
- Exploatering av grunda havsvikar bör undvikas och hänsyn ska tas till ekologiska värden.
- Erosionskänsliga områden längs med kustlinjen bör stärkas så att förlusten av mark minskar.
- Bebyggelseutvecklingen ska samordnas med planering, utbyggnad och kapacitetshöjning av den allmänna VA-anläggningen och annan teknisk försörjning samt trafikinfrastruktur för att uppnå en effektiv och samhällsekonomiskt hållbar samhällsbyggnadsprocess.
- Vid utbyggnad och kapacitetshöjning av de tekniska försörjningssystemen behöver markåtkomst säkerställas i ett tidigt skede för exempelvis ledningsnät, reservoarer, öppna dagvattenlösningar, återvinningscentraler, nätstationer, vattenskyddsområden.
- Yt- och grundvattenresurser som är viktiga för den lokala och regionala dricksvattenförsörjningen i ett flergenerationsperspektiv, ska värnas i förvaltning, exploateringsförstudier och den fysiska planeringen. Grundvattentäkternas funktion ska säkerställas långsiktigt.
- Hänsyn ska tas till utbyggnadsbehov av dricksvattenproduktionen i Djupdals vattenverk med tillhörande anläggningar.
- I anslutning till grundvattenförekomster och deras tillrinningsområden ska åtgärder undvikas som riskerar att försämra områdets naturliga förmåga att fördröja, rena och infiltrera vatten.
- En hållbar vattenanvändning ska eftersträvas genom att hushålla med dricksvatten, använda vatten med anpassad kvalitet för ändamålet och återanvända vatten där det är möjligt.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

- Använd naturliga lågpunkter dit vatten rinner för att fördröja och rena dagvatten från befintlig bebyggelse i öppna dagvattenanläggningar.
- Vid utveckling av nya bebyggelsemiljöer ska dagvatten renas och fördröjas lokalt på kvartersmark och på allmän plats.
- För att fördröja och rena dagvatten från befintlig bebyggelse behöver platser för öppna dagvattenlösningar säkerställas.
- Ansvar för skötsel av befintliga dagvattenanläggningar ska förtydligas för att säkerställa funktionen långsiktigt.
- Samordnad prövning av bygglov och enskild VA-lösning ska göras för att underlätta för fastighetsägare att få en bra helhetslösning så att en god ekonomi och samt för att främja en god miljö främjas.
- För att kunna bevilja bygglov, förhandsbesked och planbesked i nya eller befintliga områden där det ska vara enskild VA-försörjning, behöver det vara säkerställt (bedömas) att det går att lösa dricksvattenförsörjningen även vid torrår och minimal nederbörd och att närliggande fastigheter inte påverkas negativt av vattenuttaget och att avloppet går att lösa på ett långsiktigt hållbart sätt, utan risk för människors hälsa och miljön.

4.3.3.1 Miljökonsekvenser

Planförslaget medför en ökad exploatering inom avrinningsområdena för kommunens vattenförekomster. Den utbyggnad som sker till följd av planen påverkar ytvatten genom utsläpp av föroreningar och snabbare flöden av dagvatten till vattendrag och recipienter. Detta sker bland annat till följd av exploatering där naturmark hårdgörs. De strategier som anges ovan gällande lokal fördröjning och rening av dagvatten kommer dock att verka för att mildra den negativa effekten av desamma. Fördröjning och rening av dagvatten måste särskilt bevakas vid utveckling av områden som ligger i nära anslutning till vattenförekomster där den kemiska och ekologiska statusen riskerar att påverkas negativt, eller där förutsättningarna att nå uppsatta miljökvalitetsnormer äventyras. Vid den fortsatta utvecklingen av Almnäs industriområde måste särskild hänsyn tas till Måsnaren där det redan idag råder problem med övergödning och PFOS. Även Morån i Järna, Långsjön och Mølboån vid Mølbo och Skillebyån vid Hölö samt i Igelstaviken finns övergödningproblematik som kan förvärras vid bristfälligt omhändertagande av dag- och avloppsvatten vid de utvecklingsområden som planeras inom respektive avrinningsområde.

Merparten av kommunens ytvattenförekomster uppnår inte god status och som framgår ovan är närsalter ett stort problem där betydande påverkan främst kommer från jordbruk, enskilda avlopp och dagvatten. I planförslaget finns inga tydliga riktlinjer för hur utsläpp från jordbruket ska hanteras. Gällande belastning från enskilda avlopp så planeras utbyggnad av det kommunala VA-nätet till flera områden som idag saknar detta så som Sandviken i Enhörna kommun, Solberga, Farstanäs, och Nästappan i Järna kommun. Avseende nybyggnation finns riktlinjer om att nya bygglov där enskild VA-försörjning krävs endast ska beviljas om negativ påverkan på miljön undviks. Vidare ska byggnation i första hand prioriteras i områden som har allmänna VA-lösningar.

I ÖP finns utvecklingsområden inom områden som idag inte har allmänt VA, exempelvis i Sandviken och Nibble. Under förutsättning att riktlinjerna följs kommer dessa områden att utvecklas i takt med att

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

allmänt VA byggs ut. Avseende förtätning inom befintliga verksamhetsområden för VA framgår av planförslaget att kapaciteten kommer att byggas ut för att hantera det tillkommande behovet.

Avseende påverkan på grundvattenförekomster ska åtgärder undvikas som försämrar områdets förmåga att naturligt fördröja, rena och infiltrera vatten. Vidare ska vattenförekomster som är långsiktigt viktiga för dricksvattenförsörjning värnas och dess funktion ska säkerställas. I planförslaget finns utrednings- och utvecklingsområden inom vattenskyddsområdena Myrstugan, Borsjön, och Djupdal-Malmsjöåsen. Malmsjöåsen är särskilt känslig för nybyggnation då det är en grundvattentäkt vilket innebär att en eventuell förorening i vattenförekomsten är mycket svår att åtgärda. Vidare kommer utredningsområden vid Underås och i anslutning till Lina Hage kommer hamna inom det reviderade området för vattenskyddsområde Malmsjöåsen. Stor hänsyn måste tas till skyddsföreskrifterna vid den planerade utvecklingen av dessa områden.

Dricksvattenförsörjningen i Södertälje är en utmaning då merparten av dricksvattnet kommer från Södra Mälaren via infiltration i Malmsjöåsen och möjligheten för ökat uttag är begränsad. I ÖP framgår inte en tydlig lösning på den långsiktiga dricksvattenförsörjningen. Det konstateras att det finns ett behov av att identifiera och skydda ytterligare yt- och grundvattenförekomster både för direkt dricksvattenförsörjning, och för reserv- och nödvattenförsörjning.

Enskilda vattenuttag görs till stor del från mindre magasin vilka är känsliga för variationer i grundvattennivåer, vilket kommer att öka framöver med ett ändrat klimat. I planförslaget adresseras detta genom att bygglov endast beviljas för fastigheter med enskilt dricksvatten om dricksvattenförsörjning kan garanteras även vid torrår. Vidare bedöms förutsättningar för uttag av dricksvatten vid utbyggnad av nya områden då detta inte ska ha negativ påverkan på berörda grundvattentäkter. Det nuvarande systemet för reserv- och nödvatten bedöms som sårbart, då reservvattentäkt endast finns i Enhörna kommun. Hur reservvatten ska säkras för resterande delar av kommunen är under utredning.

Enligt planförslaget ska strandskyddet värnas för att säkerställa allmän tillgång till kust, sjöar och vattendrag. Detta följs i mycket stor utsträckning då endast ett fåtal utvecklingsområden planeras inom områden som berörs av strandskyddsbestämmelserna. Dessa områden är i Tveta utredningsområde i anslutning till Måsnaren, Underås utredningsområde vid Mälaren samt utvecklingsområde för teknisk anläggning vid Gärtuna. Vid de två utredningsområdena finns det goda förutsättningar att ta hänsyn till strandskyddets syften i fortsatta planprocesser.

Våtmarker har goda förmågor att hantera och rena vatten, och kan även bidra till grundvattenbildning vid markförhållanden med hög genomsläpplighet. Ett antal vattenvårdsåtgärder omnämns i avsnittet om Lokala utvecklingsmöjligheter men det finns ingen samlad redogörelse gällande planerade åtgärder eller åtgärdsområden. De som nämns är två våtmarksparker vid Tveta söder om Måsnaren samt vid Västergård. Vid Ålöström planeras en våtmark i anslutning till sjön Lanaren, och möjligheterna att anlägga en våtmark mellan Kallfors och Järna utreds. Samtliga dessa åtgärder är viktiga både för näringsreduktion och för skapandet av värdefulla biotoper, och de kommer att ha en positiv effekt på de berörda vattenförekomsterna. Det är dock svårt att få en helhetsbild över det samlade åtgärdsarbetet i kommunen.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Det finns ett fåtal utvecklingsområden i ÖP som möjliggör ianspråktaganden av befintliga vattenområden. Utvecklingsområdet vid Tvetå återvinningscentral berör ett myrområde som omger Vaskasjöarna. Myrområdet ingår i den nationella våtmarksinventeringen och bedöms ha mycket högt naturvärde. Utvecklingsområdet för multifunktionell bebyggelse vilket ligger söder om Viksäter omfattar ett öppet vattenområde. Det finns även ett antal mindre våtmarker inom det utvecklingsområde för industri och verksamheter som pekats ut vid Södertuna, de flesta av dessa ligger dock inom det område som även pekats ut i nollalternativet. Slutligen berörs en våtmark norr om Långsjön av utvecklingsområde för multifunktionell bebyggelse i Mölnbo. Vid eventuell exploatering av dessa vattenområden krävs anmälan alternativt tillstånd enligt kap 11 i miljöbalken. Ett i anspråkstagande av dessa vattenområden bedöms ge negativ påverkan. Av kommunens strategier framgår dock att bebyggelse bör lokaliseras på områden som inte kräver markavvattnings för att bevara befintliga våtmarker. Under förutsättning att dessa följs vid utveckling av ovan nämnda områden kommer den negativa påverkan att begränsas. Slutligen finns ett antal utvecklingsområden för natur och rekreation som berör vattenområden, till exempel utmed Moraån, Logsjön och vid Ålöströms dalgång. Detta bedöms som positivt då det beräknas öka de långsiktiga förutsättningarna för bevarande.

Sammantaget bedöms genomförandet av ÖP innebära en **neutral konsekvens** jämfört med nollalternativet. De riktlinjer och strategier som finns för fördröjning och rening av dagvatten bedöms som tydliga, och under förutsättning att dessa följs kan genomförande av planen, trots ökade arealer av hårdgjord yta innebära en begränsad belastning från dagvatten på vattenförekomster. Exploatering inom strandskyddat område är mycket begränsad. Vid exploatering av de utvecklingsområden som inkluderar befintliga våtmarker bör utveckling ske med hänsyn till dessa för att undvika negativ påverkan. Flera vattenvårdsåtgärder nämns i ÖP, bland annat våtmarkspark söder om Måsnaren. Ny bebyggelse ska främst koncentreras till befintliga tätorter där det finns möjligheter till anslutning till kommunala vattentjänster. I planen beskrivs även utbyggnad av kommunala vattentjänster till befintliga områden som saknar dessa, bland annat Sandviken vilket är mycket positivt. Utbyggnad inom vattenskyddsområden ska göras med hänsyn till gällande föreskrifter. Viss exploatering medges av befintliga vattenområden men det är i begränsad utsträckning. Generellt kommer en ökad bebyggelse innebära ett ökat dricksvattenuttag och samt behov av reservvatten. Detta kan innebära en negativ belastning då den långsiktiga försörjningen av dricksvatten och reservvatten inte är klarlagd i ÖP.

4.3.3.2 Sociala konsekvenser

Exploatering inom strandskyddat område är mycket begränsad, men föreslås ändå i viss utsträckning. Detta innebär att allmänhetens tillgänglighet för rekreation och avkoppling i strandnära lägen försämras, dock inte nämnvärt. Sammantaget bedöms planförslaget leda till obetydlig negativ konsekvens avseende sociala aspekter kopplat till vattenpåverkan.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

4.3.4 Förslag på åtgärder

- Framtagande av riktlinjer gällande näringsbelastningen på ytvattenförekomster från jordbruket vilka knyter an för att verka för förbättringar och att man ska söka samarbete med jordbrukare om att beakta vattenstatusen
- Anläggande av skyddszoner utmed vattendrag och öppna vattenförande diken på kommunal jordbruksmark med syfte att minska näringsläckage och gynna den biologiska mångfalden.
- Anläggande av fosfordammar för att minska läckage till recipient och möjliggöra ett kretslopp av näringsämnen.
- För att tydliggöra hur ekosystemtjänster kan gynnas i kommunen bör riktlinjer för detta tas fram.

4.4 Klimatanpassning

4.4.1 Förutsättningar

Klimatet är under förändring och kommer på sikt bli varmare med fler dagar med höga temperaturer och torka, förändrat mönster för nederbörd med mer frekvent och intensivare regn framför allt under vinterhalvåret.

Med utgångspunkt i de två klimatscenarierna RCP 4.5 och RCP 8.5 beräknas förändringar i klimatet i Stockholms län till 2100 jämfört med referensperioden 1961–1990. Enligt klimatanalyserna kommer medeltemperaturen i länet öka avsevärt med, med en ökning på 2,4–4,8 grader. Det kommer också en tendens av mer torka med fler dagar med låg markfuktighet, dessa förväntas att minst fördubblas från 15 dagar 1991–2013 till 30–50 dagar mot slutet av seklet. Vegetationsperioderna förväntas bli avsevärt längre med mellan 260 och 300 dagar mot slutet av seklet jämfört med referensperiodens 200 dagar (SMHI, 2015).

Den totala nederbörden bedöms öka kraftigt med mellan 12–24 procent mer nederbörd över hela året. Större delen av denna ökning kommer att komma under vintern. Även dagar med kraftigt regn, definierade som dygn med mer än tio millimeter nederbörd kommer att öka avsevärt, med 35–60 procent. Även den förutspådda snittnederbörden för dygnen med mest nederbörd förutspås att öka med 20–30 procent (SMHI, 2015). Detta ställer mycket höga krav på hantering av dagvatten och skyfall vilka kommer både kommer bli kraftigare och vanligare.

Enligt resultatet av skyfallskartering i Södertälje kommun, kan nästan 10 000 byggnader få vattennivåer på över 0,1 meter vid huskroppen vid ett 100-årsregn. Av dessa byggnader fyller cirka 390 en samhällsfunktion. Vid ett vattendjup på minst 0,3 meter motsvarar siffrorna 2723, varav 165 fyller en samhällsfunktion, och vid minst 0,5 meter är siffrorna 1132, varav 78 fyller en samhällsfunktion (WSP, 2023).

Den sammanlagda vattenföringen i vattendragen beräknas generellt att minska till slutet på seklet men höga flöden kommer att bli intensivare och mer frekventa. Tillrinning till vattendrag kommer att bli avsevärt högre under vintern, med en ökning på 40–75 procent vintern på grund av de större mängderna

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

nederbörd samt att dessa kommer i form av regn, i stället för snö, vilket ger en direkt effekt på vattendrag och andra recipienter. Under sommaren bedöms tillrinningen till Mälaren att minska med 30–60 procent då avdunstningen är större jämfört med referensperioden (SMHI, 2015). Medelvattenföringen för Mälaren vid utloppet vid Norrström beräknas enligt scenario RCP 8.5 minska med 6,6 procent till 2100 medan 50-årsflödet ökar med 9,7 procent. Samma tendens med lägre ses i Trosaån där medelvattenföringen beräknas minska med 3,6 procent medan 50-årsflödet beräknas öka 26,2 procent. De förändrade nederbörden kommer att ge upphov till en ökad belastning av näringsämnen och föroreningar till recipienterna (WSP, 2023).

Det bedöms också komma betydligt fler mycket varma dagar. Dygn där medeltemperaturen överstiger 20 grader förväntas öka och kommer dubblas till slutet av seklet för RCP 4.5, och fyrdubblas med RCP 8.5 jämfört med perioden 1991–2013 (SMHI, 2015). Detta kombinerat med fler dagar med låg markfuktighet kommer öka risken för bränder.

När klimatet förändras förväntas risken för ras, skred och erosion att öka på grund av olika faktorer. Med ökad avrinning, mer frekventa och intensiva regn och flöden under vinterhalvåret, ökar också riskerna för erosion och ras. Även temperaturfluktationer, förhöjda grundvattennivåer med förhöjt portryck, och ändrade förutsättningar för vegetation kan öka risker för ras och skred. Risk för skred och erosion förekommer på flera platser i kommunen. Enligt SGI:s stabilitetskarteringar finns endast ett fåtal bebyggda områden i kommunen som har identifierats som riskområden för skred, dessa återfinns sydöst om Viksäter, i Södertälje stads västra del mellan Ronna och Bårsta, samt i de södra delarna av Järna. Gällande erosionsproblematik är de största riskområdena utmed Södertälje kanal på både östra och västra sidan samt söderut ner i Hallsfjärden. Vidare finns ett fåtal riskområden utmed Mälaren och Mörköns norra delar (Länsstyrelsen Stockholm, 2024).

Havsnivåhöjningen bedöms inte utgöra ett akut hot men kommer i ett längre tidsperspektiv utgöra ett hot mot människors hälsa och miljö. Generellt sett kompenserar den landhöjning som sker i kommunen för den förväntade havsnivåhöjningen, detta förväntas hålla i sig till 2050 varefter havsnivåhöjningen förväntas öka snabbare än landmassan stiger. Konstruktionen av nya Slussen kommer dock ge Mälaren ett effektivt skydd mot havsnivåhöjningar i ett medellångt perspektiv, till slutet av detta sekel. Slussen ger möjligheter att reglera Mälarens nivå så att även extrem tillrinning som överstiger 100-års återkomsttid kommer att kunna hanteras inom föreskriven vattendom med en maxnivå på +1,39 meter. Om havsnivåhöjningarna skulle bli stora på sikt finns risk för saltvatteninträngning vilket skulle få mycket stora konsekvenser för ekosystem och förutsättningarna för dricksvattenuttag (SMHI, 2018). Beräkningar för havsnivåhöjningar är dock mycket osäkra med stor, de scenarier för havsnivåhöjningar som inkluderas i IPCC:s rapport AR6 visar på globala havsnivåhöjningar på mellan 0,5 och 1,7 meter till 2100 jämfört med 1900-årsnivåer (WSP, 2023). Beräknade havsnivåhöjningar enligt scenariot RCP 8.5 förväntas år 2100 framför allt ge effekter på Mörkö där flera låglänta områden kommer att hamna under vatten (Länsstyrelsen Stockholm, 2024). Lägsta rekommenderade grundläggningsnivå för sammanhållen bebyggelse och viktiga samhällsfunktioner är 2,7 meter mätt i höjdssystem RH2000 för Mälaren (Länsstyrelserna Stockholm, Södermanland, Uppsala och Västmanland, 2015). Samma rekommendation gäller även för Östersjökusten i Stockholms län (Länsstyrelsen Stockholm, 2021).

En analys av konsekvenser i Södertälje kommun för höga havsnivåer i Mälaren och Östersjön har utförts av WSP. Denna visar att vid förhöjda havsnivåer motsvarande 100-årsnivå för 2100 beräknas totalt 214 byggnader, varav merparten är komplementbyggnader och endast en i kategorin samhällsfunktion, att

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

drabbas av översvämning. Vid en vattennivå motsvarande den rekommenderade grundläggningsnivån på +2,7 meter beräknas 517 byggnader att översvämmas varav sju i kategorin samhällsfunktion. De områden med byggnation som främst riskerar översvämning vid höjda havsnivåer är Bränninge gård, stränder vid Tullgarns slott samt öarna i Kolsjöfjärden (WSP, 2023). För Mälaren har motsvarande beräkningar gjorts för nivåer motsvarande 100-årsnivå med låga havsnivåer, 100-års nivå med höga havsnivåer, samt vattennivå motsvarande den rekommenderade grundläggningsnivån på +2,7 meter. Analyserna visar att de två första fallen innebär översvämning av totalt 74 respektive 112 byggnader varav merparten är komplementbyggnader och risk för översvämning av byggnader i kategorin samhällsfunktion. Vid + 2,7 meter beräknas 308 byggnader drabbas av översvämning varav nio är i kategorin samhällsfunktion. Sammanfattningsvis bedöms konsekvensen av översvämning motsvarande 100-årsnivå vid 2100 i både Mälaren och Östersjön vara begränsad utifrån denna modellering (WSP, 2023).

Enligt länsstyrelsens värmekartering från 2019 finns flera områden i kommunen där mycket höga yttemperaturen uppmäts. Generellt återfinns dessa i områden med mycket hårdgjord yta och avsaknad av blågröna strukturer så som industriområden (Länsstyrelsen Stockholm, 2024).

Södertälje kommun ansvarar för att klimatanpassning integreras i den fysiska planeringen av kommunen och kan ha en samordnande roll för så kallade gemensamhetslösningar. Vidare har kommunen ett ansvar att klimatanpassa sina verksamheter som till exempel skola och äldreomsorg. Fastighetsägare har ansvar för att skydda sina enskilda fastigheter från olika effekter av klimatpåverkan som skyfall, översvämningar och erosion (SMHI, 2024).

I Södertälje kommuns handlingsplan för klimatanpassning beskrivs kommunens klimatanpassningsarbete i detalj. Under de olika fokusområdena Bebyggelse, Infrastruktur och tekniska försörjningssystem, Naturmiljö, Areella näringar och turism, Kulturmiljö och fornminnen, Hälsa samt Utbildning och kommunikation finns nulägesanalyser och konkreta åtgärder beskrivna (Södertälje kommun, 2022).

4.4.2 Miljökonsekvenser av nollalternativet

Nollalternativet innebär att utvecklingen i Södertälje kommun sker i enlighet med nu gällande ÖP. I gällande ÖP framgår att mer grönska ska integreras i stadsmiljön, bland annat med syfte att förebygga värmeböljor. Översvämningssytor och avrinningsvägar integreras som del i den fysiska planeringen för att hantera den ökade mängden skyfall. Vidare ska andelen hårdgjord yta minska där det är möjligt. Grundläggningsnivåer för ny bebyggelse ska inte sättas lägre än högsta dimensionerade vattenstånd för Mälaren utmed Mälaren samt +3,0 meter (RH2000) vid havet. Vidare finns riktlinjer för nybebyggelse av områden med risk för översvämning. Sammantaget bedöms nollalternativet medföra små positiva konsekvenser.

4.4.3 Konsekvenser av planförslaget

Södertälje kommun har som övergripande mål för klimatanpassning att anpassa bebyggelse, tekniska system och infrastruktur för att möta ett förväntat framtida klimat som karaktäriseras av högre temperaturer, ökad nederbörd, perioder av torka samt framtida havsnivåhöjningar. Målet är att skapa ett mer motståndskraftigt samhälle genom att minska sårbarheten och förebygga skador genom att arbeta långsiktigt och innovativt. För att uppnå detta har kommunen tagit fram ett antal strategier och riktlinjer för klimatanpassning i den fysiska planeringen av kommunen.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

- I samband med stadsutveckling ska klimatanpassning av befintliga miljöer vara en viktig utgångspunkt.
- Ytor som bedöms som nödvändiga för att klimatsäkra Södertälje stad bör inte planläggas för andra ändamål. Däremot kan mångfunktionella ytor planeras, exempelvis platser på lågt liggande mark som tillfälligt kan översvämmas.
- Ny bebyggelse och infrastruktur ska undvikas i områden som kommer att kräva varaktig dränering av mark samt i lågstråk och lågpunkter som saknar naturlig avrinning.
- Byggnation i aktsamhetsområden för ras och skred ska alltid föregås av geotekniska utredningar.
- Samhällsviktig verksamhet som kan drabbas av klimatrelaterade risker är av högsta prioritet att åtgärda.
- Naturbaserade lösningar är en självklar del i planeringen i kommunen, dessa kan även bidra till rekreation och hälsa.
- Erosionskänsliga områden längs med kustlinjen bör stärkas så att förlusten av mark minskar.
- Ny bebyggelse planeras så att den inte tar skada eller orsakar skada vid en översvämning från minst ett 100-årsregn. Detta baseras på Boverkets grundläggande utgångspunkter för översvämningsrisk.
- Risken för översvämning från ett 100-årsregn bedöms i detaljplan och eventuella skyddsåtgärder säkerställs.
- Samhällsviktig verksamhet ges en högre säkerhetsnivå och planeras så att funktionen kan upprätthållas vid en översvämning.
- Framkomligheten till och från planområdet bedöms och ska vid behov säkerställas.
- Lägsta grundläggningsnivån för ny sammanhållen bebyggelse och samhällsfunktioner av betydande vikt placeras ovanför 2,70 meter vid Östersjön och Mälaren, räknat i höjdsystem RH2000.
- Lägsta grundläggningsnivån för ny sammanhållen bebyggelse samt samhällsfunktioner av betydande vikt behöver placeras ovanför beräknat högsta flöde vid sjöar och vattendrag. Enstaka byggnader av lägre värde behöver placeras ovanför nivån för ett 100-årsflöde.

4.4.3.1 Miljökonsekvenser

ÖP innehåller inga specifika strategier för att hantera värmeböljor men i avsnittet för naturmiljö finns riktlinjer om 3-30-300 regeln vilket kommer att säkerställa en ökad förekomst av träd i stadsmiljön vilket ger skugga och sänker temperaturen. Även i nollalternativet finns intentionen att öka mängden grönsstruktur i tätorter, dock är det inte lika skarpt formulerat med tydliga riktlinjer.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Avseende ras, skred och erosion kommer hänsyn tas genom att geotekniska utredningar genomförs i samband med byggnation i riskområden. Utredningarna ska inkludera de förhöjda riskerna som en ökad nederbörd i ett förändrat klimat medför. För att förebygga erosion ska särskilt erosionsbenägna områden förstärkas. I ÖP pekas inga områden för exploatering ut inom de av SGI observerade riskområdena för skred och erosion. I Saltskog och Bårsta i Södertälje stad samt i Järna finns dock områden med ”Stor utvecklingspotential för mångfunktionell bebyggelse” i närhet till områden med förhöjd risk för skred. Vidare har ett område i Gärtuna i södra Södertälje där det råder förhöjd risk för erosion pekats ut som utvecklingsområde för verksamheter och industri. Med föreslagna utredningar som tar höjd för klimatförändringar, samt lyfter skyddsåtgärder bedöms riskerna med ras, skred och erosion kunna hanteras inom planperioden. På längre sikt med en stigande havsnivå är det dock troligt att ytterligare åtgärder behöver vidtas.

För att hantera den ökade frekvensen och intensiteten av skyfall och större regn som ett förändrat klimat innebär kommer ny bebyggelse och infrastruktur endast anläggas inom områden där det finns förutsättningar för naturlig avrinning. Multifunktionella områden ska anläggas i lågpunkter vilka fungerar som fördröjningsmagasin vid översvämning. Även dedikerade avrinningsvägar ska integreras i den fysiska planeringen. I den skyfallskartering som gjorts över Södertälje stad har kommunen fått en översikt över de områden och samhällsviktiga funktioner som löper störst risk för översvämningen. Det möjliggör för kommunen att ta ett helhetsgrepp och hantera översvämningens problematik på en större skala. Det finns idag stora utmaningar med hantering av skyfall vid bland annat Bårstafältet, och i sydöstra Södertälje där bland annat sjukhuset och Täljehallen riskerar att översvämmas vid stora regn. Här pekas dedikerade översvämningssytor ut i anslutning till sjukhuset och vid kyrkogården. Genom att kartlägga lämpliga klimatanpassningsåtgärder vid ny exploatering minimerar kommunen risken för att viktiga åtgärder missas. Det är positivt att planen på ett tydligt sätt lyfter vikten av att hantera översvämningens problematik i befintlig bebyggelse. Områden med mycket hårdgjorda ytor så som Glasberga och Almnäs industriområde löper extra risk vid skyfall. Här måste kapaciteten för omhändertagande stärkas. I Glasberga planeras bland annat en ny våtmark för fördröjning och rening av regnvatten vilket är i linje med riktlinjen om naturbaserade lösningar.

Ny bebyggelse ska planeras så att den inte tar skada vid ett 100-års regn utifrån Boverkets grundläggande utgångspunkter för översvämningens risker där bebyggelse delas in i olika konsekvensklasser utifrån samhällsfunktion. Detta säkerställer att en samhällsekonomiskt väl avvägd riskhantering där samhällskritisk infrastruktur anläggs så att det råder mycket låg översvämningens risk medan annan bebyggelse där konsekvensen av översvämning inte är lika stor kan anläggas på mer översvämningens benägna ytor. Lägsta tillåtna grundläggningsnivån för ny bebyggelse och samhällskritiska funktioner sänks i jämförelse med nollalternativet från +2,8 meter (RH2000) vid Mälaren, och +3.0 meter (RH2000) vid Östersjön till +2.7 meter (RH2000) för både Mälaren och Östersjön. Den nya lägsta grundläggningsnivån är i linje med gällande rekommendation för lägsta grundläggningsnivå i dessa vatten.

ÖP berör inte de långsiktiga riskerna med havsnivåhöjningar, med ett perspektiv efter 2100. Havsnivåhöjningarna kan orsaka betydande påverkan på delar av Mörkö och det finns risk för saltvatteninträngning i Mälaren vilket skulle få mycket stora negativa konsekvenser för såväl dricksvattenförsörjning som ekosystem.

Klimatförändringarna utgör också ett hot mot de den enskilda dricksvattenförsörjningen där uttag till stor del sker från små grundvattenmagasin, vilka är mer känsliga för torka än stora grundvattenmagasin

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

då de har sämre förmåga att lagra den ökade nederbörd som kommer att ske under vintern. Detta hanteras i ÖP genom att bedömning om nya bygglov innefattande enskild dricksvattenförsörjning ska utvärderas med hänsyn till ökad risk för torrår. Det kommer dock även ställa ökade krav på nödvattenförsörjning. I ÖP framgår att en nödvattenplan är under framtagande.

Sammantaget bedöms genomförandet av ÖP innebära en **måttligt positiv miljökonsekvens** jämfört med nollalternativet. Avseende hantering av skyfall finns tydliga riktlinjer för omhändertagande vid anläggning av nya områden. Planen har en tydlig intention att hantera översvänningsproblematik på avrinningsområdesnivå och inte endast på detaljplanenivå. Vidare finns befintliga och planerade områden för avrinningsvägar och översvänningsytor utpekade i planen. Även risk för skred och ras berörs och inga nya utvecklingsområden föreslås inom identifierade riskområden. Genom krav på vidare utredningar bedöms förslaget även kunna hantera risker kopplat till skred, ras och erosion på ett bra sätt. Den tydliga inriktningen med mer grönska i tätorterna kommer att förmildra effekterna av värmeböljor och de effekter av urbana värmeöar som kan uppstå i områden med mycket hårdgjorda ytor och avsaknad av träd. För att adressera framtida höjda vattennivåer har riktlinjer för höjdsättning i enlighet med Länsstyrelsen Stockholms läns rekommendationer inkorporerats i ÖP. På sikt måste dock de långsiktiga utmaningarna med stigande havsnivåer hanteras, framför allt med avseende på påverkan på Mälaren.

4.4.3.2 Sociala konsekvenser

Det finns ett tydligt människofokus i översiktsplanens mål och strategier avseende klimatanpassningsåtgärder som handlar om att förebygga skador och minimera hälsorisker. Detta bidrar till möjliggörandet av en robust stad där invånarna kan känna sig trygga med motståndskraften i bebyggelsen, infrastrukturen och de tekniska systemen. Att naturbaserade klimatanpassningsåtgärder ska vara en självklar del av kommunens planering är en åtgärd som är särskilt positiv eftersom det leder till tillskapande av mer naturliga miljöer samtidigt som Södertälje stad växer och förtätas. Naturbaserade åtgärder, tillförandet av grönska samt att flera gator och vägar föreslås omvandlas till stadsgator med gröna kvaliteter och ytor för dagvattenhantering, skapar klimatomfattig robusthet och en mer trivsamt och trafiksäker trafikmiljö för alla.

En del i arbetet med klimatanpassning är av förebyggande karaktär genom att kommuninvånare genom översiktsplanens förslag ges bättre förutsättningar att göra klimatsmarta val, främst avseende val av klimatneutralt resande. Detta har positiva effekter på den fysiska och mentala hälsan för de som väljer att gå och cykla. Möjliggörandet för och förenklingen av klimatneutrala resemedel är särskilt gynnsamt för barnens förmåga att självständigt kunna röra sig och resa i staden. Bedömningen är att åtgärderna gällande utbyggnaden av gång- och cykelvägar till störst del kommer gynna dem som inte äger en bil eller redan bor centralt. Översiktsplanen har inte ett lika tydligt resonemang när det kommer till att överföra mer bilburna resenärer att välja gång-, cykel- eller kollektivtrafik. Översiktsplanen föreslår åtgärder för att underlätta val av hållbara resemedel i områden där bilanvändandet är högt, men det saknas tydliga incitament för dessa invånare att faktiskt välja ett mer hållbart transportmedel.

Hur människor reser ser olika ut mellan Södertälje stad och övriga kommundelar, för att förverkliga hållbara reseval krävs olika insatser vilket översiktsplanen till viss del belyser. Att informera om utökade snabbusslinjer där bilanvändandet både är högt och lågt samt öppnande av järnvägsstationer i Södertälje stad och i de södra tätorterna kan få kommuninvånare att tänka i nya banor. Vissa områden med socioekonomiskt lågt index är i ytterligare större behov av förbättrade bussförbindelser eftersom även

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

cykelinnehavet generellt är lågt i dessa områden. Sammantaget bedöms planförslaget leda till såväl små positiva som obetydliga konsekvenser avseende sociala aspekter kopplat till klimatanpassning. De sammanvägda konsekvenserna bedöms bli små positiva.

4.5 Trafik

Detta avsnitt berör enbart sociala och ekonomiska konsekvenser. Miljökonsekvenser kopplade till trafik rör framför allt påverkan på luftkvalitet och bullerproblematik och dessa aspekter lyfts i avsnitt **Fel! Hittar inte referenskölla.** respektive **Fel! Hittar inte referenskölla.**

4.5.1 Förutsättningar

Södertälje är beläget i ett trafikstrukturellt strategiskt läge i Stockholmregionen. Södertäljes arbetspendling, med ett stort antal in- och utpendlare varje dag ställer krav på de olika trafikslagen och på trafiksystemet. Jämfört med regionen arbetspendlar Södertäljeborna i större utsträckning med bil och i mindre utsträckning med kollektivtrafik. Södertäljeborna har jämfört med regionen, också ett högre bilanvändande när det kommer till resor på fritiden. (Region Stockholm, 2020)

Tillgången till olika kollektivtrafikhållplatser i stadskärnan är god, närheten till en hållplats är för de flesta invånare 0–500 meter. Pendeltågsstationen Södertälje centrum samt i Södertälje hamn och i Södertälje syd har ett stort upptagningsområde för de centrala delarna. I övrigt är det närheten till busshållplatser som gör att Södertäljeborna har god tillgång till hållplatser (0–500 meter). (Sweco, 2021)

I Järna och Mölnbo finns pendeltågstrafik samt bussar som trafikerar mellan stadskärnan och tätorterna, genom Hölö går järnvägsspår för fjärr- och regionalståg utan stopp. Buss trafikerar mellan stadskärnan och tätorten, mot Ekeby, Tuna och Överenhörna går busstrafik från stadskärnan. (Sweco, 2021)

När det kommer till cykelvägarna så präglas flera av stadskärnans bostadsområden av trafikseparering vilket möjliggör för trygga cykelvägar. Cykelnätet breder ut sig mellan stadsdelar och följer i stort de stora och gena vägarna vilket gör det möjligt för Södertäljebor att cykelpendla på goda villkor inom kommunen. Cykellederna är sammanhängande i syd- och västlig riktning mot Järna, Mölnbro och Hölö och vidare mot Vagnhärad, Gnesta och Nykvarn med möjlighet till flera tvärförbindelser mellan de olika orterna. Lederna är däremot av varierande kvalitet och i behov av förbättring. Cykellederna sträcker sig också österut mot Stockholm via Tumba och Botkyrka. Norrut i kommunen, mot Överenhörna, är kopplingarna svagare för att sedan upphöra efter Tuna.

Generellt korrelerar transportsystemet negativa sidor i Södertälje i många fall med bostadsområden där den socioekonomiska statusen är låg och andelen utrikesfödda är hög. I dessa områden tenderar människor mer drabbas av olycksrisker, buller, dålig luft, barriäreffekter och bristande infrastruktur. I dessa områden är människor generellt sämre på att dra nytta av tillgänglighetsförbättringar i transportsystemet. Däremot visar det sig att transportrelaterade åtgärder kopplat till kollektivtrafik har faktiska effekter när det kommer till att motverka segregation och social utsatthet. Detta gäller även till viss del insatser för gång och cykel. Hovsjö, Fornhöjden och Lina ligger tydligt segregerade i stadsväven. Pershagen ligger också tydligt segregerat i stadsväven, men har ett högt socioekonomiskt index, varför kollektivtrafikinsatser här snarare handlar om att minska ett bilberoende. (Trivector, 2021)

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

4.5.2 Konsekvenser av nollalternativ

Nollalternativet innebär att utvecklingen i Södertälje kommun sker i enlighet med nu gällande ÖP. Enligt gällande ÖP ska nytillkommande infrastruktur och trafik stödja översiktsplanens vision om att skapa ökad social sammanhållning inom Södertälje kommun, målsättningen är att kraftigt öka resandet med kollektivtrafiken samt gång- och cykeltrafiken. Inom Södertälje stad och tyngdpunkterna är det angeläget att särskilt koncentrera ny bebyggelse i kollektivtrafiknära lägen.

Från kommunens sida finns det i gällande översiktsplan önskemål om regionalstågstopp i Järna och pendeltåg till Hölö. Flera projekt har identifierats som behov för att öka vägkapaciteten:

- Trafikplats Almnäs
- Tvetaleden
- Breddning av E4/E20 genom Södertälje inklusive ny bro över Södertälje kanal
- Trafikplats Hovsjö (Hovsjövägen-E20)
- Hovsjöleden
- Förbättring av befintlig Väg 57 mellan Gnesta – E4
- Väg 57, Förbifart Järna
- Väg 57, Förbifart Mölnbo

Sammanlagt bedöms nollalternativet medföra positiva konsekvenser.

4.5.3 Konsekvenser av planförslaget

4.5.3.1 Sociala konsekvenser

Översiktsplanens förslag medger förbättringar av spår, väg, sjöfart, kollektivtrafik samt gång- och cykelinfrastruktur. Trafikförbättringarna avseende den landbaserade trafiken kommer att ledas under marken närmast Södertälje stad vilket förhindrar nya fysiska barriärer.

Tillgängligheten till olika orter i kommunen ökar med nya spårstationslägen i stadskärnan, tätorten och på södra landsbygden. Tillsammans med föreslagna pendelparkeringar utanför Södertälje stad, hoppas Södertälje minska arbetspendling med bil. Södertälje Syd föreslås få en ny koppling till kommunens kollektivtrafik genom ett förslaget stopp längs med Södertörnsbanan. Genom följande förslag binds framtida järnvägar samman och resmöjligheterna inom regionen förbättras. Föreslagna investeringar kommer att möjliggöra för en trafikstruktur som gör det mer attraktivt att arbetspendla till Södertälje, snarare än från, med regionala kollektivtrafiknoder i stadskärnan, Södertälje Syd och Weda.

Hållbara transportslag för persontrafik föreslås utvecklas för att minska biltrafik. Rent konkret föreslås detta uppnås genom översiktsplanens förslag på omvandling av befintliga vägar till stadsgator med plats

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

för gående och cyklister, genom utökning av tågstationer i stadskärnan i Södertäljes stad och i de södra tätorterna, genom anropsstyrd kollektivtrafik samt genom förbättrade cykelkopplingar på landsbygden och snabbusslinjer till viktiga arbetsmålposter. Samtliga ovan beskrivna trafikstrukturella insatser skapar förutsättningar för ett mer fungerande vardagsliv för den utan bil. Ett mer människocentrerat trafikrum förväntas leda till positiva effekter för folkhälsan och för jämlikheten då kvinnor reser kollektivt i större utsträckning än män. Översiktsplanens framtida trafikstrukturella fokus genererar även positiva synergier för barnperspektivet vilket möjliggör ett mer självständigt resande.

I översiktsplanens förslag till åtgärder får bilen och motortrafiken fortsatt ett stort fokus, översiktsplanen gör de olika trafikslagen i transportsystemet jämlika snarare än att prioritera de hållbara transportslagen. Även om översiktsplanen har en tydlig målsättning och konkreta förslag för omställning till hållbara transportmedel behöver incitamenten för att välja gång, cykel eller kollektivtrafik bli starkare ur den enskilde individens perspektiv. Översiktsplanens framtagna strategier behöver tydligare prioritera en markanvändning som stödjer hållbara transportmedel för att få en större positiv omställningseffekt.

Idag är flera stadsdelar rumsligt segregerade, främst till följd av befintlig infrastruktur och terräng i Södertälje stads södra delar. Bedömningen är att översiktsplanen inte ytterligare föreslår strukturer som bidrar till barriäreffekter, snarare föreslås strukturer som förmildrar dessa genom omvandling till stadsgator och prioritering av snabb kollektivtrafik i områden med lägre socioekonomiskt index. Med föreslagen passage för bil- och busstrafik under Södertälje kanal, samt genom omvandling till stadsgator skapas förutsättningar att centrala vägar blir mer jämnt belastade, att buller- och luftvärden förbättras samt att de till mindre del uppfattas som barriärer i stadsrummet. Skapandet av en trafikplats längs med E20 i höjd med Tvetavägen, syftar till att förbättra tillgängligheten till och från Hovsjö, förslaget riskerar dock att bekräfta och förstärka bilens dominans samt upprätthålla en mental befintlig barriär. En ny trafikplats har förutsättningar att förändra entrén till Hovsjö samt att förbättra tillgängligheten, men för att generera positiva effekter behöver det ställas ambitiösa krav på trafikplatsens gestaltning och utformning i efterföljande planeringsskeden. Annars riskerar trafikplatsen att fortsatt fysiskt avskärma Hovsjö från stadsväven för gående och cyklister.

Sammantaget bedöms planförslaget leda till såväl måttligt positiva som små negativa konsekvenser avseende sociala aspekter kopplat till trafik. De sammanvägda konsekvenserna bedöms bli små positiva.

4.6 Påverkan på luft

4.6.1 Förutsättningar

Den största utsläppskällan för luftföroreningar i kommunen kommer från vägtrafiken. Södertälje kommun har årligen kontrollerat luftkvaliteten sedan 1990-talet. I nutid utför Östra Sveriges Luftvårdsförbund (ÖSLVF) mätningar via Stockholm Luft- och Bulleranalys (SLB-analys), och beräkningar av luftföroreningshalter för kommunen (Södertälje kommun, 2024a). Resultatet från mätningarna visar på att miljökvalitetsnormerna för bly, sot och svaveldioxid klaras (Södertälje kommun, 2022).

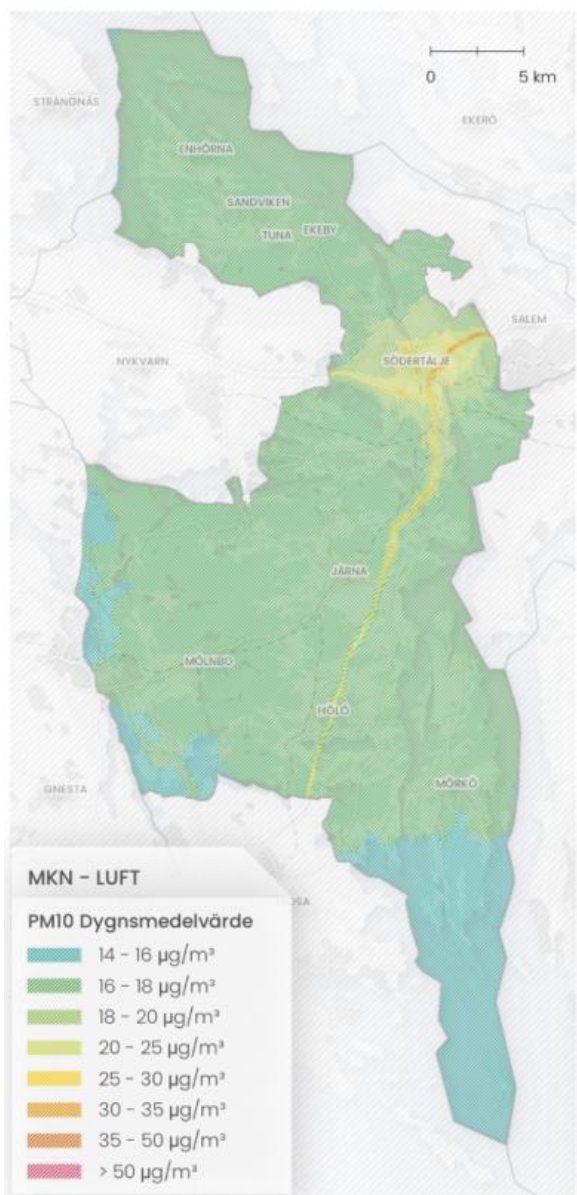
Rent generellt så har luftens kvalitet blivit allt bättre i Södertälje kommun och i Södertäljes stad. Det beror framför allt succesivt högre krav på fordons motorer samt på industrier. Men för ett område inom miljökvalitetsnormens krav på ren luft, stora partiklar så kallade PM10, så har finns problem både centralt

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

i Södertäljes stad men också längs E4/E20. De områden där kommunen idag har utmaningar är dels längs E4/E20, där Trafikverket är väghållare, dels i östra stadsdelen av Södertälje, där kommunen är väghållare, med att miljö kvalitetsnormen för partiklar (PM10, medelvärde per dygn) överskrids vid enstaka tillfällen vid Turingegatan och vid Birkakorset i Södertälje stad. Vid Birkakorset, där Stockholmsvägen, Birkavägen och Erik Dahlbergs väg möts är Södertäljes mest trafikerade korsning, se figur 9.

Figur 9. Miljö kvalitetsnorm för luft, PM10 dygnsmedelvärde.

Utifrån de mätningar som gjorts sedan 1990-talet så har en utsläppsminskning skett för kvävedioxid. Enligt SLB-analys, varierar värdena för kvävedioxid (dygnsmedelvärde) mellan 36 - 48 µg/m³ och 48 - 60 µg/m längs med både Turingegatan och Stockholmsvägen. Utsläppsdata från SLB-analys visar på att

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

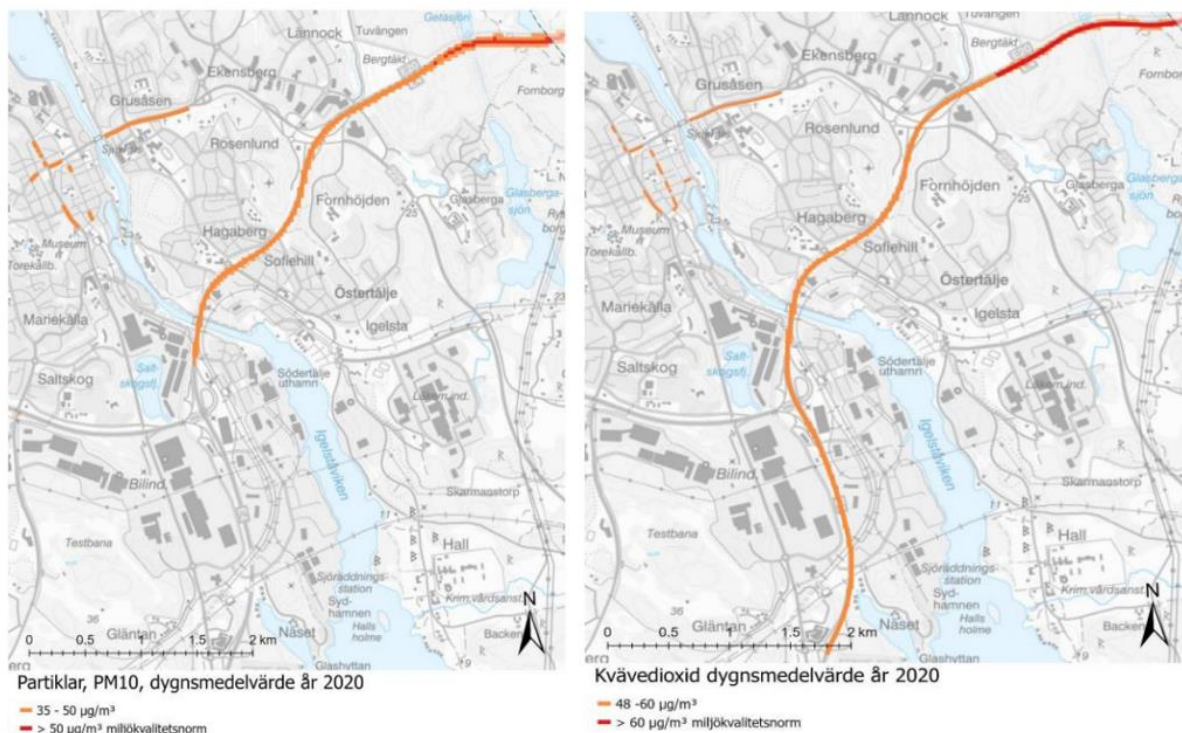
Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

värdena tangerar den nedre och övre utvärderingströskeln för miljökvalitetsnormerna vid vissa lokala gator, såsom Ängsgatan, Oxbacksleden och Nygatan (ÖSLVF/SLB-analys, 2024). Kontroll krävs fortfarande längs med Turingegatan för att säkerställa att MKN inte överskrids (Södertälje kommun, 2024b).

I Södertälje kommun finns en mätstation, Aspvreten, som mäter halterna av ozon på landsbygden. Resultatet har visat att halterna av ozon överskrider miljökvalitetsnormen och bevakning sker idag av IVL Svenska Miljöinstitutet (Södertälje kommun, 2024a).

Länsstyrelsen i Stockholm har arbetat fram ett åtgärdsprogram för kvävedioxid och partiklar inom Stockholms län. Resultatet visar på att luftkvaliteten har förbättrats i Stockholms län, däremot förekommer till viss del fortfarande överskridande av miljökvalitetsnormerna för kvävedioxid och PM10 på flera platser längs med länets statliga vägar och vissa lokala vägar i Stockholms stad och Södertälje, se figur 10. Under 2018 överskreds MKN för PM10 vilket då var i Södertälje kommun. I programmet ges förslag på åtgärder som Södertälje kommun kan vidta för att förbättra luftkvaliteten i kommunen. Uppföljning av åtgärdsprogrammet görs årligen och vart sjätte år tas ett nytt program fram (Länsstyrelsen Stockholm, 2023).

Figur 10. Till vänster: Karta över vägsträckor i Södertälje med beräknade dygnsmedelvärden av PM10 år 2020. Röda sträckor visar överskridanden av MKN, orangea sträckor visar halter inom övre utvärderingströskel (Länsstyrelsen Stockholm, 2023). Till höger: Karta över vägsträckor i Södertälje stad med beräknade dygnsmedelvärden för kvävedioxid år 2020. Röda sträckor visar överskridanden av miljökvalitetsnormerna.

Utöver åtgärdsprogrammet, som tagits fram tillsammans med Länsstyrelsen, så har kommunen tagit fram ett mål för förbättrad luftkvalitet i Miljö- och klimatstrategin. Målet innebär att kommunen ska ha så pass

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

ren luft att människors hälsa, djur, växter och kulturvärden inte skadas. De nuvarande mätningarna som kommunen genomför redovisas i tabell 8 Tabell 5. Genomförandet av åtgärder sker inom verksamhetens ordinarie verksamhetsprocess, tillsammans med att arbetet följs upp och rapporteras till kommunstyrelsen och politisk ledning (Södertälje kommun, 2022).

Tabell 5. Sammanställning av mätningar från Östra Sveriges luftsvårdsförbund, nuläge och önskad utveckling till 2030 avseende miljö- och klimatmål om ren luft (Södertälje kommun, 2022).

Nuvarande mätningar	Antal överskridanden under 2021	Önskad utveckling till 2030
Antal gånger dygnsmedelvärdena av PM10 överskrider miljö kvalitetsnormen på 50 mikrogram/kubikmeter per dygn.	Två mätplatser: 17 respektive 18 dygn	Inga överskridanden av normen. (Miljö kvalitetsnormen får inte överskridas mer än 35 dygn per år)
Tal gånger dygnsmedelvärdena av PM10 överskrider målsättning för Frisk Luft	38 dygn	Nå målsättningen för Frisk Luft (Finns ingen gräns för antal överskridanden av målsättningen i likhet med miljö kvalitetsnormen)
Antal gånger dygnsmedelvärdena av kvävedioxid, NO ₂ överskrider miljö kvalitetsnormen på 60 mikrogram/kubikmeter.	1 dygn	Inga överskridanden av normen (Normen får inte överskridas mer än 7 gånger per kalenderår).
Antal gånger timmedelvärdena av kvävedioxid, NO ₂ , överskrider miljö kvalitetsnormen på 90 mikrogram/kubikmeter.	23 gånger	Inga överskridanden av normen (Normen får inte överskridas mer än 175 gånger per kalenderår)
Antal gånger timmedelvärdena av kvävedioxid, NO ₂ överskrider målsättningen för Frisk Luft.	317 gånger	Uppnå målsättningen för Frisk luft. (Finns ingen gräns för antal överskridanden av målsättningen i likhet med miljö kvalitetsnormen)

4.6.2 Miljökonsekvenser av nollalternativet

Nollalternativet innebär att utvecklingen i Södertälje kommun sker i enlighet med nu gällande ÖP. Nollalternativet innebär att luftkvaliteten förbättras genom ett utbyggt kollektivtrafiknät och bättre infrastruktur för gående och cyklister. Genom gällande översiktsplan avses grönområden utvecklas och därigenom bidra till förbättrad luftkvalité. Vidare innefattar gällande översiktsplan en riktlinje som säger att åtgärder som kan minska halten av luftföroreningar ska utföras vid de gator där miljö kvalitetsnormerna för utomhusluft överskrids, till dess att acceptabla nivåer uppnås. Samtidigt innebär en förtätning av tätorterna en ökad trafikmängd, vilket medför högre halter luftföroreningar längs redan utsatta vägar. Till följd av att gaturummet generellt blir trängre, vid nybyggnation och förtätning, finns dessutom en risk för att föroreningshalterna i luft kan öka eftersom utspädningen av föroreningar försämras. Utpekade vägar som redan har höga föroreningshalter kan idag riskera att riktvärden överskrids. Nollalternativet innebär att nya föreslagna förbifarter och leder kan avlasta högt belastade vägar samt förbättra luftkvalitén på dessa, samtidigt som en ökad trafikmängd kan leda till ytterligare ökade utsläpp. Sammantaget bedöms nollalternativet medföra små negativa konsekvenser.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

4.6.3 Konsekvenser av planförslaget

Befolkningen i Södertälje passerade år 2020 100 000 invånare och fram till 2050 beräknas befolkningen öka till mellan 120 000 och 145 000 invånare. Utbyggnad enligt planförslaget kan medföra ökad biltrafik inom kommunen och speciellt i vissa orter, vilket medför ökade luftföroreningshalter. Planförslaget lyfter att luften ska vara så pass ren att människors hälsa, djur, växter och kulturvärden inte skadas. Vidare lyfts att barn är mer känsliga än vad vuxna är vilket innebär att luftkvaliteten behöver beaktas vid skolor och förskolor. För luftkvalité finns i planförslaget en strategi framtagen:

- Vid planering av ny bebyggelse ska risk för ökat buller, sämre luftkvalitet, exponering för markföroreningar, dagljusförhållanden med flera olägenheter beaktas så att miljö kvalitetsnormer uppnås.

Planförslaget lyfter fram trafiken som orsaken till överskridande av miljö kvalitetsnormen för PM10 i Södertälje. Kommun har arbetat med en rad olika åtgärder för att sänka nivåerna av PM10. I samband med att nya detaljplaner arbetas fram utförs beräkningar för ny och befintlig bebyggelse, vilket kommunen fortsättningsvis avser göra.

Kommunen har idag utmaningar med att miljö kvalitetsnormen för partiklar (PM10, medelvärde per dygn) överskrids vid enstaka tillfällen vid Turingegatan och vid Birkakorset i de östra delarna av Södertälje stad. Birkakorset, där Stockholmsvägen, Birkavägen och Erik Dahlbergs väg möts är Södertäljes mest trafikerade korsning. Planförslaget lyfter problematiken i området och en ny passage föreslås under kanalen för att kunna leda om trafiken från Birkakorset. Vidare har höga värden för partiklar även registrerats vid motorvägarna.

Planförslaget lyfter även att en fossilfri fordonsflotta löser vissa utmaningar, men problematik kring luftkvaliteten kommer kvarstå. Kommunen har som ambition att skapa fler hållbara transportsätt som skulle kunna bidra till en förbättrad luftkvaliteten. Strategierna som arbetats in i planförslaget rörande en ökad andel gång- och cykelvägar samt kollektivtrafik är:

- Samhällsbyggandet ska främja gång-, cykel- och kollektivtrafik. Dessa färd sätt ska vara attraktiva val och vara trygga, säkra och tillgängliga för alla Södertäljes medborgare.
- Kommunen ska arbeta för att minska biltrafikandelen och prioritera framkomlighet för gång-, cykel-, kollektiv- och nyttotrafik. För att öka tillgängligheten för dessa färdmedel krävs att gatuutrymmet planeras och används effektivt. Större vägar i centrala lägen omvandlas för att få en mer stadsmässig och grön karaktär med goda förutsättningar för gång- och cykeltrafik.
- Viktiga målpunkter ska kopplas samman med goda gång-, cykel- och kollektivtrafikförbindelser för att öka tillgängligheten till arbetsplatser, skolor och daglig service.

4.6.3.1 Miljökonsekvenser

Den tillkommande bebyggelse som möjliggörs genom ÖP innebär framför allt en förtätning eller direkt utbyggnad av befintliga områden i tätorten. Då dessa områden byggs ut och förtätas – i många fall i anslutning till större transportleder – ökar andelen människor som vistas inom områden med förhöjda

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

värden för luftburna föroreningar. Jämfört med nollalternativet är fler utbyggnadsområden specifikt utpekade i anslutning till de större transportstråken genom tätorten och LUM-områdena.

Planförslaget föreslår flera områden som har utvecklingspotential för verksamheter och industri. Det föreslås ett nytt område för verksamheter och industri nordväst om Hovsjö, söder om E20. Även i Södertälje hamn föreslås som utvecklingsområde för verksamheter och industri. Planförslaget föreslår även områden för industri och verksamheter i Moraberg som i dagsläget redan är ett verksamhetsområde. Till skillnad från den gällande översiktsplanen så föreslås ett mer utbrett område med industri och verksamheter. För den stadsnära landsbygden föreslås ett utvecklingsområde för industrier och verksamheter i Almnäs. Detta område lyftes också i gällande översiktsplan som framtida logistikcentrum med hänvisning till RUFS. I kommundelen Järna föreslås ett större område för industrier och verksamheter, och i Hölö föreslås ett mindre område för industrier och verksamheter. Hur stor påverkan blir på luftkvaliteten beror i slutändan på vilken typ av verksamhet som tillkommer. Planförslaget pekar även ut handelsområden som ska utvecklas och dessa är Södertälje stadskärna, Weda handelsplats, Morabergs handelsplats, Vasa handelsplats samt Järna centrum se figur 11. Föreslagna handelsområden kan leda till påverkan på luftkvaliteten då förändrade konsumtionsmönster även kan förändra trafik- och transportmängd. I Moraberg föreslår utveckling av kollektivtrafiken och gemensamma parkeringslösningar i parkeringshus för att skapa ett mer attraktivt handels- och verksamhetsområde. Även Weda som är ett gammalt metallgjuteri ska omvandlas till levande stadsmiljö med en blandning av cirka 1000 nya bostäder, kontor, verksamheter, handel och kultur. Planeringen som föreslås i Moraberg och Weda skulle kunna leda till förbättras luftkvalité om bilanvändandet kan minska och i stället ersättas med mer hållbara transportsätt.

Planförslaget har en bredare tillämpning för när miljö kvalitetsnormer ska beaktas i jämförelse med gällande översiktsplan. Planförslaget innebär att risken för försämrade luftkvalitet ska beaktas så att miljö kvalitetsnormer uppnås vid planering av ny bebyggelse, medan gällande översiktsplan beaktar

stråken där miljö kvalitetsnormerna överskrids idag. Planförslaget säkerställer att luftkvalitet på båda sidorna om kanalen utreds som en strategisk fråga avseende utvecklingen av Södertälje stad. Vidare säkerställer planförslaget att luftkvaliteten utreds under planeringsprocessen för berörda detaljplaner.

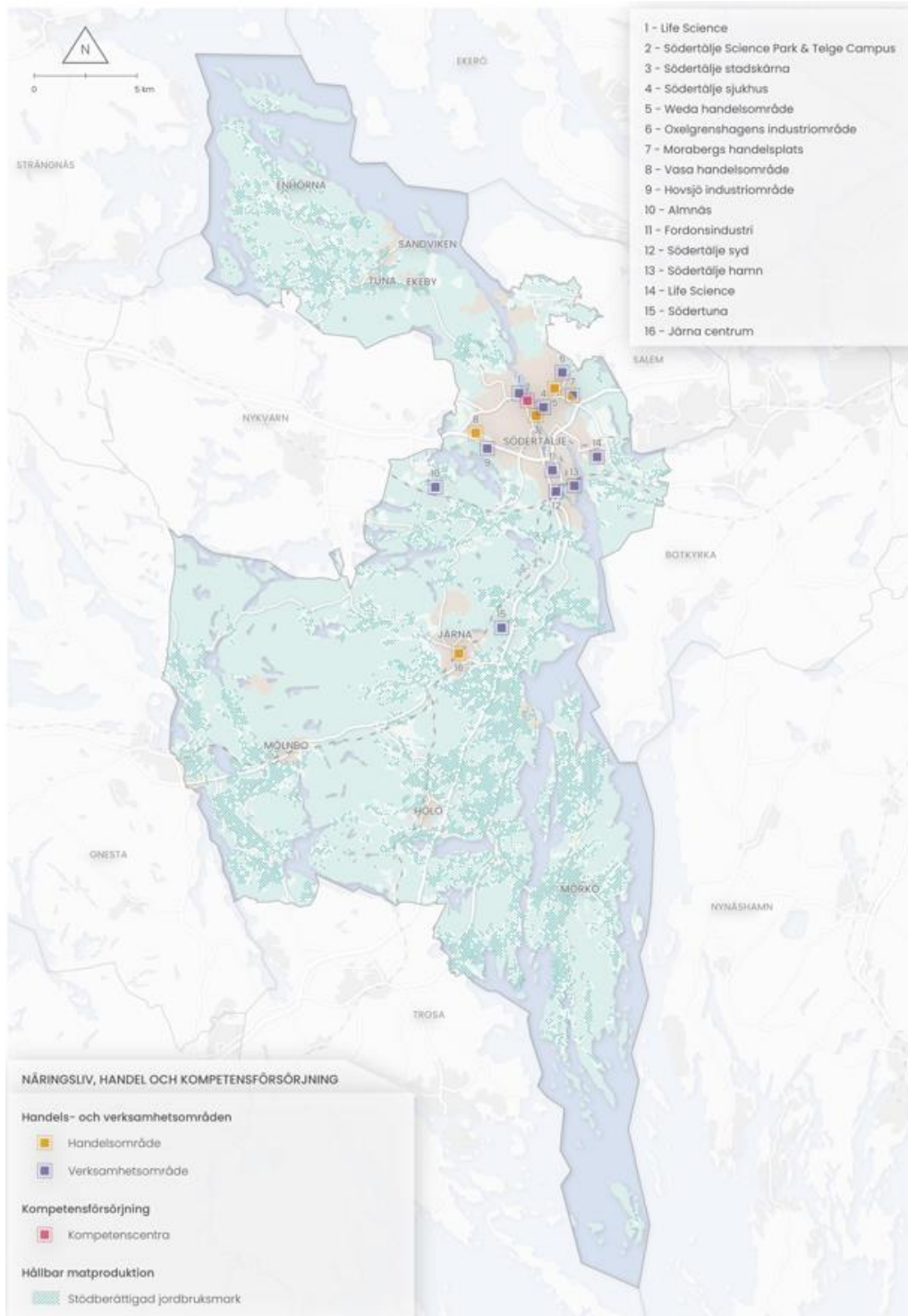
Riktlinjerna i gällande översiktsplan beaktar utveckling av gång-, cykel- och kollektivtrafik vilket även planförslaget gör. I dagsläget är det regionala cykelstråket mellan Salem och Nykvarn utbyggt men inte det regionala cykelstråket till Järna. Planförslaget har därmed kvar det regionala cykelstråket till Järna. Vidare föreslår planförslaget en ny järnvägsförbindelse.

I jämförelse med nollalternativet så innefattar planförslaget ett förslag om en ny passage under kanalen för att kunna leda om trafiken från Birkakorset. Det skulle kunna avlasta trafiken i området och därmed förbättra luftkvaliteten i ett område som har överskridanden idag då trafiken fördelas på ett annat sätt än i dagsläget. Planförslaget innebär att detta skulle förbättra luftkvaliteten i just detta område.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Figur 11: Handelsområden, verksamhetsområde, kompetenscentra och stödberättigad jordbruksmark

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Den sammantagna bedömningen är att genomförandet av medför **små negativa miljökonsekvenser** jämfört med nollalternativet. Södertälje kommun är idag till stor del en landsbygdskommun och har god luftkvalitet i flera områden. Det finns risk att ytterligare förtätning och ökad trafikering inom vissa redan tätbebyggda områden kan medföra att luftkvaliteten påverkas lokalt, med förhöjda halter. Planförslaget kan medföra en försämring av luftkvaliteten i redan utsatta områden ifall risken inte beaktas i planprocessen. Utöver detta är det viktigt att kommunen fortsättningsvis arbetar med genomförandet av Länsstyrelsens åtgärdsplan för PM10 för att förbättra luftkvaliteten i kommunen.

4.6.3.2 Sociala konsekvenser

Översiktsplanen föreslår mångfunktionell bebyggelse intill vägar som idag har dålig luftkvalitet avseende bland annat PM10. Översiktsplanen föreslår också en tätare bebyggelse i samtliga tätorter vilket kommer föranleda en ökning av fordon. Översiktsplanen säkerställer dock att luftkvalitet hanteras i efterföljande planeringskedan. Luftkvaliteten i centrala stadskärnan ges med föreslagen tunnelförutsättning att förbättras vilket är positivt ur ett folkhälsoperspektiv.

Planförslaget bedöms leda till små negativa konsekvenser avseende sociala aspekter kopplat till luftpåverkan. Bedömningen avser översiktsplanens hela tidsperiod 2050, när en ny tunnelpassage föreslås vara verksam. Fram till dess bedöms konsekvenserna vara stora negativa eftersom förutsättningarna för bättre luft till stor del beror av tunnelpassagen samt att alla föreslagna vägar omvandlats till stadsgator. Detta föranleder att föreslagna förtätningar och prioriteringar i områden som idag påverkas negativt av dålig luftkvalitet, till stor del områden med socioekonomiskt lågt index, antingen inte kan ske eller att de sker och därmed att boendes hälsa påverkas negativt. Med genomförandetiden i åtanke bedöms planförslaget sammantaget leda till måttligt negativa konsekvenser avseende sociala aspekter kopplat till luftpåverkan.

4.7 Buller

4.7.1 Förutsättningar

Buller definieras oftast som oönskat ljud som påverkar människors hälsa och livskvalitet, och buller är oftast den påverkan som berör flest människor. Den vanligaste källan till bullerstörning i Sverige är trafikbuller. Exponering för buller har bevisats ha en negativ hälsoeffekt både på kort och lång sikt. På kort sikt kan buller orsaka sömnstörningar och koncentrationssvårigheter, och på lång sikt kan risken för hjärt-och kärlsjukdomar, psykisk ohälsa och metabola sjukdomar öka (Naturvårdsverket, 2024).

EU anser att omgivningsbuller är ett av de största miljöproblemen, och förordning (2004:675) om omgivningsbuller reglerar svenska bullernivåer. Miljökvalitetsnormer för buller gäller kommuner med en befolkning större än 100 000. Enligt SCB:s senaste mätning bor det cirka 102 000 personer i Södertälje (Södertälje kommun, 2024), vilket medför att kommunen har en skyldighet att vart femte år ta fram en bullerkartläggning och därefter ta fram och fastställa ett åtgärdsprogram. Kommunala bullerkartläggningar finns för vägtrafik för samhällena Södertälje, Ekeby, Järna, Mölnbo och Hölö. Kartläggning för spårbunden trafik finns mellan Södertälje och Järna samt mellan Södertälje och grannkommunerna Salem och Botkyrka (Länsstyrelsen Stockholm, 2023).

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Bullernivåerna inom kommunen är förhållandevis goda men det finns flera olika bullerkällor inom kommunen. Södertälje kommun har flera stora infrastrukturstråk som passerar genom kommunen vilka är E20, E4, fjärr- och regionalståg via Södertälje syd, samt sex pendeltågsstationer. I kommunen ligger även Södertälje hamn som är en allmän hamn och även klassad som riksintresse i vissa delar. Hamnen är idag kommunens största knutpunkt för godstransporter och har anslutning till Västra stambanan som är en del av järnvägens stomnät. Det passerar även godstrafik från Södertälje hamn via kanalen i Mälaren. Utöver det har kommunen idag ett stort antal biltrafikanter (Södertälje kommun, 2013).

Trafiklederna som har högst bullernivåer i kommunen är genomfartslederna E20 och E4, specifikt där de två trafiklederna möter varandra. I Södertälje stad, som är den mest tätbebyggda delen av kommunen, råder höga ljudnivåer särskilt kring de trafikleder som är mest belastade såsom Stockholmsvägen, som är avfartsväg till både E4:an och väg 225, som i sin tur leder in på Turingegatan. Även Strängnäsgränd, som är en avfartsled till E20, som sedan leder in på Ängsgatan, har högre bullernivåer. Det gäller även Nyköpingsvägen som möter både Ängsgatan och Turingegatan och löper söderut i kommunen (Länsstyrelsen Stockholm, 2023).

Samtliga av dessa källor bidrar till ökade bullernivåer i kommunen även om det främst är vägtrafiken som ses som den största bullerkällan. Andelen invånare i stadskärnan som bedöms vara störda av buller uppskattas till 18 procent (Södertälje kommun, 2017).

I Södertälje finns både hamnområden och flera större industrier som medför industribuller. Med industribuller innefattas exempelvis buller från miljöfarlig verksamhet, godshantering vid exempelvis lastkajer och omlastningsterminaler, trafik inom och utanför verksamhetsområdet samt buller från hamnar och färjelägen (Naturvårdsverket, 2015). De större industriområdena i kommunen är belägna i de södra delarna av Södertälje stad i närhet av E4an och Igelstaviken. Det finns även mindre industriområden i andra kommundelar, exempelvis Järna.

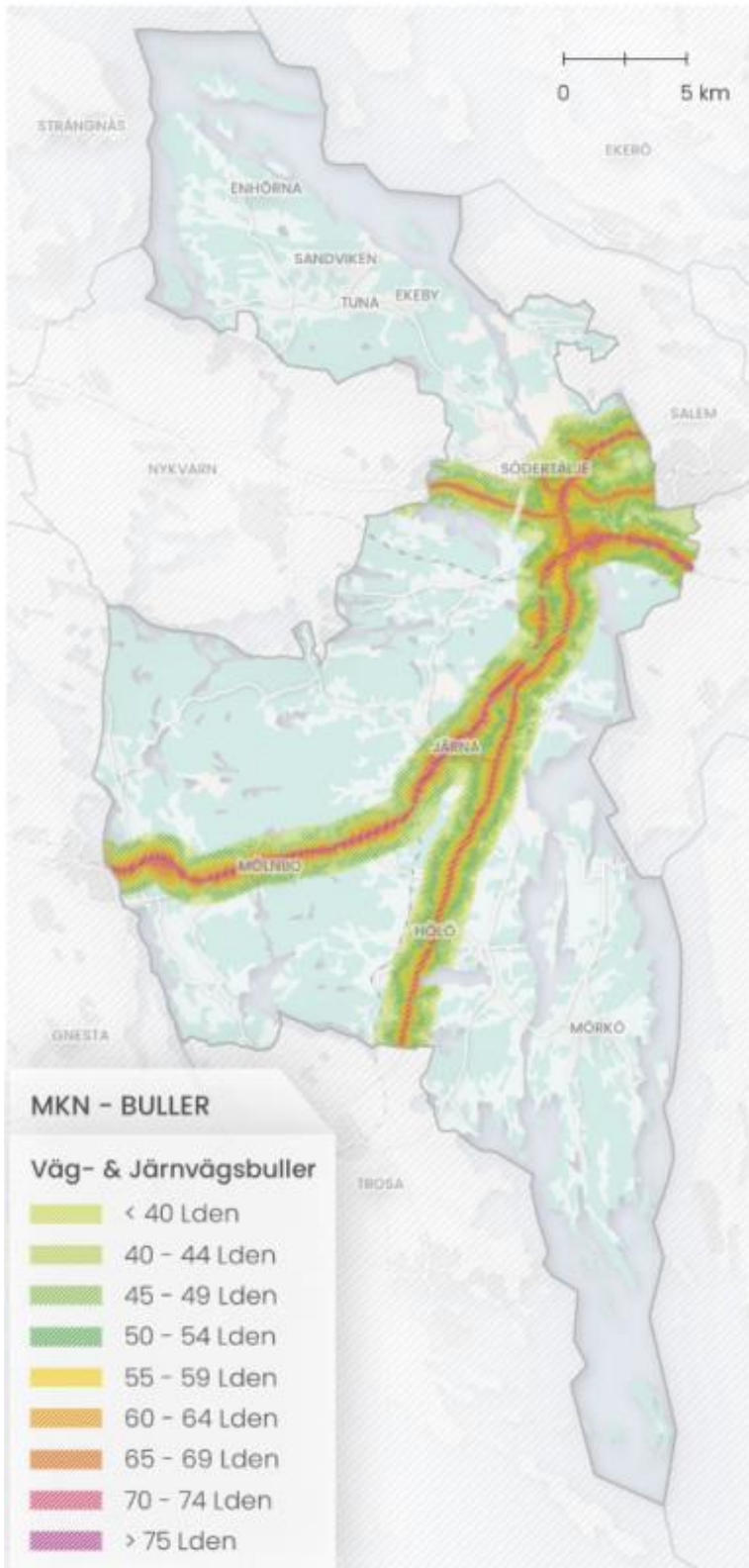
I dagsläget saknas det bullerkartläggningar över naturreservat och friluftsområden (Länsstyrelsen Stockholm, 2024). I de nordöstra delarna ligger naturreservatet Bornsjön där en del av naturreservatet är beläget inom Södertälje kommun och resterande del inom Salems kommun. Naturreservat skulle kunna vara påverkat av buller då det återfinns jämsides E4an samt nära tätorten. Även Lina naturreservatet angränsar till Södertälje stad. Övriga naturreservat i kommunen ligger längre bort från tätorterna.

I figur 12 presenteras miljö kvalitetsnormer för buller kopplat till väg- och järnvägsbuller.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Figur 12. Miljö kvalitetsnormer för buller.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Infrastrukturbarriärer sammanfaller i Södertälje ofta med stadsdelar där den socioekonomiska indexen är låg. Detta innebär att personer som bor i dessa områden har större risk att exponeras för bullernivåer som kan påverka hälsan negativt.

4.7.2 Miljökonsekvenser av nollalternativet

Nollalternativet innebär att utvecklingen i Södertälje kommun sker i enlighet med nu gällande ÖP. Gällande översiktsplan främjar kollektivtrafiken, och även möjligheten för invånarna att gå och cykla i större utsträckning, vilket i sin tur kan bidra till minskade bullernivåer längs med dessa sträckor. En mindre mängd biltrafik bidrar även generellt till lägre bullernivåer. Samtidigt syftar ÖP till förtätning av tätorterna i kommunen vilket medför risken att bullernivåerna, längs med de stråk som redan är utsatta idag, ökar. Nya trafikleder och förbifarter ger möjlighet att avlasta utsatta gator samtidigt som de skapar möjligheter för biltrafiken vilket i samband med en ökad befolkning kan öka bullernivåerna i viktiga natur- och rekreationsområden eller nya bostadsområden. Sammantaget bedöms nollalternativet medföra små negativa konsekvenser.

4.7.3 Konsekvenser av planförslaget

Befolkningen i Södertälje passerade år 2020 100 000 invånare och fram till 2050 beräknas befolkningen öka till mellan 120 000 och 145 000 invånare. Det är framför allt kommundelen Södertälje stad som kommer att växa. Även kommundelarna Järna, Vårdinge-Mölndal och Enhörna har beräknats få en ökad folkmängd, medan folkmängden i Hölö-Mörkö beräknas minska något. En ökad befolkning kommer troligtvis leda till en ökad biltrafik och särskilt i områdena där ny bebyggelse föreslås. Kommunen har genomfört en kartläggning för socioekonomiskt svaga områden, vars resultat visar på att dessa områden i högre utsträckning är mer utsatta för buller. Det kan därmed finnas en risk att i samband med ökade befolkningsmängder och biltrafik genererar högre bullernivåer i dessa områden. För att beakta detta föreslår planförslaget bullerreducerande åtgärder i dessa områden:

- Bullerreducerande åtgärder prioriteras i socioekonomiskt svaga områden.

Enligt planförslaget ska nya bostäder vara välisolerade för att kunna skapa möjligheter att bygga i områden som är i bullerutsatta lägen för att på så vis nyttja dessa som bullerskärm för andra fastigheter och utomhusmiljöer i området. Kommunen har därmed utformat en strategi som lyder:

- Vid planering av ny bebyggelse ska risk för ökat buller, sämre luftkvalitet, exponering för markföroreningar, dagljusförhållanden med flera olägenheter beaktas så att miljö kvalitetsnormer uppnås.
- I bullerutsatta miljöer är det viktigt att placera och utforma byggnader så att alla lägenheter får en ljudskyddad sida och uteplats.

Även om fordonsflottan blir fossilfri kommer utmaningar kvarstå som rör trängsel, buller och luftproblematik och kommunen kommer aktivt behöva arbeta för att skapa ett minskat resebehov och främja en mer hållbar, yteffektiv och kapacitetsstark transporter. Som utgångspunkt i planförslaget lokaliseras bebyggelse och arbetsplatser i kollektivtrafiknära lägen. För personresor är det främst gång,

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

cykel och kollektivtrafik, och för godstransporter är det främst sjöfart och järnväg som ska öka till förmån för att minska biltrafiken. Dessa strategier är:

- Samhällsbyggandet ska främja gång-, cykel- och kollektivtrafik. Dessa färd sätt ska vara attraktiva val och vara trygga, säkra och tillgängliga för alla Södertäljes medborgare.
- Kommunen ska arbeta för att minska biltrafikandelen och prioritera framkomlighet för gång-, cykel-, kollektiv- och nyttotrafik. För att öka tillgängligheten för dessa färdmedel krävs att gatuutrymmet planeras och används effektivt. Större vägar i centrala lägen omvandlas för att få en mer stadsmässig och grön karaktär med goda förutsättningar för gång- och cykeltrafik.
- Viktiga målpunkter ska kopplas samman med goda gång-, cykel- och kollektivtrafikförbindelser för att öka tillgängligheten till arbetsplatser, skolor och daglig service.

4.7.3.1 Miljökonsekvenser

I planförslaget lyfts att kommunen ska eftersträva en så god ljudmiljö som möjligt på offentliga platser såsom skolor, förskolor och offentliga platser, exempelvis parker eller naturområden. Vidare ska industribuller tas i beaktande vid planläggning, och planförslaget hänvisar till Naturvårdsverkets vägledning som tar upp olika riktvärden för buller vid bostäder, vårdlokaler, skolgårdar och förskolor. Planförslaget lyfter att avsteg från riktvärden rörande buller kan vara motiverat, särskilt i Södertälje stad eller i någon av de större tätorterna i kommunen där ny föreslagen bebyggelse pekats ut. Dessa avvägningar gäller framför allt vid befintlig eller ny tät bebyggelse i områden som är utpekade som kollektivtrafikstråk. Avsteg kan göras i områden som ligger nära stationslägen, tät bebyggelse såsom flerbostadshus eller där det finns gena och välintegrerade gång- och cykelstråk (Avsnitt klimat, miljö, hälsa och säkerhet).

I planförslaget lyfts att Södertälje kommun behöver kartlägga och ta fram åtgärdsprogram för alla vägar och järnvägar i kommunen för att kunna identifiera områden där MKN för omgivningsbuller kan riskera att överskridas/överskrids. Vidare lyfter planförslaget vikten av grönområden i närområdet och att buller kan utgöra hot mot befintliga parker- och naturområden, samt att detta ska beaktas i utvecklingen av nya stadsdelar och när bostäder planeras. Birkakorset, där Stockholmsvägen, Birkavägen och Erik Dahlbergs väg möts, är Södertäljes mest trafikerade korsning och här är bullerproblematiken överhängande. I planförslaget lyfts att en ny passage under kanalen ska byggas för att kunna leda om trafiken, vilket föranleder möjligheten att minska bullernivåerna. I de nordvästra stadsdelarna i Södertälje stad pekas Robert Anbergs väg och Enhörnaleden ut som vägar som behöver beaktas i den framtida planeringen med avseende på buller. Buller behöver även beaktas för Strängnäsvägen, Genetaleden och E20. I de sydvästra stadsdelarna i Södertälje saknar många invånare tillgång till allmänna grönområden med god ljudmiljö på grund av Europaväg E20 – detta gäller områdena Saltskog och Södra Västergård. Genom de sydöstra delarna av tätorten går järnvägen, E4:an och Södertälje kanal som generar buller. Behovet av tillgången till allmänna grönområden med goda ljudnivåer lyfts i planförslaget för områdena Rosenlund, Hagaberg, Viksängen, Östertälje och Glasberga. Bullerdämpande åtgärder bör vidtas vid bullerkällorna vid utvecklingen av nya parker. I den befintliga grönplanen pekas grönområden i Södertälje ut som understiger ljudnivåer på 35 dBA.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

En ny grönplan är under framtagande och det är viktigt att utpekade tysta områden beaktas i planförslaget samt i övriga program och detaljplaneskedet för att säkerställa att tysta områden bevaras i tätorterna.

Planförslaget tar upp att det finns behov av infrastruktursatsningar för att öka redundansen och minska sårbarheten i transportsystemet, men också för att förbättra förutsättningarna för att skapa ett hållbart resande, se figur 13. Dessa satsningar kan orsaka högre bullernivåer i följande områden som behöver utredas vidare i detaljplane- och projekteringsskedet:

- **Södertörnsbanan:** Ny järnvägskoppling för regiontåg mellan Järna och Flemingsberg via Södertälje centrum.
- **Station vid Hölö:** Hölö är ett gammalt stationssamhälle men tätorten saknar järnvägsstation sedan år 1969. Ett tågstopp i Hölö för pendeltågstrafiken skulle öka förutsättningarna för att Hölö kan utvecklas till en stark landsbygdsnod med ett stort antal nya bostäder med tillgång till ett hållbart resande genom ett kollektivtrafiknära läge.
- **Regionalstop i Järna:** Järna har ett strategiskt läge mellan Västra stambanan och Nyköpingsbanan samt motorvägen E4 och riksväg 57. Regionalstoppen ger Järna stor potential att utvecklas till en starkare tätort.

Planförslaget innebär fler nya områden för mångfunktionell bebyggelse i kollektivtrafiknära lägen samt nya gång- och cykelstråk i jämförelse med nollalternativet. Vidare har dessa områden i större utsträckning pekats ut i direkt anslutning till transportleder – både järnväg och vägnät – jämfört med i nollalternativet.

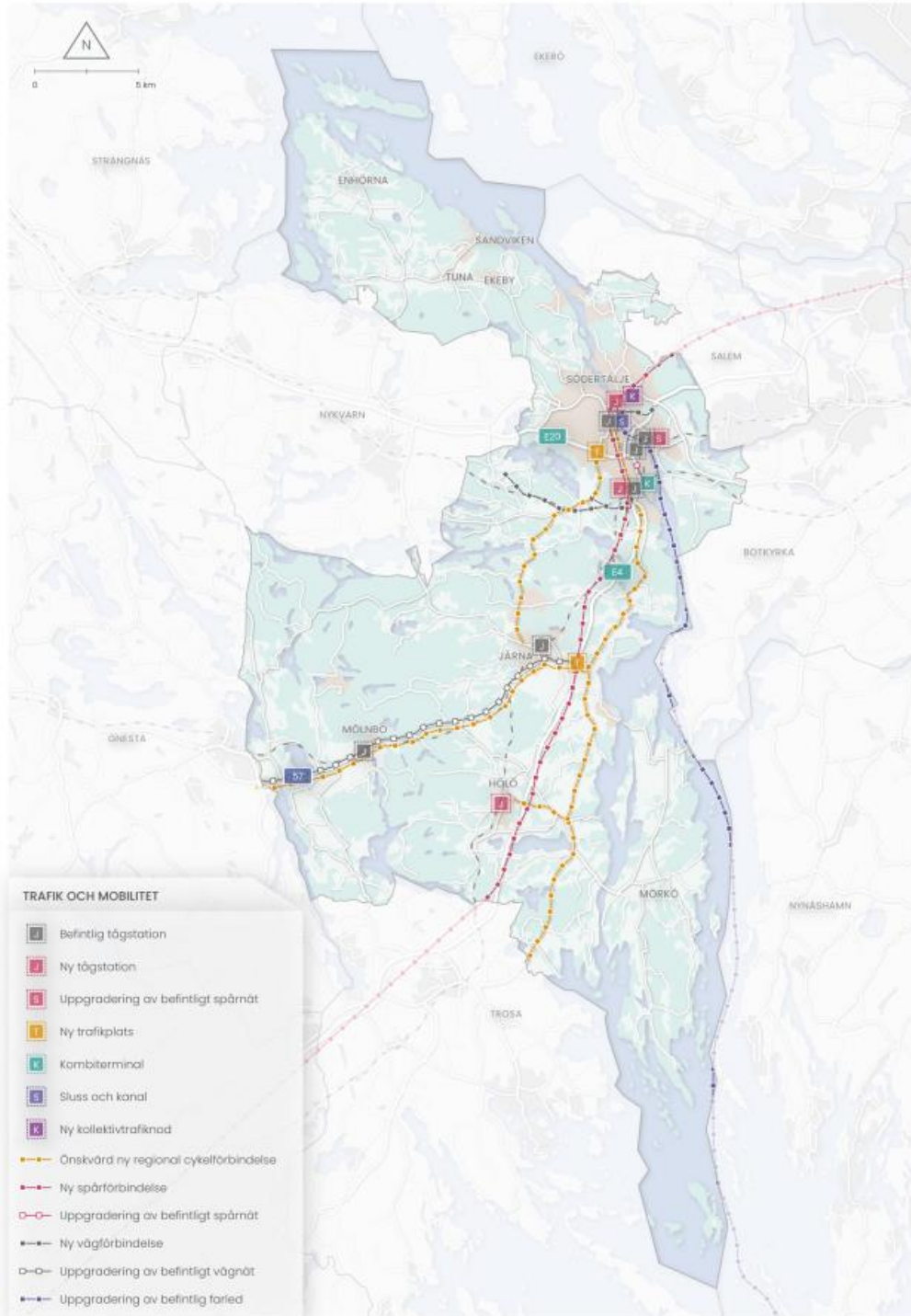
Planförslaget innebär möjligheter för att tillämpa ”hela resan-perspektivet” vilket innebär starkare koppling mellan olika transportsätt. Samtidigt kan det finnas en risk att en ökad befolkningsmängd påverkar bullernivåerna i vissa kommundelar till följd av ökad trafik. Det föreslås nya infrastrukturstråk i vissa kommundelar. Ökade bullernivåer kan väntas både i bygg- och driftskedet, och bullerdämpande åtgärder bör utredas i detaljplanering- och projekteringsskedet. Planförslaget inkluderar även Ostlänken som även finns med i gällande översiktsplan, där en ny järnvägsdragningslinje är beslutad som passerar kommundelarna Järna och Hölö.

Planförslaget lyfter att bullerreducerande åtgärder ska tillämpas i socioekonomiskt utsatta områden som idag redan är utsatta för höga bullernivåer. Vidare innebär planförslaget att ny bebyggelse i bullerutsatta områden kan agera som bullerskärm för befintlig byggnad med sämre bullerskydd/fasadisolering, vilket kan skapa bättre ljudnivåer.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Figur 13. Allmänna intressen för trafik och mobilitet.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Planförslaget belyser att det i Södertälje stad saknas tillgång till allmänna grönområden med goda ljudnivåer. Planförslaget tydliggör att bullerdämpande åtgärder bör vidtas vid bullerkällorna vid utveckling av nya parker. Förslaget pekar ut specifika områden i Södertälje stad där behovet för detta har identifierats. Med rätt insatser kan planförslaget medföra att grönområden som inte har en god ljudnivå kan förbättras. Samtidigt förväntas befolkningens mängden öka vilket troligen medför att trafikmängderna kan öka om inte andra transportsätt nyttjas. Planförslaget pekar inte ut viktiga tysta grönområden och den reviderade grönplanen behöver beaktas i framtida stadsplanering för att dessa värdefulla grönområden inte ska riskera att försvinna.

Sammantaget bedöms planförslaget medföra **varken positiva eller negativa konsekvenser** i jämförelse med nollalternativet.

4.7.3.2 Sociala konsekvenser

Bullriga miljöer riskerar att skapas där översiktsplanen föreslår mångfunktionell bebyggelse intill, eller i närheten av verksamheter, industrianläggningar samt infrastruktur. Vissa områden riskerar att bli särskilt drabbade där buller från olika källor ackumuleras samt där verksamheter och industrier föreslås utvecklas, till exempel runt Södertälje Syd, Hovsjö och Saltskog.

Översiktsplanen verkar på flera sätt för förbättrade ljudmiljöer med riktlinjer för ny bebyggelse, omgivningsbuller i Södertälje stad och i tätorterna samt genom att särskilt prioritera områden med lågt socioekonomiskt index för bullerreducerande åtgärder. Detta är ett viktigt steg i ledet att jämna ut geografiska folkhälsoskillnader i kommunen eftersom höga bullervärden har en negativ inverkan på människors hälsa. Omvandling av befintliga vägar och gator till stadsgator kan också leda till förbättrade livsmiljöer avseende buller, men tydligare och mer differentierade riktlinjer för olika stadsgator behövs för att kunna utläsa konkreta positiva konsekvenser.

För kommundelarna Järna, Hölö-Mörkö och Vårdinge-Mölnbo och Enhörna föreslås mångfunktionell bebyggelse centralt i orten där en utveckling kan leda till en relativ bullerpåfrestning. För befintliga invånare kan detta medföra försämrade boende och livsmiljöer. Detta ska ses som en negativ konsekvens av översiktsplanens strategi att förtäta och stärka befintliga bebyggelseområden, värt att nämna är att andra aspekter stärks av ett exempelvis större befolkningsunderlag. För de södra kommundelarna går stora infrastrukturstråk nära eller genom centralorten som fortsatt ger upphov till buller. Ny föreslagen järnvägstrafik kan påverka utomhusmiljöer och rekreationsupplevelser mer negativt.

Sammantaget bedöms planförslaget leda till såväl små positiva som måttligt negativa konsekvenser avseende sociala aspekter kopplat till buller. De sammanvägda konsekvenserna bedöms bli små negativa.

4.7.4 Förslag på åtgärder

- I fortsatt i planeringsprocessen bör bullerutredningar göras för grönområden i tätorter för att säkerställa behovet av bullerdämpande åtgärder samt för att bibehålla goda ljudnivåer i dessa.

4.8 Hälsa och säkerhet

Flertalet olika risker kan kopplas till den övergripande aspekten hälsa och säkerhet – detta avsnitt behandlar aspekterna högriskområde för markradon, leder för farligt gods, miljöfarlig verksamhet samt

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

potentiellt förorenade områden. Ytterligare aspekter så som skyfallshantering, trafiksäkerhet, områden med risk för erosion och skred, buller samt föroreningar i luft och vatten kopplar också an till hälsa och säkerhet men har belysts i avsnitt som är mer specificerade för just dessa aspekter – Klimatanpassning, God livsmiljö och Trafik, Buller, Påverkan på luft och Påverkan på vatten.

4.8.1 Förutsättningar

I detta avsnitt beskrivs förutsättningarna för aspekterna högriskområde för markradon, leder för farligt gods, miljöfarlig verksamhet samt potentiellt förorenade områden inom kommunen. I figur 14 ses ett antal av dess områden och objekt utpekade.

I relation till säkerhet blir även Försvarsmaktens riksintresseområden relevanta varpå värdena för dessa områden inom kommunen beskrivs.

4.8.1.1 Högriskområde för markradon

Radon är en osynlig och luktfri radioaktiv gas som finns i berggrunden och i vissa byggmaterial och kan innebära en hälsorisk genom både inomhusluft och dricksvatten. Det finns alltid tillräckligt med radon i marken för att gällande gräns- och riktvärden för radon ska kunna överskridas i en byggnad, om konstruktionen är otät. Fastighetsägaren är ansvarig för att optimera strålskyddet. (ÖP)

I Boverkets byggregler anges högsta tillåtna radonhalt i nybyggda hus (Boverket, 2024). För befintliga bostäder och lokaler dit allmänheten har tillträde anger Strålskyddsförordningen (2018:506) referensnivåer. Livsmedelsverket har regler för radon i dricksvatten (Livsmedelsverket, 2022; Livsmedelsverket, 2022a).

En översiktlig kartering av förekomsten av markradon har gjorts av Södertälje kommun. Denna utgår från de geologiska förutsättningarna samt ett antal radonmätningar i fält. De områden där radonförekomsten utgör hög risk presenteras i figur 14. I denna framgår att det största riskområdet ligger i kommunens västra del, väster och norr om Mölnbo, samt att markradon som ger upphov till hög risk även förekommer ställvis i runt Järna och Hölö, samt öster om Södertälje stad.

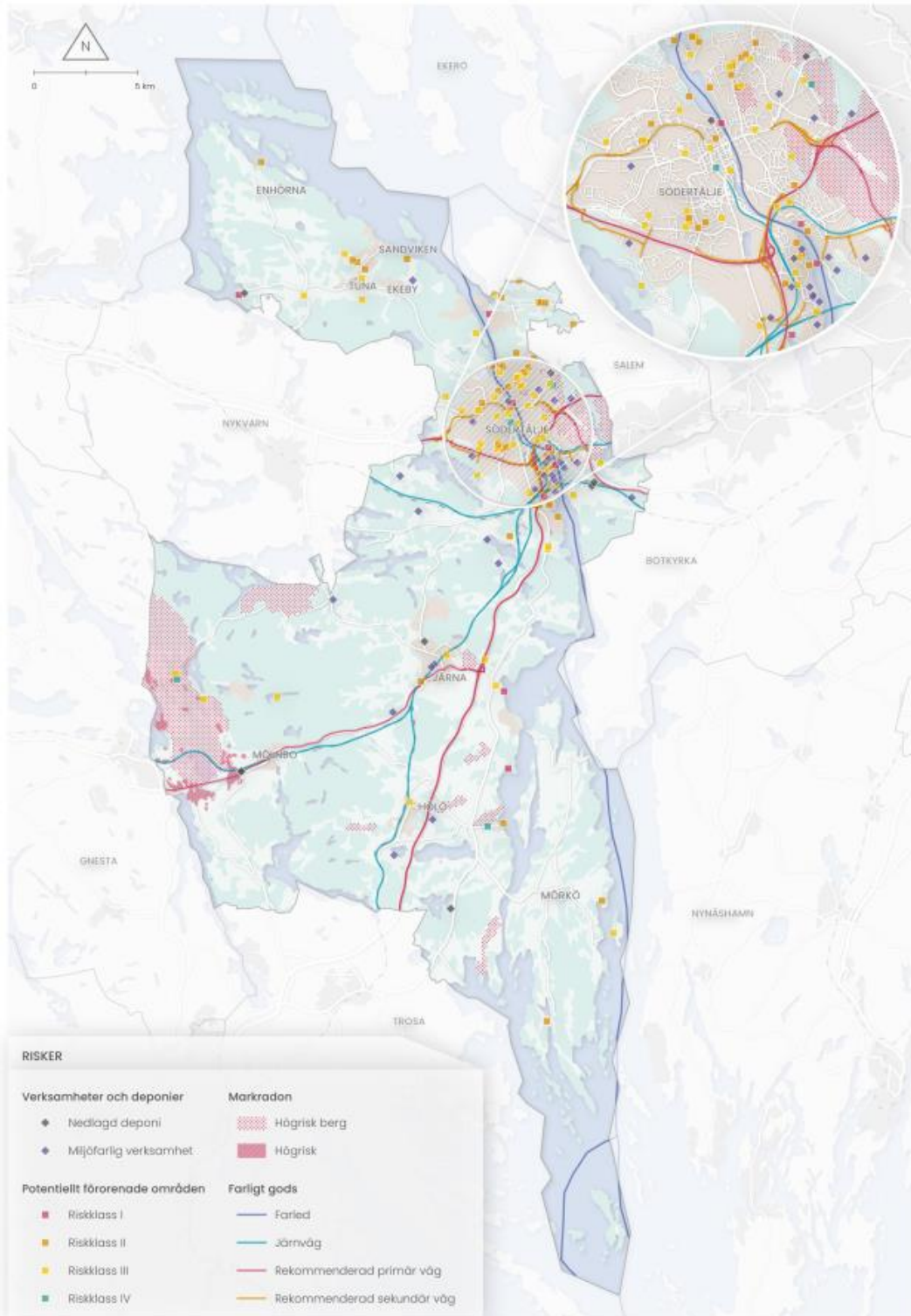
4.8.1.2 Leder för farligt gods

I Södertälje kommun är E20, E4, väg 57 primärleder för farligt gods på vägnätet. Vidare transporteras farligt gods även på det statliga järnvägsnätet och vattenvägen på den farled som sammanbinder Mälaren med Östersjön genom Södertälje kanal. Vidare finns sekundära transportvägar på vägnätet (Trafikverket, 2024). Transportvägar för farligt gods framgår i figur 14.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Figur 14. Riskobjekt inom kommunen i form av verksamheter och deponier, högriskområden för markradan, potentiellt förorenade områden samt leder för farligt gods.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

4.8.1.3 Miljöfarlig verksamhet

I Södertälje kommun finns totalt 30 tillståndspliktiga miljöfarliga verksamheter – där kommunen är tillsynsmyndighet för 29 av dessa och Länsstyrelsen för en. Sju av de tillståndspliktiga verksamheterna i kommunen är så kallade A-anläggningar:

- Astra Zeneca Snäckviken
- Igelsta kraftvärmeverk
- Igelsta värmeverk
- Kemetyl Södertälje Oljehamn
- Scania Södertälje
- Tysslinge Återvinning Södertälje AB
- Tveta Återvinningsanläggning

Resterande 23 är B-anläggningar. Det finns även tio anläggningar som förvarar kemikalier i en mängd som gör att de klassas som Seveso-anläggningar. Av dessa klassas AstraZeneca Snäckviken och St1 Energy enligt den högre kravnivån medan övriga åtta klassas i den lägre kravnivån (Länsstyrelsen Stockholm, 2024b).

4.8.1.4 Potentiellt förorenade områden

Ett utdrag ur EBH-kartan visar att det finns 610 registrerade objekt i kommunen. Av de tio inventerade områden som hittills klassats med riskklass 1 enligt MIFO, är åtta hamnar för fritidsbåtar med båtuppställningsplats. Även i riskklass 2 där det sammanlagt finns 30 objekt är hamnar för fritidsbåtar dominerande. Övriga förekommande verksamheter i riskklass 1 och 2 är färgindustrier, verksamheter kopplade till produktion och förvaring av bekämpningsmedel, anläggningar för hantering av farligt avfall och skrothantering. I riskklass 3 och 4 finns det sammanlagt 36 klassade områden. Av de förorenade områdena är 16 nedlagda kommunala deponier (Länsstyrelsen Stockholm, 2024a).

4.8.1.5 Riksintresseområden för Försvarsmakten

Rörande Försvarsmaktens intressen behöver planeringen förhålla sig till påverkansområde för väderradar Håtuna vilket täcker kommunens norra delar, påverkansområde för buller från Vällinge skjutfält vilket omfattar området öster om Viksberg och Viksäter, samt totalförsvarets riksintresse i havet: Nåttarö - sjöövningssområde i kommunens södra del ute vid kusten (Boverket, 2024).

Riksintresset väderradar, som är viktigt för Försvarsmaktens prognosverksamhet, riskerar att skadas av vindkraftsetableringar för nära väderradaranläggningarna. Vindkraftsanläggningar kan innebära störningarna på väderinformationen som i sin tur kan innebära osäkra prognoser. Till följd av detta finns en internationell överenskommelse att inga vindkraftverk ska uppföras inom 5 km radie från en väderradarstation (stoppområde väderradar) och i Sverige används en bortre max-gräns på ca 50 km (påverkansområde väderradar) där särskilda analyser måste genomföras innan eventuell vindkraftsetablering kommer till stånd (Försvarsmakten, 2023).

Vällinge skjutfält ligger i Salems kommun men dess påverkansområde sträcker sig in i Södertälje kommun. Åtgärder inom påverkansområdet som kan innebära skada för riksintresseområdet är tillkommande av ny störningskänslig bebyggelse, planer och bestämmelser som uppmuntrar till friluftsliv eller rekreation,

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

införandet av begränsande områdesskydd samt förändringar i infrastruktur som på något sätt påverkar möjligheterna för transport till och från fältet och dess närområden (Försvarmakten, 2023).

Sjöövningsområdet bedöms kunna skadas av samma åtgärder som beskrivs för Vällinge skjutfält med tillägg av att det bedöms skadas av uppförandet av någon typ av objekt inom sjöövningsområdet, såväl höga objekt som objekt på eller under ytan (Försvarmakten, 2023).

4.8.2 Miljökonsekvenser av nollalternativet

Nollalternativet innebär att utvecklingen i Södertälje kommun sker i enlighet med nu gällande ÖP. Utpekade utbyggnadsområden i ÖP är generellt inte koncentrerade runt leder för farligt gods – detta gäller framför allt LUM-områdena Enhörna, Järna, Mölnbo och Hölö. I tätorten sker förtätning främst runt utpekade tyngdpunkter.

Vid planering av nya områden arbetar kommunen med skyddsavstånd till både leder för farligt gods och miljöfarlig verksamhet. På samma sätt arbetar kommunen med utredning, sanering och åtgärder för potentiellt förorenade områden innan dessa planläggs och exploateras. På så sätt arbetar kommunen aktivt med att minimera risker för människa och miljö.

Sammantaget bedöms genomförandet av nollalternativet ge en mycket liten negativ miljökonsekvens.

4.8.3 Konsekvenser av planförslaget

I ÖP lyfts hur samhällsbyggandet ska bidra till att utveckla Södertälje till en klimatsmart kommun som minskar sina utsläpp och samtidigt ökar kommunens motståndskraft. Både dagens risker för hälsa och miljö samt framtida klimatförändringar och ökade säkerhetsrisker behöver hanteras. Att hantera risker i efterhand är mer kostsamt än att planera och bygga på rätt sätt och rätt plats från början. För den redan byggda miljön kan risker behöva förebyggas och åtgärdas.

Kommunen har tagit fram ett antal strategier som knyter an till aspekterna högriskområde för markradon, leder för farligt gods, miljöfarlig verksamhet samt potentiellt förorenade områden.

- Vid planering av ny bebyggelse ska risk för ökat buller, sämre luftkvalitet, exponering för markföroreningar, dagljusförhållanden med flera olägenheter beaktas så att miljökvalitetsnormer uppnås.
- För att undvika att risker uppkommer för personer som uppehåller sig i riskområden och för att samtidigt värna om kommunens verksamheter och industrier bör det i efterföljande detaljplanering säkerställas att nödvändiga skyddsavstånd hålls till riskkällor.
- Nya drivmedelsstationer bör lokaliseras i anslutning till leder för farligt gods, verksamhetsområden eller motorvägarna. Befintliga drivmedelsstationer som ligger i anslutning till bostäder bör på sikt flyttas.
- Vid planläggning i närheten av Sevesoverksamheter behöver både verksamhetens potentiella risker för omgivningen och omgivningens potentiella påverkan på säkerheten vid Sevesoverksamheten beaktas.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

- Undvik att bygga bostäder och lokaler på högriskområde för radon. Bygg radonsäkert även på platser med låg radonrisk i förebyggande syfte.
- Kommunen ska verka för en ökad redundans och robusthet i trafiksystemet genom att stärka passager vid barriärer samt tillskapa fler alternativa vägar för olika färdmedel i Södertälje stad och kommundelarna.

4.8.3.1 Miljökonsekvenser

Den tillkommande bebyggelse som möjliggörs genom ÖP innebär framför allt en förtätning eller direkt utbyggnad av befintliga områden i tätorten och LUM-områdena. Genom Mölnbo, Järna och Hölö går både primär väg för farligt gods och järnväg på vilken farligt gods kan transporteras. Då dessa områden byggs ut och förtätas – i många fall i centrum genom vilket järnvägen passerar – ökar andelen människor som vistas inom riskområde för transport av farligt gods. Detsamma gäller för tätorten genom vilken både primära och sekundära leder för farligt gods löper tillsammans med järnvägen och farleden genom Södertälje kanal. Flertalet områden som är utpekade för mångfunktionell bebyggelse och områden för industri och verksamheter i både LUM-områden och tätorten är lokaliserade i anslutning till någon form av transportled för farligt gods.

I samtliga LUM-områden och i tätorten återfinns områden som är utpekade för antingen mångfunktionell bebyggelse eller områden för industri och verksamheter och som överlappar med områden som identifierats som potentiellt förorenade områden i framför allt riskklass 2 och 3. I vissa fall återfinns även miljöfarlig verksamhet i anslutning till föreslagna utbyggnadsområden. Inne i Södertälje centrum och invid kanalen återfinns riskområden med riskklass 1 och även ett antal Sevesoanläggningar. På samma sätt som ovan innebär förtätning och utbyggnad i anslutning till befintlig bebyggelse att andelen människor som vistas inom riskområde ökar.

Kommunen har en handlingsplan för förorenade områden i vilken målsättningen är att utreda föroreningssituationen och lyfta fram åtgärder i områden som planläggs innan samråd. Eventuella åtgärder sker sedan i samband med exploatering. På så sätt arbetas risker för miljö och hälsa bort inom ramen för fortsatt planarbete. Målet är långsiktigt att alla identifierade förorenade områden ska saneras.

En olycka med farligt gods kan ge omfattande konsekvenser både för människor och miljö, till exempel utsläpp till vattentäkter. Sannolikheten för transportolycka med vägfordon är relativt hög och beror bland annat på den totala trafikmängden, vägens utformning och hastighet. Vid högre hastigheter ökar sannolikheten för att en kollision leder till skada på fordonet som möjliggör för lasten att läcka ut. Sannolikheten för olycka med järnvägsfordon är generellt lägre än för vägfordon. För att undvika olycka och minimera konsekvenserna i den mån möjligt bör rekommenderade riskavstånd tillses, se figur 15. Görs avsteg från rekommenderade skyddsavstånd bör en riskanalys upprättas. I ÖP lyfts att om rekommenderade skyddsavstånd följs kan bebyggelse uppföras utan krav på åtgärder förutsatt att det inte finns faktorer exempelvis topografi, som innebär att en olycka kan förväntas få större skadeområden. Vidare lyfts att vid exploatering i anslutning till industrispår kan hänsyn behöva tas till dessa beroende på vilka verksamheter som nyttjar spåret. Vid planläggning i anslutning till industrispår bör det därför undersökas om transporter med farligt gods förekommer och i sådant fall kan en särskild utredning vara nödvändig.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Med avseende på farligt gods på vatten lyfter ÖP att det transporteras relativt stora mängder farligt gods på fartygen som passerar genom Södertälje. De delar av farlederna som går inom kommungränsen passerar dock inte tätbebyggda områden annat än delarna som omfattar Södertälje kanal. Till följd av detta finns det alltid olycksscenarioer som skulle kunna ske vid ogynnsamma förhållanden. Genom breddningen och muddringen av Södertälje kanal minskar risken för grundstötning, vilket också öppnar upp för att större fartyg kan passera genom kanalen. Sannolikheten för olycka på kanalen är mycket låg då mötande trafik inte får förekomma. Även på andra delar av farleder inom kommunen är sannolikheten för olycka låg. Dock behöver riskbilden vid byggnation i anslutning till kanalen utredas i tidigt skede och åtgärder vidtas för att säkerställa miljö, säkerhet och hälsa.

Detsamma gäller för miljöfarlig verksamhet och Sevesoanläggningar. I ÖP lyfts hur kommunens utveckling ska ske med hänsyn både till goda boendemiljöer och till att garantera industrins utvecklingsmöjligheter. För att undvika att risker uppkommer för personer som uppehåller sig i riskområden och för att samtidigt värna om kommunens verksamheter och industrier bör det i efterföljande detaljplanering därför säkerställas att erforderliga skyddsavstånd hålls till riskkällor, se figur 15.

Ett antal områden har pekats ut för mångfunktionell bebyggelse och områden för industri och verksamheter i högrisk-områden för radon. Utanför tätorten är det framför allt ett område i Nibble, väster om Mölnbo, som ligger inom högrisk-områden för radon. Området är utpekade för utveckling av mångfunktionell bebyggelse. Inne i tätorten är det framför allt områdena runt Brunnsäng, Fornhöjden och Oxelgrenshagen. Oxelgrenshagen är utpekade som område för utveckling av industri och verksamheter medan områdena i Fornhöjden och Brunnsäng är utpekade för mångfunktionell bebyggelse.

I ÖP lyfts att för bebyggelse invid befintliga stamnätsledningar ska högsta magnetfältsnivå vid bostäder eller där människor vistas varaktigt inte vara högre än 0,4 mikrotlesla. Detta ska kommunen tillse vid planering av områdena. För att uppfylla detta mål ska ny bebyggelse där människor vistas varaktigt placeras minst 130 meter från enskild 400 kV-ledning och vid parallellgående ledningar bör beräkningar genomföras för att fastställa lämpligt avstånd från ledningarna.

I föreslagen ÖP har områden för mångfunktionell bebyggelse och områden för industri och verksamheter i större utsträckning pekats ut i direkt anslutning till leder för farligt gods. Vidare har även nya områden (det vill säga de är inte utpekade i gällande ÖP) pekats ut för både mångfunktionell bebyggelse och områden för industri och verksamheter i högrisk-områden för radon. Kommunen arbetar med riskminimering i både plan- och planeringsskede och åtgärder som skyddsavstånd till farligt godsleder och industrier innebär att en del av dessa risker kan arbetas bort. På samma sätt jobbar kommunen med förorenade områden och innan områden som planläggs går ut på samråd ska föroreningsituationen utredas tillsammans med åtgärder. Eventuella åtgärder sker sedan i samband med exploatering. Byggnader bedöms kunna konstrueras för att undvika radonpåverkan. Dessa principer för risk- och skademinimering gäller även vid utbyggnad i enlighet med nu gällande ÖP.

Baserat på ovanstående resonemang är den sammantagna bedömningen att genomförandet av ÖP innebär en **liten negativ miljökonsekvens** jämfört med nollalternativet.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Rekommendationer för riskavstånd som ska beaktas vid fortsatt planering:

Vägar med transporter av farligt gods:

- 25 meter byggnadsfritt bör lämnas närmast transportleden.
- Tät kontorsbebyggelse närmare än 40 meter från väggkant bör undvikas.
- Sammanhållen bostadsbebyggelse eller personintensiva verksamheter närmare än 75 meter från väggkant bör undvikas.

Järnvägar med transporter av farligt gods:

- 25 meter närmast järnvägen bör lämnas byggnadsfritt.
- Tät kontorsbebyggelse närmare än 25 meter från spårkant bör undvikas.
- Sammanhållen bostadsbebyggelse och personintensiva verksamheter närmare än 50 meter från spårkant bör undvikas.

Bensinstationer:

- 25 meter byggnadsfritt bör lämnas närmast bensinstationen.
- Tät kontorsbebyggelse närmare än 25 meter från bensinstationen bör undvikas.
- Sammanhållen bostadsbebyggelse och personintensiva verksamheter närmare än 50 meter från bensinstationen bör undvikas.

Källa: Riskhänsyn vid ny bebyggelse 2006/07, Lämsstyrelsen i Stockholms län

Riskobjekt	Största riskområde (konsekvensområde)
Södertälje kanal	120 m
E4/E20	120 m
Västra Stambanan	120 m
Astra Zeneca	200 m
Igelstaverket	100 m
Bensinstationer	100 m
Scania	Säkerhetsrapporter och/eller riskanalyser för anläggningarna bör studeras vid nybyggnation i närheten.
Gasolcisterner	Säkerhetsrapporter och/eller riskanalyser för anläggningarna bör studeras vid nybyggnation i närheten.

Figur 15. Rekommendationer för riskavstånd som ska beaktas vid fortsatt planering.

4.8.3.2 Sociala konsekvenser

Identifierade små negativa miljökonsekvenser, beskrivna ovan, bedöms särskilt drabba områden med socioekonomiskt lågt index. Sammantaget bedöms planförslaget leda till såväl små positiva som små negativa konsekvenser avseende sociala aspekter kopplat till hälsa och säkerhet. De sammanvägda konsekvenserna bedöms bli små negativa.

4.9 Ianspråktagande av jordbruksmark

Enligt 3 kap. 4 § miljöbalken får brukningsvärd jordbruksmark endast tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar om det anses tillgodose väsentliga samhällsintressen vars behov inte kan tillgodoses på ett, från allmän synpunkt, tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk. Enligt Proposition 1985/86:3, menar regeringen att ”tillfredsställande” avser att lokaliseringen av exploateringen ska vara tekniskt och funktionellt lämplig samt ekonomiskt rimlig. Jordbruksmark är ett övergripande begrepp för åkermark, betesmark och slätteräng.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

4.9.1 Förutsättningar

I Jordbruksverkets blockdatabas finns information om all jordbruksmark som omfattas av EU-stöd, vilket motsvarar större delen av jordbruksmarken i Sverige (Södertälje kommun, 2018). Omfattningen av den jordbruksmark som fick jordbruksstöd i kommunen år 2022 presenteras i figur 16. Enligt Södertälje kommun uppgår den jordbruksmark som fick jordbruksstöd i kommunen år 2022 till 11 082 hektar, varav 9 774 hektar består av åkermark och 1 214 hektar av betesmark. Observeras bör att arealen brukningsvärd jordbruksmark i kommunen kan skilja sig något från dessa siffror bland annat då mark som kan brukas men som inte sökts stöd för av den enskilde jordbrukaren inte inkluderas i statistiken. Arealen jordbruksmark inom kommunen 2022 uppgår enligt Länsstyrelsen till 11 445 hektar. Detta gör Södertälje kommun till en av de större jordbrukskommunerna i Stockholms län (tredje största arealen i länet). Cirka tio procent av jordbruksmarken ägs av kommunen, se utbredning i figur 17. Södertälje kommun har en totalyta på 69 424 hektar varav 52 400 är landområde. Det innebär att motsvarande cirka 17 procent av totalarealen respektive 22 procent av landarealen utgörs av jordbruksmark.

I kommunen används åkermarken främst till odling av spannmål och vall (hö och ensilage) och betesmarken nyttjas till mjölk- och köttproduktion. Cirka 150 av företagen i kommunen är verksamheter inom primärproduktion, jordbruk och trädgårdsodling och mellan 40–50 företag arbetar med förädling. Cirka 28 procent av produktion var ekologisk 2019 och andelen har sedan minskat till cirka 19,5 procent 2022. Trenden för den ekologiska produktionen behöver vända och öka för att uppnå det nationella målet på 30 procent.

Södertälje kommun har tagit fram en livsmedelsförsörjningsstrategi (Södertälje kommun, 2022b). Strategin pekar ut livsmedelsproduktion som ett väsentligt samhällsintresse och att jordbruksmarken ska bevaras i största möjliga mån. I strategin lyfts att kommunen idag har en teoretisk möjlighet att försörja 50 000 personer om matvanorna motsvarar en konsumtion på varor från 2000 m². Dock låg genomsnittet 2022 i Sverige på mellan 3 000 och 4 000 m² per person och invånarantalet i kommunen är idag cirka 100 000 personer samt förväntas öka med 14 procent på en tioårsperiod. Vidare lyfter strategin hur Södertälje kommun med sitt läge i Stockholmsregionen inte bara kan ta hänsyn till sina egna behov av livsmedel utan även behöver ta hänsyn till behovet i andra delar av regionen och landet i stort. Stockholms län har idag ca en fjärdedel av landets befolkning, men bara tre procent av landets åkermark (Södertälje kommun, 2022b).

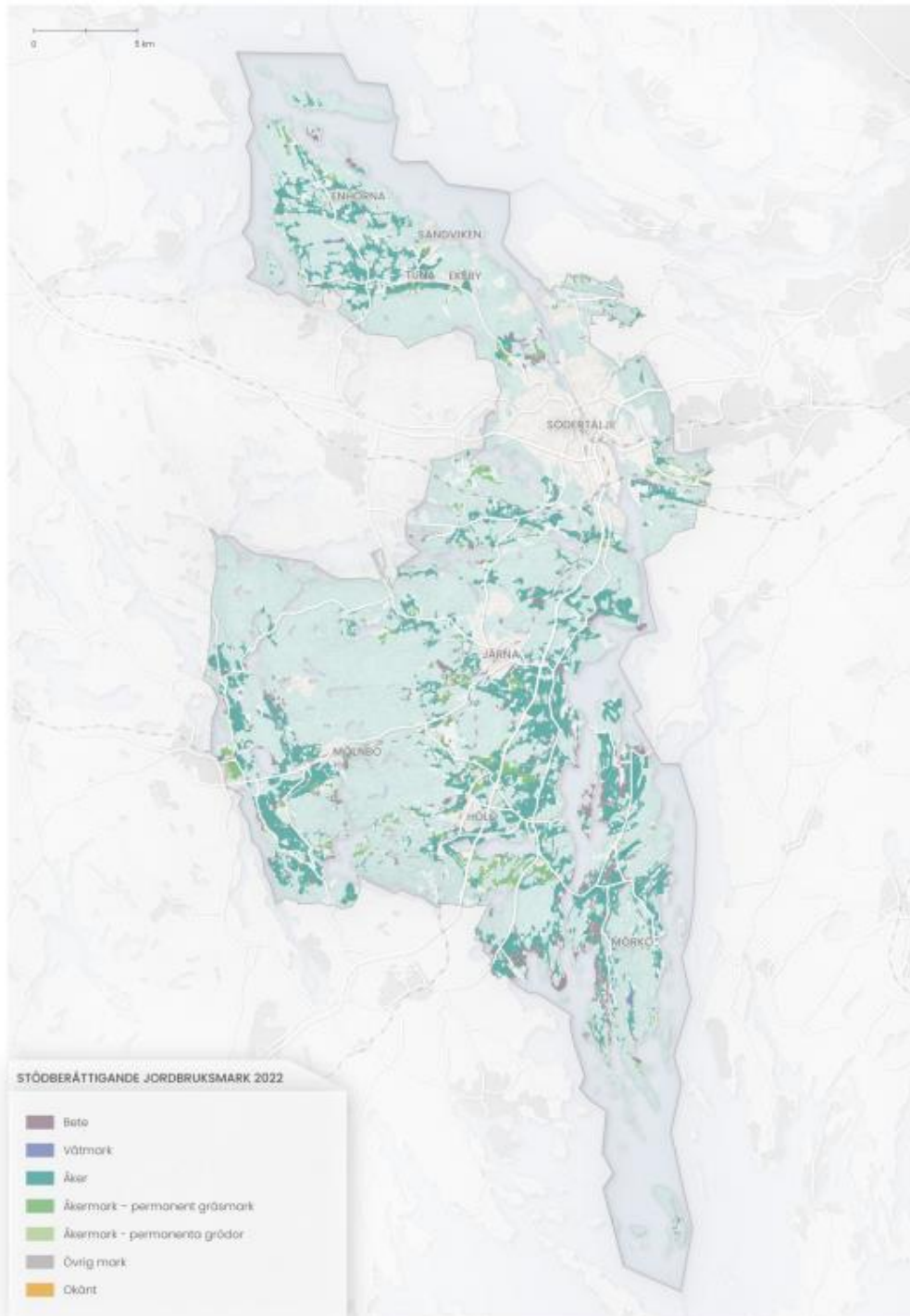
Kommunen har även tagit fram en odlingsstrategi (Södertälje kommun, 2018). Uppdraget för odlingsstrategin är bland annat att värna jordbruksmark samt särskilt skyddsvärd jordbruksmark för framtida livsmedelsförsörjning och säkerställa produktion av närproducerade livsmedel.

I landsbygdsstrategin (Södertälje kommun, 2022a) har målet att verka för långsiktig hållbar markanvändning fastställts. Målet innebär bland annat att *”Jordbruksmarkens värden ska beaktas vid avvägning mot annan markanvändning med avseende på hushållnings-, kultur- och naturvårdshänsyn.”* Då jordbruksmark är en ändlig resurs med högt värde. För att nå miljö kvalitetsmålet *ett rikt odlingslandskap* behövs en långsiktig förvaltning av jordbruksmarken. Även miljö- och klimatstrategin (Södertälje kommun, 2022c) fångar upp att kommunen ska ha en bibehållen nivå jordbruksmark och en ökad eller bibehållen andel slätteräng per total betesmark till 2023 jämfört med 2021 års nivåer.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

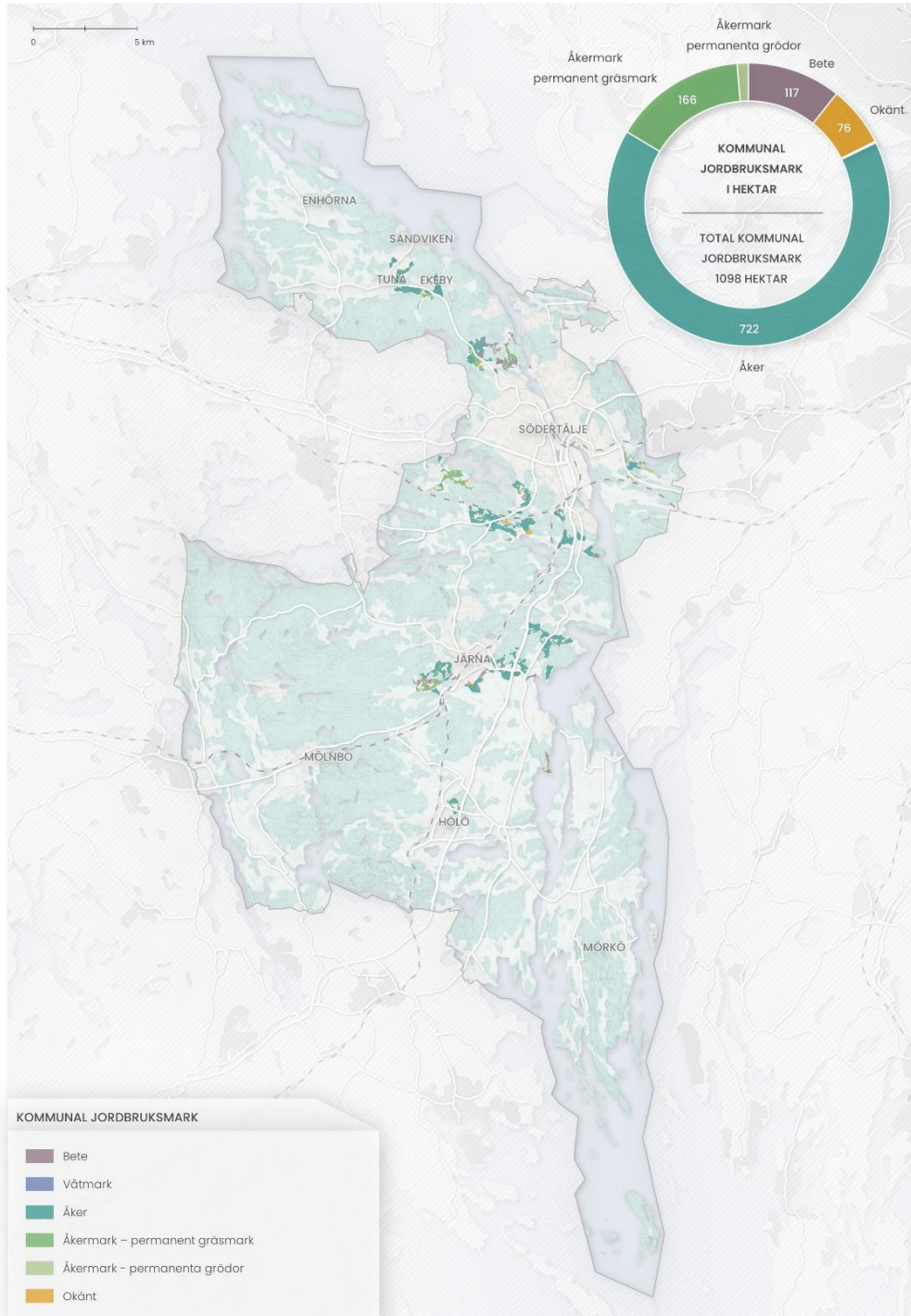

Figur 16. Stödberättigad jordbruksmark i Södertälje kommun.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Figur 17. Kommunal jordbruksmark i Södertälje kommun.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

I Södertälje kommuns riktlinjer för bostadsbyggande på landsbygden (Södertälje kommun, 2019) har ställningstagandet gjorts att jordbruksmark i form av lucktomter, det vill säga komplettering i befintlig bebyggelse kan bebyggas. Förutsättningarna är dock att påverkan på jordbruksproduktionen ska vara liten samt att andra aspekter så som landskapsbild och behov har vägts in.

I den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUF) lyfts att exploatering av jordbruksmark ska undvikas i största möjliga mån och att detta specifikt lyfts för åkermark och naturbetesmark i klass 3–5 enligt åkermarksgraderingen. Bebyggelse bör prioriteras i bebyggelselägen så som stadskärnor, strategiska stadsutvecklingslägen, primära bebyggelselägen samt i landsbygdsnoderna men i de fallen ska en konsekvensanalys genomföras. För att ta jordbruksmark i anspråk utanför de prioriterade bebyggelselägena ska det vara för att väsentliga samhällsintressen inte kan tillgodoses på annat sätt. Markens produktionsvärde samt dess natur-, kultur- och rekreationsvärden bör då tas hänsyn till (Region Stockholm, 2018).

Hela Södertälje kommun ligger inom utpekade nitratkänsligt område enligt nitratrektivet 91/676/EEG (Jordbruksverket) (VISS, 2024).

4.9.1.1 Generella konsekvenser av byggnation på jordbruksmark

Att ta jordbruksmark i anspråk för samhällsutveckling påverkar människor och miljön på flera olika sätt. Förlust av åkermark innebär till exempel en minskad livsmedelsproduktion och detta är en fråga vars relevans för samhällets krisberedskap har blivit större under senare år. Ny bebyggelse på landsbygden kan även fragmentera jordbrukslandskapet vilket i sin tur kan förändra förutsättningarna för brukande och djurhållning. Vidare påverkar inanspråktagandet av jordbruksmark kulturmiljövärden genom att landsbygdens värdefulla kulturlandskap, där upprätthållandet av jordbruksmarken är av stor vikt, förändras. Vid exploatering av jordbruksmark ökar andelen hårdgjorda ytor, vilket i sin tur kan ge negativa konsekvenser i form av bland annat ökade volymer dagvatten och ökad föroreningsutsläpp från dessa ytor. Detta ger framför allt konsekvenser för vattenförekomster och klimatanpassning vilket belyses närmre i avsnitten **Fel! Hittar inte referenskälla.** och **Fel! Hittar inte referenskälla.**

Flera ekosystemtjänster kan fås från jordbruksmark, bland annat livsmiljöer och biologisk mångfald, livsmedelsproduktion, pollinering, vattenflödesreglering genom infiltration och klimatreglering men även upplevelsevärden. Vilka ekosystemtjänster som fås beror på utformningen och utbredningen av jordbruksmarken samt hur den brukas, men förlust av jordbruksmark kan potentiellt ge konsekvenser för alla de ekosystemtjänster som jordbruksmarken kan bidra med. Större konventionell odling är ur ett helhetsperspektiv sämre för klimatet och miljön än mindre ekologisk odling – bland annat då större jordbruk skapar enformighet i landskapet, använder kemiska bekämpningsmedel och har lägre potential som kolkälla (Naturskyddsföreningen, 2021). Konsekvensen av exploatering av jordbruksmarken är därmed beroende av jordbruksmarkens utformning.

I jordbrukslandskap är biotopskyddade områden vanligt förekommande. I Sverige finns det sju utpekade typer av biotoper som är skyddade i hela landet, vilka är: allé; källa med omgivande våtmark i jordbruksmark; odlingsröse i jordbruksmark; pilevall; småvatten och våtmark i jordbruksmark; stenmur i jordbruksmark samt åkerholme (Naturvårdsverket, 2022).

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Dessa biotoper bidrar till biologisk mångfald i jordbrukslandskapet då produktionsåker i sig inte har så hög biodiversitet. Ängar, naturbetesmarker samt rik- och kalkkärr kan också vara skyddsvärda biotoper i jordbrukslandskapet då de kan innehålla stor biologisk diversitet. Dessa biotoper bidrar positivt till ekosystemtjänsten pollinering.

Jordbruksmark bidrar till läckage av näringsämnen, dels då den bearbetning av marken som sker bidrar till att kväve och fosfor frigörs, dels då kväve och fosfor generellt tillförs jordbruksmarken i större mängd än grödorna tar upp. Läckage av näringsämnen kan sen i sin tur kan bidra till övergödning. Kött- och mjölkproduktion bidrar generellt till större förluster av växtnäringsämnen jämfört med produktion av grödor (Jordbruksverket, 2020). Minskad mängd jordbruksmark, inom framför allt nitratkänsliga områden, kan innebära minskat näringsläckage vilket kan leda till minskad risk för förorenat grundvatten och övergödning. Dock ska framhållas att ett minskat näringsläckage även kan tillses genom andra åtgärder så som till exempel skydds-zoner intill vattendrag där marken inte får brukas, prioritering av öppna vattenförande diken framför dräneringsledning och kulverterad dikning samt genom anläggning av fosfordammar som kan samla upp näringsämnen som sedan kan återföras till jordbruket.

4.9.2 Miljökonsekvenser av nollalternativet

Nollalternativet innebär att utvecklingen i Södertälje kommun sker i enlighet med nu gällande ÖP. Nu gällande ÖP föreslår uppskattningsvis att sammanlagt cirka 130 hektar jordbruksmark tas i anspråk. Jordbruksmarken är tätortsnära och markanvändningen föreslås vara både bostäder, verksamheter och blandad bebyggelse. Som nämnt kan en minskad mängd jordbruksmark, inom framför allt nitratkänsliga områden, innebära minskat näringsläckage, vilket kan leda till minskad risk för förorenat grundvatten och övergödning. Genomförandet av nollalternativet, med ianspråktagandet av jordbruksmark, innebär att näringsläckaget från jordbruksmarken minskar något. Dock innebär ianspråktagandet av jordbruksmarken en permanent förlust av jordbruksmark som i annat fall hade kunnat bidra positivt med bland annat livsmedelsproduktion, livsmiljöer, biologisk mångfald, vattenreglering och kolinlagring.

Sammantaget bedöms nollalternativet innebära en liten negativ miljökonsekvens. Detta framförallt då ianspråktagandet av jordbruksmark innebär att den brukningsvärda arealen i kommunen minskar – vilket leder till förlust av områden som är viktiga för biologisk mångfald, ekosystemtjänster och självförsörjning. Ianspråktagandet av jordbruksmarken bedöms i detta fall väga tyngre i sig än att detta i sin tur leder till ett något mindre näringsämnesläckage till recipienter – vilket kan åstadkommas även utan ianspråktagande av jordbruksmark.

4.9.3 Konsekvenser av planförslaget

I ÖP lyfts flertalet aspekter kopplande till vikten av att bevara jordbruksmarken inom kommunen, detta för alla typer av jordbruksmark – åkermark, betesmark och slätterängar. Bland annat att vissa av dessa miljöer hyser hög biologisk mångfald och utgör en viktig resurs för att behålla livsnödvändiga ekosystemtjänster så som pollinering. Ett fortsatt jordbruk med betande djur lyfts som en förutsättning för att långsiktigt bevara det öppna landskapet, och ÖP belyser hur brukandet av jordbruksmarken leder till bevarande av kulturmiljöer och ett landskap för rekreation och friluftsliv.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

I Södertälje kommun finns flera områden med produktiv jordbruksmark och målsättningen för all jordbruksmark i kommunen är att den ska värnas för att höja självförsörjningsgraden av livsmedel och även öka sysselsättningen inom de gröna näringarna. För att uppnå detta har, bland annat, följande strategi kopplat till hantering av jordbruksmark formulerats.

- Jordbruksmarken i kommunen värnas för framtida matförsörjning. Exploatering av jordbruksmark minimeras och genomförs på ett sätt som innebär en så begränsad inverkan som möjligt för jordbruket. Förlusten av brukningsbar jordbruksmark ska kompenseras.

4.9.3.1 Miljökonsekvenser

I ÖP lyfts att produktionen av lokala insatsvaror, som är nödvändiga för att bedriva odling, ska stärkas och att brukandet av jorden ska ske med långsiktigt hållbara produktionsmetoder. Detta för att säkerställa jordens bördighet, gynna den biologiska mångfalden och nå hållbara kretslopp av näringsämnen och vatten.

Vidare ska kommunen främst äga jordbruksmark i säkerhets- och beredskapssyfte för att höja självförsörjningsgraden, möjliggöra nya odlingsinitiativ och kunna ställa krav på ekologiska produktionsmetoder. Kommunen ska styra mot att den egna jordbruksmarken främst används till matproduktion och successivt ställs om till ekologisk odling. I ÖP belyser kommunen att det är viktigt att åkermarken skyddas, men även att viktiga strategiska platser så som transportlänkar, hamnar och lagerplatser för livsmedel skyddas för att säkerställa en långsiktigt hållbar livsmedelsproduktion i kommunen och regionen. Det är vidare viktigt att främja tätortsnära grönsaksproduktion, utökad fritidsodling och komplementodling samt att se till att det finns verksamhetsmark för livsmedelsindustri, lokal energiproduktion och utökad tillvaratagande av avfall och restströmmar. Jordbruksmarken ger möjlighet att kunna ta hand om vissa biprodukter och avfall från samhället, och genom att återföra till exempel matrester, trädgårdsavfall eller godkända avloppsfraktioner blir åkermarken en del av ett kretslopp. Energi kan produceras genom produktion av energigrödor, biogas eller förbränning av restprodukter från jordbruket men också via solcellsparker så länge jordbruksmarken fortsätter brukas för livsmedel parallellt och marken fortsatt ger samma avkastning.

För att uppnå detta är det av vikt att den bebyggda miljön planeras så att åtkomsten till jordbruksmarken inte försvåras och att hänsyn tas till jordbruksmarken vid planerade nya markanspråk. Bevarandet av jordbruksmarken behöver sen även jämkas mot den eventuella risken för luktproblematik eller andra aspekter som är del av jordbrukets verksamhet – det vill säga att vid planering behöver man ta hänsyn till den potentiella luktproblematiken och väga den mot vilken negativ påverkan det kan få för annan markanvändning eller andra ändamål i närområdet.

ÖP föreslår att jordbruksmark tas i anspråk för framtida bebyggelseutveckling i samtliga LUM-områden och även i anslutning till Södertälje stad. Jordbruksmarken är tätortsnära och markanvändningen föreslås vara både mångfunktionell bebyggelse, verksamheter och industri samt utredningsområden. Den jordbruksmark som föreslås tas i anspråk listas i tabell 9 nedan.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Tabell 9. Beskrivning av ianspråktagen jordbruksmark inom respektive LUM-område.

LUM-område	Recipient och ekologisk status	Kommentar
Den stadsnära landsbygden	Måsnaren Dålig till följd av övergödning	Utökning av Tveta kyrkogård. Åker och betesmark – tar stora delar av området mellan väg 515 och Sörmlandsleden i anspråk. Delvis utpekade för bostäder i gällande ÖP och omfördelat så tar ungefär lika mycket jordbruksmark i anspråk Utbyggnadsområde industri och verksamheter öst om kyrkogården – tillkommande från förra ÖP
Enhörna	Mälaren-Prästfjärden God status & Mälaren-Gripsholmsviken God status	Planerade utbyggnadsområden för bostäder har lokaliserats utanför åkermark och åkermark med ängsliknande vall – delar av detta område utpekade för bebyggelse och verksamheter i gällande i ÖP Område utpekade för bostäder i gällande ÖP har plockats bort
Hölö Mörkö	Skillebyån Måttlig till följd av övergödning och miljögifter	Tre områden – ett utbyggnadsområde för verksamheter, ett för mångfunktionell bebyggelse och ett utredningsområde Inneslutet innanför skogsområde. Fragmenterar ej åkermarken och återfinns i anslutning till bebyggelsen Placering delvis reviderad i förhållande till nuvarande ÖP – den kommunala jordbruksmarken har tillkommit
Järna	Moraån (Kallforsån) Måttlig till följd av övergödning och morfologiska förändringar	Utredningsområde väst om Norra Starrbacken inte med i nuvarande ÖP Industriområde Södertuna överlappar delvis åkermark. Inte med i nuvarande ÖP
Vårdinge Mölnbo	Mölnboån Otillfredsställande till följd av fysisk påverkan och övergödning	Mölnbo, Nysätter åkermark med inslag av fornlämningar. Område i anslutning till befintlig bebyggelse. Redan delvis fragmenterat av fornlämningar, lämnar större områden åkermark i närheten vara orörd. Inte med i nuvarande ÖP. Område söder om Mölnbo utpekade för bostäder i gällande ÖP har plockats bort. Omfördelningen av den jordbruksmark som tas i anspråk innebär mindre fragmentering.
Sydvästra	Bränningeån Måttlig till följd av morfologiska förändringar, kontinuitet och övergödning	I Södra delen av Pershagen i direkt anslutning till befintlig bebyggelse. Ingen fragmentering av jordbruksmarken utan tar yttre kant i anspråk. Utpekade delvis som grön värdekärna/kil i gällande ÖP. Område i Ålöström som i gällande ÖP pekats ut som utvecklingsområde för bostäder har plockats bort i föreslagen ÖP.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

LUM-område	Recipient och ekologisk status	Kommentar
Nordvästra	Mälaren-Prästfjärden God status	Betesmark i nordvästra delarna av området i anslutning till befintlig bebyggelse och innesluts av väg 522 Utpekad delvis som grön värdekärna/kil i gällande ÖP
Nordöstra		
Södertälje stadskärna		
Sydöstra		

Cirka 70 hektar av kommunens 10 073 hektar jordbruksmark i anspråk vid genomförandet av föreslagen ÖP. Detta utgör cirka 0,7 procent av kommunens totala areal jordbruksmark. Den ianspråktagna jordbruksmarken är placerad tätortsnära och i majoriteten av fallen i direkt anslutning till befintlig bebyggelse vilket gör att befintlig infrastruktur kan utnyttjas. Områdena för bebyggelseutveckling är också placerade så att de inte fragmenterar större jordbruksmarksområden – de är placerade så att de begränsas i utbredning av annan typ av markanvändning, värdeobjekt (som till exempel fornlämningar), naturliga inslag i landskapet (som till exempel vattenförekomster) eller infrastruktur så som större vägar. Trots att andelen ianspråktagen jordbruksmark är liten innebär ianspråktagandet att kommunens totala andel jordbruksmark minskar. Beroende på jordbruksmarkens utformning och på vilket sätt jorden brukas innebär ianspråktagandet av jordbruksmarken troligt negativa konsekvenser för livsmedelsproduktion, biologisk mångfald, pollinering och viktiga funktioner kopplade till jordbruksmarken går förlorade.

Som nämnt kan en minskad mängd jordbruksmark, inom framför allt nitratkänsliga områden, innebära minskat näringsläckage. Fem av sju påverkade recipienter – Måsnaren, Skillebyån, Moraån (Kallforsån), Mölnboån och Bränningeån – är påverkade av övergödning och uppnår, till följd av bland annat övergödningproblematiken, inte tillfredställande ekologisk status. Omvandlingen från jordbruksmark till bebyggelse innebär generellt att näringsbelastningen till recipienten minskar, dock kan exploatering leda till en ökad spridning av andra föroreningar till exempel föroreningar knutna till ökade dagvattenmängder (se vidare avsnitt **Fel! Hittar inte referenskölla.** och **Fel! Hittar inte referenskölla.** om klimatanpassning och påverkan på vatten). Minskning av läckaget av näringsämnen kan minska risk för förorenat grundvatten och övergödning, vilket i förlängningen verkar positivt för specifika kvalitetsfaktorer och att uppnå satta miljö kvalitetsnormer. Utbyggnaden på jordbruksmark ökar för samtliga fem övergödningpåverkade recipienter jämfört med den bebyggelse som ses idag. Vidare ska dock ska framhållas att ett minskat näringsläckage även kan tillses genom andra åtgärder som innebär ett mindre ianspråktagande av jordbruksmarken och potentiellt även andra positiva effekter så som biologisk mångfald och ett ökat antal livsmiljöer. Exempel på sådana åtgärder är skydds zoner intill vattendrag där marken inte får brukas, prioritering av öppna vattenförande diken framför dräneringsledningar och kulverterad dikning samt anläggning av fosfordammar som kan samla upp näringsämnen som sedan kan återföras till jordbruket.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Sammantaget är arealen jordbruksmark som tas i anspråk förhållandevis liten och utgör knappt en procent av kommunens totala areal jordbruksmark. Jämfört med gällande ÖP tas en ungefär lika stor andel jordbruksmark i anspråk – dock bedöms lokaliseringen i föreslagen ÖP mer anpassad och specificerad för att värna jordbruksmarken till exempel genom att minska fragmentering.

Strategin kopplad till jordbruksmark stipulerar att jordbruksmarken i kommunen ska värnas för framtida matförsörjning, att exploatering av jordbruksmark ska minimeras och genomförs på ett sätt som innebär en så begränsad inverkan som möjligt för jordbruket, samt att förlusten av brukningsbar jordbruksmark ska kompenseras. Att jordbruksmarken ska värnas för framtida matförsörjning och i möjligaste mån ställas om till ekologisk odling tydliggörs i flera delar av ÖP och lyfts även i avsnitt kopplat till kommunens näringsliv. Vidare bedöms den bebyggelseutveckling som planeras på jordbruksmark vara lokaliserad så att åtkomsten till jordbruksmarken inte försvåras, och att hänsyn tagits till jordbruksmarken vid planerade av nya markanspråk bland annat genom att ianspråktagandet av jordbruksmark i stort undvikits. ÖP lyfter dock inte hur förlusten av brukningsbar jordbruksmark ska kompenseras för de områden som är utpekade för bebyggelseutveckling i ÖP.

Sammantaget bedöms genomförandet av ÖP innebära en **neutral miljökonsekvens för aspekten ianspråktagande av jordbruksmark** jämfört med nollalternativet. Detta då ungefär samma areal tas i anspråk och att omfördelning gjorts för att minska fragmentering. Ianspråktagande av jordbruksmark innebär dock att den brukningsvärda arealen i kommunen minskar vilket i sig ger negativa konsekvenser. Ambitionen och viljeriktningen i ÖP pekar för att jordbruksmark ska värnas, att värdefulla miljöer som ger biologisk mångfald och viktiga ekosystemtjänster ska bevaras, att höja självförsörjningsgraden samt att styra mot ekologisk odling – aspekter som alla ses som positiva.

4.9.3.2 Sociala konsekvenser

Översiktsplanen verkar för ett värnande om kommunens jordbruksmark i syfte att bidra till lokal livsmedelsproduktion i regionen. De sociala konsekvenserna av att värna jordbrukslandskapet leder till att kommunens kulturlandskap i form av upplevelser och rekreation, där jordbruksmark sammanfaller med kulturhistoriska värden, säkras. Ianspråktagande av jordbruksmark för bostadsutveckling i kollektivtrafiknära lägen och nära befintlig bebyggelse har ur ett tillgänglighet- och samhällsserviceperspektiv positiva effekter.

Översiktsplanens förslag till värnande om den ekologiska och biodynamiska jordbruksmarken och dess verksamhet som är unik för kommunen, skapar förutsättningar att stärka denna profil och på så sätt skapa ett viktigt identitetsmärke för kommunen. Översiktsplanen föreslår vidare främja tätortsnära grönsaks-, fritids- och komplementodling vilket verkar positivt för invånarnas möjlighet till deltagande, möten och känsla av ansvar för den gemensamma jorden. Översiktsplanen planeringsinriktning gällande jordbruksmarken verkar även positivt utifrån ett pedagogiskt syfte för barn och unga.

Sammantaget bedöms planförslaget leda till små positiva konsekvenser avseende sociala aspekter kopplat till ianspråktagande av jordbruksmark.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

4.9.4 Förslag på åtgärder

- Framtagande av riktlinjer gällande näringsbelastningen på ytvattenförekomster från jordbruket vilka knyter an för att verka för förbättringar och att man ska söka samarbete med jordbrukare om att beakta vattenstatusen
- Förespråka och prioritera åtgärder inom jordbruket som ger ett minskat näringsläckage – till exempel skydds-zoner intill vattendrag där marken inte får brukas, prioritering av öppna vattenförande diken framför dräneringsledningar och kulverterad dikning samt anläggning av fosfordammar som kan samla upp näringsämnen som sedan kan återföras till jordbruket.

4.10 God livsmiljö

Detta avsnitt berör enbart sociala och ekonomiska konsekvenser. Miljökonsekvenser kopplade till god livsmiljö bedöms knyta an till flertalet aspekter så som luftkvalitet, buller, hälsa och säkerhet med mera, och dessa aspekter lyfts i respektive avsnitt i detta kapitel.

4.10.1 Förutsättningar

Södertälje kommun passerade 2020 100 000 invånare. Kommunen har varierande boendemiljöer i Södertälje stad, i tätorter och på landsbygden med relativt ojämlika livsvillkor, olika förutsättningar samt tillgång till samhällsviktiga resurser. Särskilt funktioner som är viktiga för barn och unga är ojämnt fördelade i kommunen på ett sätt som särskilt missgynnar respektive gynnar vissa stadsdelar. Södertälje kommun är på så vis en rumsligt uppdelad kommun.

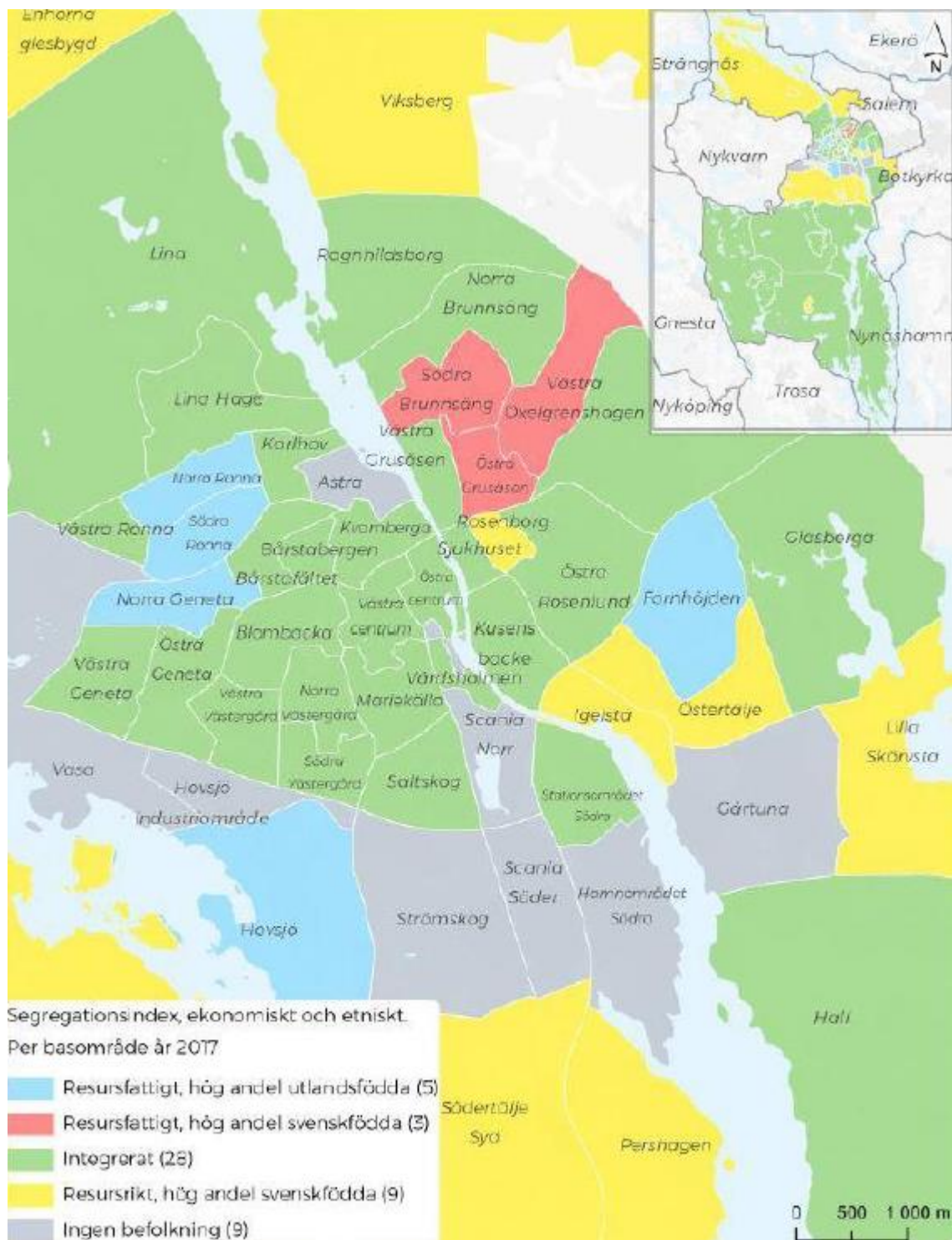
Socioekonomisk och etnisk segregation samvarierar kraftigt i Södertälje. Fornhöjden, Blombacka, Geneta, Hovsjö, Ronna och Lina hage är identifierade områden där strukturella barriärer, alltså fysiska strukturer, orsakar segregation. Samtliga ovan nämnda områden har ett lågt socioekonomiskt index. Det socioekonomiska indexet är en sammanvägning av aspekterna förvärvsarbete, utbildningsnivå, hushåll med ekonomiskt bistånd och disponibel inkomst per hushåll. I Fornhöjden, Hovsjö, norra Geneta, norra och södra Ronna är dessutom andelen utlandsfödda hög och samvariationen mellan etnisk och ekonomisk segregation hög. (Trivector, 2021)

Särskilt för Hovsjö finns risk för förstärkt utanförskap då området avskärmas från resten av Södertälje stad genom E20, E4 och industriområden samt att tillgängligheten till kollektivtrafik och cykelhuvudstråk är låg. En stor del av Södertäljes områden är integrerade (28, enligt figur 18) vad gäller segregationsindex, det vill säga att den etniska och ekonomiska segregationen är låg inom ett och samma område. Områden där samvariationen mellan etnisk och ekonomisk segregation är hög gäller i större utsträckning i resursrika områden med hög andel svenskfödda (9, enligt figur 18) till skillnad från resursfattiga områden med hög andel utlandsfödda (5, enligt figur 18). (Trivector, 2021)

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

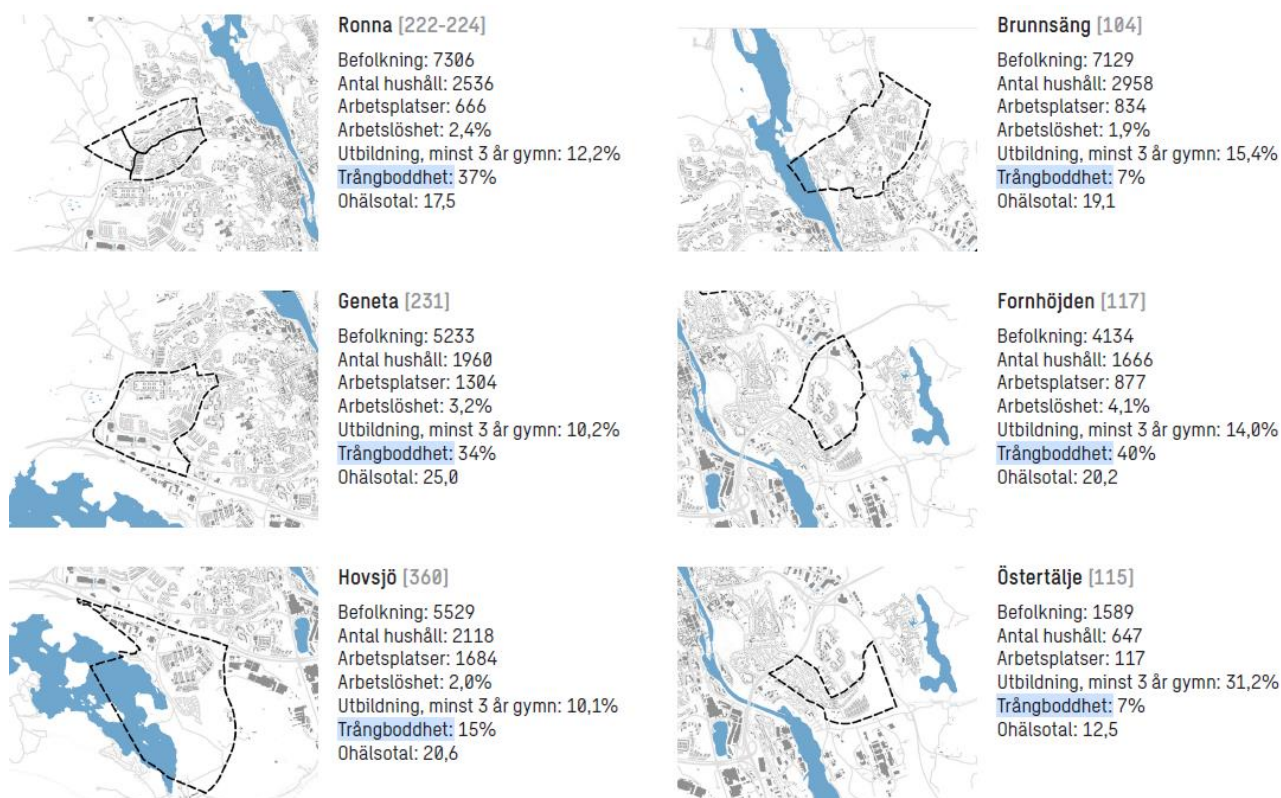
Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Människor boende i områden präglade av social utsatthet, med låga inkomster och bristande kunskap i svenska språket har svårare att ta körkort, skaffa bil och flytta närmare jobb och skola. Boende i utsatta områden har oftare målpunkter utanför normativa, klassiska starka stråk och behov av att resa vid andra tidpunkter, det är en utmaning som kollektivtrafikplanering i sådana områden bör beakta. När man jämför restid med socioekonomiskt index kan man se att de flesta områden med lägre socioekonomiska förutsättningar faktiskt har bättre tillgänglighet till kollektivtrafik. Södertälje kommun har en plan för huvudcykelstråk samt regionalt cykelstråk. Dessa stråk kopplar en stor del av den centrala tätorten men upptar flertalet områdena med lägre socioekonomiskt index. (Trivector, 2021)

Bland de stadsdelar i Södertälje som har ett högt socioekonomiskt index finns en utbredd trångboddhet, till dessa räknas stadsdelarna Fornhöjden, Ronna och Geneta, (40%, 37% respektive 34% avser mått på trångboddhet). Trångboddhet drabbar barn negativt avseende studiero, studieresultat, utbildningsnivå och etablering på arbetsmarknad. I områden med trångboddhet är offentliga platser som bibliotek, fritidsgårdar och andra platser utanför hemmet extra viktigt för att öka barns livschanser och möjligheter till etablering i samhället som vuxna. (Sweco, 2021)

Figur 19. Jämförelse i livsvillkor visar bland annat procentuell trångboddhet i områden med socioekonomiskt lågt index i rapporten Social hållbarhet och stadsbyggande, Sweco 2021.

Det finns ojämlikheter i resursfördelning avseende kultur och sport, som främst drabbar barn. Sportanläggningar och kulturverksamheter är främst lokaliserade i stadskärnan och därmed mer otillgängliga för de stadsdelar där livsvillkoren är sämre. Vad gäller sport, idrott och spontanaktiviteter är utbudet mer spritt men mer koncentrerat till östra sidan av Södertälje stad vilket påverkar de stadsdelar

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

där livsvillkoren är sämre, (främst på västra sidan av Södertälje stad). Även Glasberga och Pershagen har ett lågt utbud avseende dessa funktioner (Sweco, 2021).

4.10.2 Konsekvenser av nollalternativ

Nollalternativet innebär att utvecklingen i Södertälje kommun sker i enlighet med nu gällande ÖP. Enligt gällande ÖP ska samhällsbyggandet ha sin utgångspunkt hos människan. Förslaget till översiktsplan 2013 anger en ny planeringsinriktning för utbyggnad i kommunen. Det innebär ett skifte från att öppna nya områden för bebyggelse till att utbyggnad sker genom förtätning och komplettering av redan bebyggda områden och i anslutning till befintlig bebyggelse. Förtätning ska ske på ett sätt som visar respekt för den befintliga strukturen och bebyggelsen. Förtätning innebär att luckor i stadsväven byggs igen men det betyder inte att stadens värden minskas. För att minska segregationen ska områden med ett ensidigt bostadsutbud kompletteras med den typ av bostäder och upplåtelseformer som saknas eller är underrepresenterade. Även riktandet av offentliga investeringar till dessa områden är betydelsefullt.

Sammantaget bedöms nollalternativet medföra små måttliga positiva konsekvenser.

4.10.3 Konsekvenser av planförslaget

4.10.3.1 Sociala konsekvenser

Översiktsplanen har en tydlig målformulering avseende social hållbarhet, kommunen belyser till exempel tydligt de utmaningar man har avseende socioekonomiska skillnader i kommungeografen som ger upphov till oönskad segregation. Inom ramen för översiktsplanens tidshorisont prioriteras vissa områden för värdeskapande utveckling där trygghet, trivsel, boendemiljöer och samhällsservice särskilt ska stärkas vilket är mycket positivt för att uppnå en socialt sammanhållen och jämlik kommun. Fornhöjden och Hovsjö, två av de prioriterade områdena för värdeskapande utveckling, är två rumsligt segregerade stadsdelar som har få och otydliga entréer som leder in till områdena. Översiktsplanen föreslår en utveckling som genom bebyggelseutveckling närmar sig omkringliggande bebyggelseområden och infrastruktur och på så sätt synliggörs stadsdelarna för sin omgivning.

Översiktsplanens målområden verkar i positiv bemärkning för en spridning av det kulturella utbudet till Södertälje kommuns olika områden som idag är starkt centrerat till stadskärnan/Södertälje stad. Även översiktsplanen framtagna samhällsbyggnadsstrategier bekräftar detta genom att förespråka en utökad blandning av funktioner i stadsdelarna, där kultur är en av dessa. Möjlighet finns att särskilt fokusera på behovet av kultur i de stadsdelar som prioriterats för värdeskapande utveckling, där det kulturella utbudet är särskilt lågt. Vilken typ av kultur som behöver uppföras för att tillfredsställa det lokala behovet är inte nödvändigtvis densamma i kommundelarna som i stadskärnan.

Stadskärnan kommer fortsatt vara en stark samlingspunkt för kulturlivet och tillgängliggörandet av kommunens kulturhistoria föreslås stärkas ytterligare, vilket skapar förutsättningar för möten mellan invånare från olika stadsdelar. För att fler ska få ta del av detta utbud, behöver kulturutbudet rikta sig mot olika målgrupper. I de stadsdelar där det kulturella utbudet idag är lågt, behöver kopplingar mot stadskärnans kulturella målpunkter stärkas. Översiktsplanen belyser vikten av att det befintliga gatunätet kompletteras med fler kopplingar samt att minska upplevda avstånd, just nu finns inte sådana kopplingar redovisade. Särskilt från rumsligt segregerade stadsdelar är detta viktigt för att möjliggöra möten mellan människor och för att uppnå en jämnare tillgång till kultur vilket översiktsplanen tar ställning för.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Översiktsplanen föreslår i enlighet med sina mål en samlad bebyggelse i relation till befintlig bebyggelse både i Södertälje stad, i tätorterna och på landsbygden. I tätorterna och på landsbygden medför detta ett utökat underlag för samhällsservice, kommersiell service och kollektivtrafik vilket är gynnsamt både för befintliga och framtida invånare. Det finns ett helhetstänk avseende den framtida bostadsförsörjningen där olika grupper och olika behov belyses, dels avseende placering och bostadstypologier, dels avseende upplåtelseformer. Spridning av samhällsservice, kommersiell service, kultur, ytor för rörelse, lek och idrott samt arkitektoniska och konstnärliga värden och upplevelser, gynnar särskilt invånare i stadsdelar med lågt socioekonomiskt index vilket är positivt.

Översiktsplanen har ett uttalat fokus på att skapa miljöer som möjliggör för goda uppväxtvillkor för barn och unga. Bland annat verkar översiktsplanen genom framtagna strategier där barn är målgruppen, för att möjliggöra för attraktiva offentliga rum, strategisk placering av förskolor och skolor samt placering för att bryta skolegregation samt stärkt tillgång till idrott och kultur. Översiktsplanen uppmärksammar även vikten av en inkluderande medborgardialog. Det finns däremot vissa utmaningar avseende översiktsplanens förslag där kommunen både vill prioritera förtätning i befintliga bostadsmiljöer samtidigt som kommunen vill värna och tillskapa kvaliteter som främjar goda livsförhållanden för barn. Översiktsplanen tar ställning för att behoven hos barn och unga alltid ska beaktas och att insatser för barn ska prioriteras. Hur detta ska viktas mot exempelvis bostadsbebyggelse i attraktiva lägen där värden som är viktiga för barn och unga riskerar att försvinna, behöver tydliggöras för att uppnå önskade effekter.

Utmaningar med trångboddhet och hemlöshet adresseras och i översiktsplanen lyfts flertalet konkreta åtgärder för att minska dessa problem. Översiktsplanen prioriterar de områden med trångboddhet där barn särskilt drabbas av de negativa konsekvenserna genom till exempel tillskapande av kultur- och fritidsaktiviteter. Södertälje Syd föreslås förtätas med mångfunktionell bebyggelse, främst arbetsplatser och kontor på grund av områdets regionalt strategiska läge. Södertälje Syd karaktäriseras av storskalig infrastruktur och storskaliga verksamheter. Med ett tillkapande av arbetsplatser och kontorsbebyggelse talar detta inte för ett attraktivt bostadsområde i framtiden.

Sammantaget bedöms planförslaget leda till såväl stora positiva som små negativa konsekvenser avseende sociala aspekter kopplat till god livsmiljö. De sammanvägda konsekvenserna bedöms bli små positiva.

4.11 Näringsliv

Detta avsnitt berör enbart de sociala konsekvenserna. Miljökonsekvenser kopplade till näringsliv bedöms knyta an till flertalet aspekter så som ianspråktagande av jordbruksmark, trafik, hälsa och säkerhet med mera, och dessa aspekter lyfts i respektive avsnitt i detta kapitel.

4.11.1 Förutsättningar

Näringslivet i Södertäljes kommun har genom åren alltid haft en internationell prägel. Scania och AstraZeneca har funnits på orten i över 100 år och genomsyrat stadens tillväxt. Båda företagen har Södertälje som ett nav och knutpunkt för sina verksamheter.

I Södertälje dominerar små- och medelstora företag, cirka 92 procent av företagen har mindre än 10 anställda, av de närmare 8 200 företagen är cirka 5 400 aktiebolag. Sett till antalet anställda verkar 62 procent inom den tillverkande sektorn, 24 procent inom ortstjänster och 14 procent inom

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

företagstjänster. Starka branscher är fordonsindustri, Life Science, hållbar matproduktion, handel samt gods- och logistik. Tillsammans skapar dessa företag ett mycket starkt lokalt näringsliv. Trots detta så har kommunen en av landets högsta arbetslöshet.

4.11.2 Konsekvenser av nollalternativ

Nollalternativet innebär att utvecklingen i Södertälje kommun sker i enlighet med nu gällande ÖP. I gällande ÖP konstateras att Södertälje kommun har goda förutsättningar för tillväxt. Samtidigt konstateras att Södertälje trots en god arbetsmarknad och bra pendlingsmöjligheter, har en stor utmaning i att öka sysselsättningsgraden. Den gällande översiktsplanens övergripande mål gällande näringslivet är att öka sysselsättningsgraden, skapa fler arbetstillfällen och förbättra kompetensmatchning och servicen mot näringslivet. Sammantaget bedöms nollalternativet medföra små positiva konsekvenser för näringslivet.

4.11.3 Konsekvenser av planförslaget

4.11.3.1 Sociala konsekvenser

Översiktsplanen verkar genom sin målsättning och samhällsbyggnadsstrategier i stor utsträckning för att kommunen ska vara en attraktiv kommun att arbeta och verka inom med ett stort utbud av arbetsplatser i Södertälje stad och i tätorterna. Näringslivet föreslås också stå på flera olika ben.

Södertäljes största näringar utgörs till stor del av mansdominerade branscher. Översiktsplanen föreslår mot den bakgrunden att näringsliv- och verksamhetskluster stärks med fler branscher för att bredda arbetsmarknaden. En stor del av kommunens samlade ytor för verksamheter föreslås i perifera lägen. Genom föreslagen markanvändning med förbättrade kollektivtrafikstråk inom kommunen och regionen stärker översiktsplanen Södertälje som en attraktiv kommun att arbeta i ur ett tillgänglighetsperspektiv, både i Södertälje stad och i de mer perifera lägena. Detta är särskilt gynnsamt för kvinnors möjlighet att ta arbete i kommunen eftersom de reser kollektivt i större utsträckning. Särskilt Södertälje Syd, med föreslagen inriktning på kontor och utbildning, är en sådan attraktiv plats. Översiktsplanen belyser även vikten av att tillskapa trygghet och trivsel i föreslagna handels- och verksamhetsområden som historiskt sett inte har dessa attribut, vilket är positivt för kvinnors upplevelse av sin arbetsplats och närmiljö. Södertälje har en hög arbetslöshet vilket påverkar invånare negativt på ett socialt plan med risk för ekonomiska svårigheter med en försämrad boendesituation och samhällsisolering. Tillgängligheten till och från arbetsplatser behöver särskilt stärkas i områden med socioekonomiskt lågt index, något översiktsplanen delvist belyst. Södertäljes nya översiktsplan uppmärksammar även vikten av arbete som en viktig förutsättning för integration. Sammantaget bedöms planförslaget leda till små positiva konsekvenser avseende sociala aspekter kopplat till näringsliv.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

5 Samlad bedömning

I tabell 10 nedan redogörs för en sammanställning av miljökonsekvenser och sociala konsekvenser av genomförandet av föreslagen framarbetade i Södertäljes nya översiktsplan. För aspekterna trafik, god livsmiljö och näringsliv har ingen bedömning av miljökonsekvenserna genomförts då dessa i stället är direkt kopplade till andra belysta aspekter så som luftkvalitet, buller, hälsa och säkerhet med mera. För den ekonomiska konsekvensanalysen, se avsnitt 5.3.

Tabell 10. Sammanställning över miljökonsekvenser och sociala konsekvenser.

Stor positiv	Måttlig positiv	Liten positiv	Ingen/ obetydlig	Liten negativ	Måttlig negativ	Stor negativ
--------------	-----------------	---------------	------------------	---------------	-----------------	--------------

	Miljökonsekvenser	Sociala konsekvenser
Naturmiljö	Varken negativ eller positiv konsekvens (neutral)	Liten positiv konsekvens
Kulturmiljö	Liten till mycket liten negativ konsekvens	Liten positiv konsekvens
Påverkan på vatten	Varken negativ eller positiv konsekvens (neutral)	Obetydlig negativ konsekvens.
Klimatanpassning	Måttligt positiv konsekvens	Liten positiv konsekvens
Trafik	Bedöms inte	Liten positiv konsekvens
Påverkan på luft	Liten negativ konsekvens	Liten negativ konsekvens
Buller	Varken negativ eller positiv konsekvens (neutral)	Liten negativ konsekvens
Hälsa och säkerhet	Liten negativ konsekvens	Liten negativ konsekvens
Anspråktagande av jordbruksmark	Varken negativ eller positiv konsekvens (neutral)	Måttlig positiv konsekvens
God livsmiljö	Bedöms inte	Måttlig positiv konsekvens
Näringsliv	Bedöms inte	Liten positiv konsekvens

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

5.1 Miljökonsekvenser

Genomförandet av föreslagen översiktsplan bedöms ge miljörelaterad påverkan för aspekterna naturmiljö, kulturmiljö, vatten, klimatanpassning, luftkvalitet, buller, hälsa och säkerhet samt ianspråktagande av jordbruksmark – konsekvenserna beskrivs mycket kortfattat nedan.

I planen pekas ett flertal områden ut för utveckling av natur och rekreation, varav vissa föreslås få ett långsiktigt skydd. Den exploatering som föreslås är främst koncentrerad till befintliga tätorter, men tar även områden med naturmark, inklusive områden som hyser stadstallskogar och de gröna kilar som omger Södertälje i anspråk – detta i större utsträckning än jämfört med nu gällande ÖP. Planen innehåller ett antal strategier avseende naturmiljön och under förutsättning att utvecklingsområdena exploateras i enlighet med dessa strategier, samt att de gröna sambanden värnas, bedöms påverkan på naturområdena mildras. Sammantaget bedöms genomförandet av ÖP innebära **varken positiva eller negativa miljökonsekvenser för naturmiljön** jämfört med nollalternativet.

Föreslagen ÖP tydliggör att särskild hänsyn ska tas till de kulturhistoriska miljöerna i kommunen samt att landskapets karakteristiska bebyggelsemönster tillsammans med stads- och landskapsbilden, platsens kulturvärden och riksintressens värdebevarande egenskaper ska bevaras vid nybyggnation som vid ombyggnad. Vid bebyggelse inom riksintresseområde för kulturmiljövård ska en kulturmiljöutredning tas fram för att säkerställa att riksintresset tillgodoses. Planförslaget pekar ut till viss del ut områden för bebyggelseutveckling som överlappar med område utpekade med landskapsbildsskydd och planförslaget innebär att en del områden där ny bebyggelse är föreslagen överlappar med områden i Inventering av kulturmiljöer i Södertälje kommun. Vidare tydliggör planförslaget att kulturmiljöanalyser ska tas fram för särskilt värdefulla miljöer redan i ett tidigt plan- och bygglovsskede för att identifiera en plats specifika värden. Sammantaget bedöms planförslaget medföra **liten eller mycket liten negativ miljökonsekvens för kulturmiljön** jämfört med nollalternativet.

Med de riktlinjer och strategier som finns för fördröjning och rening av dagvatten bedöms genomförandet av planen, trots ökade arealer av hårdgjord yta, kunna innebära en begränsad belastning från dagvatten på vattenförekomster. Exploatering inom strandskyddat område är mycket begränsad, medgiven exploatering i befintliga vattenområden är begränsad i utsträckning, och all utbyggnad inom vattenskyddsområden ska göras med hänsyn till gällande föreskrifter. Vid exploatering av de utvecklingsområden som inkluderar befintliga våtmarker bör utveckling ske med hänsyn till dessa för att undvika negativ påverkan. Flera vattenvårdsåtgärder nämns i ÖP, bland annat våtmarkspark söder om Måsnaren. Ny bebyggelse ska främst koncentreras till befintliga tätorter där det finns möjlighet för anslutning till kommunala vattentjänster och i planen beskrivs även utbyggnad av kommunala vattentjänster till befintliga områden som saknar dessa, bland annat Sandviken. Generellt kommer en ökad bebyggelse innebära ett ökat dricksvattenuttag och behov av reservvatten. Detta kan innebära en negativ belastning då den långsiktiga försörjningen av dricksvatten och reservvatten inte är klarlagd i ÖP. Sammantaget bedöms genomförandet av ÖP innebära en **neutral miljökonsekvens för vatten i kommunen** jämfört med nollalternativet.

Sammantaget bedöms genomförandet av ÖP innebära en **måttligt positiv miljökonsekvens för aspekten klimatanpassning** jämfört med nollalternativet. Det finns tydliga riktlinjer för hantering av skyfall vid anläggning av nya områden och planen har en tydlig intention att hantera översvämningssituationer på avrinningsområdesnivå och inte endast på detaljplanenivå. Vidare finns

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

befintliga och planerade områden för avrinningsvägar och översvämningssytor utpekade i planen. Även risk för skred och ras berörs och inga nya utvecklingsområden föreslås inom identifierade riskområden. Den tydliga inriktningen med mer grönska i tätorterna kommer att förmildra effekterna av värmeböljor och de effekter av urbana värmeöar som kan uppstå i områden med mycket hårdgjorda ytor och avsaknad av träd. För att adressera framtida höjda vattennivåer har riktlinjer för höjdsättning i enlighet med Länsstyrelsen Stockholms läns rekommendationer inkorporerats i ÖP. På sikt måste dock de långsiktiga utmaningarna med stigande havsnivåer hanteras, framför allt med avseende på påverkan på Mälaren.

Den sammantagna bedömningen är att genomförandet av medför **små negativa miljökonsekvenser** jämfört med nollalternativet. Södertälje kommun är idag till stor del en landsbygdskommun och har god luftkvalitet i flera områden. Det finns risk att ytterligare förtätning och ökad trafikering inom vissa redan tätbebyggda områden kan medföra att luftkvaliteten påverkas lokalt, med förhöjda halter. Planförslaget kan medföra en försämring av luftkvaliteten i redan utsatta områden ifall risken inte beaktas i planprocessen. Utöver detta är det viktigt att kommunen fortsättningsvis arbetar med genomförandet av Länsstyrelsens åtgärdsplan för PM10 för att förbättra luftkvaliteten i kommunen.

Bullriga miljöer riskerar att skapas där översiktsplanen föreslår mångfunktionell bebyggelse intill eller i närheten av verksamheter, industrianläggningar samt infrastruktur och vissa områden riskerar att bli särskilt drabbade där buller från olika källor ackumuleras. Översiktsplanen verkar på flera sätt för förbättrade ljudmiljöer med riktlinjer för ny bebyggelse, omgivningsbuller i Södertälje stad och i tätorterna samt genom att särskilt prioritera områden med lågt socioekonomiskt index för bullerreducerande åtgärder. Detta är ett viktigt steg i ledet att jämna ut geografiska folkhälsoskillnader i kommunen eftersom höga bullervärden har en negativ inverkan på människors hälsa. I flera av kommunens tätorter föreslås mångfunktionell bebyggelse centralt i orten där en utveckling kan leda till en relativ bullerpåfrestning detta ses som en negativ konsekvens av översiktsplanens strategi att förtäta och stärka befintliga bebyggelseområden, värt att nämna är dock att andra aspekter gynnas av denna strategi till exempel ett större befolkningsunderlag. Sammantaget bedöms planförslaget leda till såväl små positiva som måttligt negativa konsekvenser avseende sociala aspekter kopplat till buller. Den **sammanvägda miljökonsekvensen bedöms bli liten negativ för aspekten buller** jämfört med nollalternativet.

I föreslagen ÖP har områden för mångfunktionell bebyggelse och områden för industri och verksamheter i större utsträckning pekats ut i direkt anslutning till leder för farligt gods. Vidare har även områden pekats ut för både mångfunktionell bebyggelse och områden för industri och verksamheter i högrisk-områden för radon. Kommunen arbetar med riskminimering i både plan- och planeringsskede och åtgärder som skyddsavstånd till farligt godsleder och industrier innebär att en del av dessa risker kan arbetas bort. På samma sätt jobbar kommunen med förorenade områden och innan områden som planläggs går ut på samråd ska föroreningsituationen utredas tillsammans med åtgärder. Eventuella åtgärder sker sedan i samband med exploatering. Den sammantagna bedömningen är att genomförandet av ÖP innebär en **liten negativ miljökonsekvens** jämfört med nollalternativet.

Sammantaget bedöms genomförandet av ÖP innebära en **neutral miljökonsekvens för aspekten ianspråktagande av jordbruksmark** jämfört med nollalternativet. Detta då ungefär samma mängd areal tas i anspråk och att omfördelning gjorts för att minska fragmentering. Ianspråktagande av jordbruksmark innebär dock att den brukningsvärda arealen i kommunen minskar vilket i sig ger negativa konsekvenser. Ambitionen och viljeriktningen i ÖP pekar för att jordbruksmark ska värnas, att värdefulla miljöer som

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

ger biologisk mångfald och viktiga ekosystemtjänster ska bevaras, att höja självförsörjningsgraden samt att styra mot ekologisk odling – aspekter som alla ses som positiva.

Sammantaget bedöms konsekvenserna små eller mycket små negativa för aspekterna kulturmiljö, luft samt hälsa och säkerhet. För aspekten klimatanpassning är konsekvenserna små till måttligt positiva och för vatten, naturmiljö, buller och ianspråktagande av jordbruksmark bedöms konsekvenserna varken vara positiva eller negativa i sin helhet. Sammantaget bedöms planen varken ha en positiv eller negativ miljökonsekvens i sin helhet.

Flera av aspekterna kommer att behöva beaktas i vidare planering för att det, på både lång och kort sikt, ska kunna säkerställas att ingen skada eller olägenhet uppstår på miljön eller på människors hälsa.

5.2 Sociala konsekvenser

Översiktsplanen har ett stort fokus på social hållbarhet genom att översiktsplanen prioriterar åtgärder och förslag som verkar för uppsatta målområden - attraktiva, trygga och hälsosamma livsmiljöer samt en socialt sammanhållen och jämlik kommun. Konsekvenserna av planförslaget är till stor del positiva avseende det sociala perspektivet och översiktsplanen gör viktiga ställningstaganden vilket skapar goda förutsättningar för välriktade prioriteringar i kommande planeringsskeden. Då sociala värden ofta skapas nära ett genomförande är det viktigt att ambitionerna från översiktsplanen följer med i samtliga planeringsskeden och att medborgarnas uppfattning om vad som är socialt värdeskapande uppmärksammas och ges betydelse i beslutsfattande.

5.3 Ekonomiska konsekvenser- samlad bedömning

Nedan följer en samlad ekonomisk konsekvensbedömning av aspekterna:

- Naturmiljö
- Kulturmiljö
- Påverkan på vatten
- Klimatanpassning
- Trafik
- Påverkan på luft
- Buller
- Hälsa och säkerhet
- Ainspråkstagande av jordbruksmark
- God livsmiljö
- Näringsliv

All planering hänger samman, en särskild åtgärd inom ett specifikt ämnesområde genererar ofta positiva synergier som inte går att bedöma utifrån endast en bedömningsaspekt. I relativa termer leder föreslagna satsningar på exempelvis mer grönska, på buller- och luftförbättrande åtgärder, till ökade kommunekonomiska utgifter.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Att dra en generell slutsats som endast konstaterar ökade kommunekonomiska utgifter, är ett förenklat konstaterande och ett enkelspårigt synsätt att se samhällsutveckling på.

Genom att konsekvensbedöma exempelvis översiktsplanens folkhälsomässiga förbättringar utifrån ett utvidgat synsätt, framträder synergier bortom de rent ekonomiska och budgettekniska. På samma sätt leder riktade satsningar på en god bebyggd miljö, till positiva synergier. I Södertäljes nya översiktsplan finns ett tydligt förhållningssätt som går ut på att jämna ut levnadsvillkoren och boendemiljöerna i Södertälje. En god bebyggd miljö kan bland annat leda till att människor väljer att stanna kvar i Södertälje och att kommunens skatteintäkter därigenom bibehålls. I det längre perspektivet kan en god bebyggd miljö även leda till att invånarantalet ökar, och därigenom även skatteintäkterna. En god närmiljö kan även minska kommunens saneringskostnader.

Södertälje jobbar i nya översiktsplanen med begreppet väderskapande stadsplanering, ett begrepp som innefattar fysiska åtgärder i den byggda miljön, ofta i, eller i anslutning till redan befintliga bostadsområden och i samband med en föreslagen stadsutveckling. I jämförelse med nollalternativet så genererar översiktsplanen bra förutsättningar att skapa goda livsmiljöer. Vem som kommer att bekosta dessa åtgärder är inte definierat i den nya översiktsplanen men kostnaderna skulle via en markanvisning exempelvis kunna hamna hos en exploatör. Välmående kommuninvånare är ett ickemonetärt mål som är eftersträvt och som gynnar kommunekonomin positivt genom att kommuninvånare till exempel väljer att stanna kvar i Södertälje. När det kommer till bedömningen av de rent folkhälsofrämjande åtgärderna som är föreslagna i översiktsplanen, är det mer korrekt att lyfta det ekonomiska perspektivet från det kommunekonomiska till det större samhällsekonomiska perspektivet.

Generellt ger en bedömning av aspekterna presenterade ovan, utifrån ett holistiskt perspektiv som beaktar det ekologiska, det sociala och det ekonomiska perspektivet integrerat, till positiva kumulativa effekter. De ekologiska satsningarna och åtgärderna som är föreslagna inom ramen för översiktsplanen leder till exempel till positiva synergier för den biologiska mångfalden, för människors hälsa och välbefinnande samt för klimatet genom att verka förebyggande mot exempelvis värmeböljor samt ökad nederbörd. Den isolerat mest negativa konsekvensen av översiktsplanens utveckling handlar om föreslagen exploatering på jordbruksmark. En föreslagen exploatering på jordbruksmark genererar endast en ekonomisk vinning för den som säljer marken och för en exploatör som får en relativt fördelaktig mark att exploatera.

5.3.1 Kommunekonomi

Södertälje är en kommun med unika kvaliteter. I Södertälje möts landsvägar, järnvägar och vattenleder. Här möts också människor från olika delar av världen, religioner, kulturer och språk. Södertälje är en av åtta utpekade regionala stadskärnor i Rufs (Regionala utvecklingsplaneringen i Stockholmsregionen) vilket indikerar att Södertälje är en viktig spelare i Stockholmsregionens utveckling. Scania och AstraZeneca har funnits på orten i över 100 år och genomsyrat stadens tillväxt, cirka 26 000 människor pendlar dagligen in till Södertälje. Invånarantalet förväntas även öka och fler förväntas att flytta till Södertälje kommun.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

De tydliga socioekonomiska skillnaderna som finns mellan olika områden i kommunen, skapar utmaningar. Människor som växer upp i Södertäljes områden med socioekonomiska utmaningar och lägre inkomster, utbildningsnivå och sysselsättningsgrad riskerar att få en sämre chans att utveckla sin fulla potential än människor som växer upp i områden med goda socioekonomiska förutsättningar. Det i sin tur riskerar att ha en negativ påverkan på kommunens utveckling som helhet när det gäller trygghet, attraktivitet och ekonomisk stabilitet.

De utmaningar som finns i Södertälje kommun är välkända. Södertäljes nya översiktsplan kan sammanfattas inneha en ambition som handlar om att jämna ut livsvillkoren. Förslagen som ska leda till ett mer enhetligt, tryggt och mer rättvist Södertälje i den nya översiktsplanen är av både fysisk och av social karaktär. De rent fysiska åtgärderna kan till exempel handla om att skapa förutsättningar för en samhällsplanering som är värdeskapande och om att skapa boendemiljöer som är sunda och trivsamma och mer attraktiva i kommunen. På sikt kan dessa investeringar leda till att människor trivs bättre och till att befintliga kommuninvånare väljer att stanna kvar i kommunen vilket leder till en kommunalekonomisk vinst.

I framtagna översiktsplan finns ingen uppskattad siffra som beskriver den kommunekonomiska kostanden för de framtagna förslag som finns beskrivna i den nya översiktsplanen. Förslagen spänner över en bredd som adresserar frågor som rör den byggda miljön, kommunens naturområden, klimatanpassning, kollektivtrafik och näringsliv. Alternativet, det vill säga att inte genomföra de förslag som finns beskrivna i översiktsplanen, kan med stor sannolikhet leda till en sämre kommunalekonomi. Det övergripande målet om det ekonomisk hållbara Södertälje som hushåller med kommunens resurser, kan låta visionärt. I ett större sammanhang, och tillsammans med översiktsplanens framtagna strategier för att bedriva en aktiv markpolitik, för att säkerställa utvecklingsmöjligheter och för att öka samspelet mellan näringsliv och samhällsplanering, skapar gynnsamma kommunekonomiska förutsättningar. Sammanfattningsvis leder översiktsplanens hopslagna strategier till en kommunalekonomi i balans.

5.3.2 Näringsliv

Nulägesbeskrivning

Näringslivet i Södertäljes kommuns har genom åren alltid haft en internationell prägel. Scania och AstraZeneca har funnits på orten i över 100 år och genomsyrat stadens tillväxt. Båda företagen har Södertälje som ett nav och knutpunkt för sina verksamheter. I Södertälje dominerar små- och medelstora företag, cirka 92 procent av företagen har mindre än 10 anställda, av de närmare 8 200 företagen är cirka 5 400 aktiebolag. Sett till antalet anställda verkar 62 procent inom den tillverkande sektorn, 24 procent inom ortstjänster och 14 procent inom företagstjänster. Starka branscher är fordonsindustri, Life Science, hållbar matproduktion, handel samt gods- och logistik. Tillsammans skapar dessa företag ett mycket starkt lokalt näringsliv. Trots detta så har kommunen en av landets högsta arbetslöshet.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Konsekvenser av nollalternativ

Nollalternativet innebär att utvecklingen i Södertälje kommun sker i enlighet med nu gällande översiktsplan. I gällande översiktsplan konstateras att Södertälje kommun har goda förutsättningar för tillväxt. Samtidigt konstateras att Södertälje trots en god arbetsmarknad och bra pendlingsmöjligheter, har en stor utmaning i att öka sysselsättningsgraden. Den gällande översiktsplanens övergripande mål gällande näringslivet är att öka sysselsättningsgraden, skapa fler arbetstillfällen och förbättra kompetensmatchning och servicen mot näringslivet. Sammantaget bedöms nollalternativet medföra måttliga positiva konsekvenser för näringslivet.

Kommunekonomiska konsekvenser

Södertäljes nya översiktsplan ger i båda framtagna strategier och i framtagna mark- och vattenanvändning, en tydlig indikation om att näringslivet är viktig för kommunens framtida utveckling. Det finns ett bra helhetstänk och de stora näringslivsidkarna ges i den nya översiktsplanen goda möjligheter att expandera, i relation till nollalternativet leder den nya översiktsplanen till förbättringar. Om man adderar kommunens infrastrukturella satsningar så förbättras näringslivets förutsättningar genom att arbetsmarknadsregionen vidgas än mer. Södertäljes nya översiktsplan gör även en bra koppling mellan kompetens och utbud av nya attraktiva bostäder som kan locka näringslivet att göra nya satsningar. Sammantaget leder översiktsplanens övergripande planeringsinriktning till en stor positiv ekonomisk konsekvens.

5.3.3 Förutsättningar exploatörer

Nulägesbeskrivning

Södertälje växer, invånarantalet förväntas öka och fler förväntas flytta till Södertälje kommun. Att Södertälje är utpekad som en av åtta regionala stadskärnor i Rufs (Regionala utvecklingsplaneringen i Stockholmsregionen skapar attraktion och intresse hos både byggare och företagsetablerare. Med befolkningstillväxten tillkommer också behovet av nya bostäder. En identifierad aspekt som framtidens exploatörer behöver förhålla sig till är de socioekonomiska skillnaderna som finns mellan områden med en hög andel hyresrätter och områden med småhus. Ytterligare aspekter som framtidens exploatörer behöver förhålla sig till hanterar ämnesområdena buller, luftkvalitet och det som i Södertäljes nya översiktsplan benämns vara den värdeskapande stadsplaneringen.

Konsekvenser av nollalternativet

Nollalternativet innebär att utvecklingen i Södertälje kommun sker i enlighet med nu gällande ÖP. I just nu gällande översiktsplan föreslås att ny bebyggelse och utbyggnad ska ske genom förtätning och komplettering av redan bebyggda områden och i anslutning till befintlig bebyggelse. Behovet av mark för fler bostäder och arbetsplatser ska tillgodoses i första hand i lägen med god tillgänglighet till kollektivtrafik utan att äventyra natur- och kulturvärden. Genom att förtäta kring befintliga strukturer önskar den just nu gällande översiktsplanen att skapa möjligheter för en tryggare miljö, mer levande stadsmiljöer, attraktiva parker, ett större utbud av service, restauranger, caféer, affärer och kulturverksamheter. I Södertäljes just nu gällande översiktsplan uppmärksammas faran med ett växande Södertälje och att kommunen ska vara vaksam på att bevara, tillgängliggöra och utveckla kommunens gröna områden.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Kommunekonomiska konsekvenser

Framtagen övergripande utvecklingsinriktning samt förslag till mark- och vattenanvändning med fördjupningar, är relativt detaljerade vilket ger exploatörer värdefull information inför en exploateringsåtgärd. I Södertäljes nya översiktsplan finns en mångfald av områden som pekas ut som potentiella utvecklingsområden. Riktlinjerna som finns beskrivna för de olika områdena i kommunens utpekade utvecklingsområden är balanserade och ger tydliga vägledningar. Utpekade utvecklingsområden är i kollektivtrafiknära lägen samt i lägen där det finns kommunalt VA eller där kommunalt VA på sikt kommer att byggas ut. Det finns även i framtagna översiktsplan bra redovisningar av riskområden avseende ras- och skred samt översvämning.

Den nya översiktsplanens strategi kring värdeskapande kompletteringar ställer dock krav på framtidens byggare. Likaså ställer ställningstaganden kopplade till problematiken kring bostadsområdets dåliga luft och buller höga krav på framtidens exploatörer. Framtagna ställningstaganden innebär fördyrande produktionskostnader för exploatörer i de fall inte kommun aktivt avvärt problem förknippade med hälsostörande aspekter.

Den nya översiktsplanen beskriver vikten av att skriva välriktade markanvisningar som följer översiktsplanens strategier och intentioner, Södertälje kommun har en stor fördel i och med sitt stora markinnehav. Sammantaget genererar Södertäljes nya översiktsplan måttliga positiva ekonomiska konsekvenser utifrån exploatörens perspektiv.

5.3.4 Förutsättningar för den enskilde

Nulägesbeskrivning

Södertälje är en kommun med unika kvaliteter med en variation av olika naturmiljöer, stadsmiljöer och bostadsmiljöer. Södertälje är även en kommun med tydliga socioekonomiska skillnader och med skilda enskilda förutsättningar. De enskilda förutsättningarna definieras i mångt och mycket av de socioekonomiska skillnaderna som råder i Södertälje. Då dessa aspekter är adresserade inom ramen för konsekvensbedömningarna för den sociala hållbarheten, lyfts den aspekten inte i följande avsnitt.

Förutsättningarna för den enskilde utifrån ett kommunekonomiskt perspektiv är idag kopplade till möjligheterna till försörjning och arbete, möjligheterna att välja en attraktiv bostad samt möjligheterna till att på ett ekonomiskt fördelaktigt sätt kunna ta sig från en plats till en annan. Till de enskilda kommunekonomiska förutsättningarna kan även tillgången och närheten till kommunens grönområden tillskrivas, som idag är varierande.

Konsekvenser av nollalternativet

Nollalternativet innebär att utvecklingen i Södertälje kommun sker i enlighet med nu gällande ÖP. De utmaningar som finns aviserade gällande de socioekonomiska skillnaderna är identifierade och bemötta genom en rad förbättringsåtgärder som grovt handlar om att skapa bättre boendemiljöer, jämnare service samt ett mer breddat kulturutbud. För den enskilde genererar den just nu gällande översiktsplanen en måttlig positiv kommunekonomisk konsekvens.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Kommunekonomiska konsekvenser

Södertäljes nya översiktsplan har ett förhållningssätt som bland annat är inriktad på att jämna ut livsvillkoren och därigenom även jämna ut de ekonomiska enskilda förutsättningarna. Översiktsplanen verkar genom sin planeringsinriktning och framtagna samhällsbyggnadsstrategier till att fler kan arbeta och verka i Södertälje med ett stort utbud av arbetsplatser i både Södertälje stad, tätorterna och på landsbygden. Att näringslivet föreslås stå på flera olika ben skapar en större bredd på arbetsmarknaden vilket gynnar de enskilda kommunekonomiska förutsättningarna väl. Tillsammans med översiktsplanens förslag på förbättrad kollektivtrafik ges fler människor förutsättningar att jobba och vara verksamma i Södertälje. Tillsammans med översiktsplanens satsningar på att bygga ut gång- och cykelvägnätet, ges fler invånare även en större tillgänglighet till kommunens grönområden och till att fler kan leva ett aktivt liv. I förlängningen kan ett mer aktivt och sunt liv generera en positiv ekonomisk konsekvens då fler kan gå till arbete och därigenom erhålla en stabil inkomst.

Södertäljes nya översiktsplan adresserar även i framtagna strategier och ställningstaganden problematiken kopplad till visa bostadsområdets dåliga luft och buller. En hälsosam boendemiljö kan leda till att människor väljer att stanna kvar i befintliga bostadsområden. Att inte behöva flytta genererar stora positiva ekonomiska konsekvenser för den enskilde. På samma sätt kan översiktsplanens värdeskapande stadsplanering genom sina riktade satsningar leda till bättre och mer trivsamma bostadsmiljöer. En god bebyggd miljö kan bland annat leda till att människor väljer att stanna kvar i Södertälje och att kommunens skatteintäkter därigenom bibehålls. I det längre perspektivet kan en god bebyggd miljö även leda till att invånarantalet ökar, och därigenom även skatteintäkterna. En god närmiljö kan även minska kommunens saneringskostnader och leda till att marknadsvärdet för den egna bostaden ökar i de fall en kommuninvånare äger bostaden. Sammantaget genererar översiktsplanens intentioner stora positiva ekonomiska konsekvenser för den enskilde.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

5.4 Måluppfyllnad globala hållbarhetsmål

De globala hållbarhetsmålen påverkas på många sätt av kommunal översiktsplanering. Detta belyses inte minst av att Södertäljes nya översiktsplan anger att hållbar utveckling är ett av de övergripande målen. I tabell 11 nedan återges vilka aspekter som ett särskilt globalt hållbarhetsmål berörs av, den sammanvägda påverkan anges med pilar enligt graderingen redovisad högst upp i tabellen. Bedömningen av de globala målen utgår från en sammanvägning av både miljö-, sociala och ekonomiska konsekvenser.

Konsekvensbedömning av måluppfyllnad förutsätter att de åtgärder som föreslås i översiktsplanen genomförs som beskrivet.

Tabell 11. Planförslagets måluppfyllnad av de globala hållbarhetsmålen.

							
	Stor positiv	Måttligt positiv	Lite positiv	Neutralt	Lite negativ	Måttligt negativ	Stor negativ
Mål	Planförslagets påverkan						
3 GOD HÄLSA OCH VÄLBEFINNANDE 	Berör aspekterna buller, påverkan på luft, naturmiljö samt hälsa och säkerhet.						
4 GOD UTBILDNING FÖR ALLA 	Berör aspekten god livsmiljö.						
5 JÄMSTÄLLDHET 	Berör aspekterna trafik, god livsmiljö, näringsliv.						
6 RENT VATTEN OCH SANITET FÖR ALLA 	Berör aspekten påverkan på vatten.						
7 HÅLLBAR ENERGI FÖR ALLA 	Berör aspekten ianspråkstagande av jordbruksmark.						
8 ANSTÄNDIGA ARBETSVILLKOR OCH EKONOMISK TILLVÄXT 	Berör aspekten näringsliv.						

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Mål	Planförslagets påverkan	
 <p>9 HÅLLBAR INDUSTRI, INNOVATIONER OCH INFRASTRUKTUR</p>	Berör aspekterna hälsa och säkerhet, trafik, näringsliv och klimatanpassning.	
 <p>10 MINSKAD OJÄMLIKHET</p>	Berör aspekten god livsmiljö.	
 <p>11 HÅLLBARA STÄDER OCH SAMHÄLLEN</p>	Berör aspekterna påverkan på vatten, naturmiljö, kulturmiljö, klimatanpassning, trafik, påverkan på luft, buller, hälsa och säkerhet, god livsmiljö, ianspråktagande av jordbruksmark och näringsliv.	
 <p>12 HÅLLBAR KONSUMTION OCH PRODUKTION</p>	Berör aspekterna ianspråktagande av jordbruksmark och näringsliv.	
 <p>13 BEKÄMPA KLIMATFÖRÄNDRINGARNA</p>	Berör aspekterna klimatanpassning, trafik och naturmiljö.	
 <p>14 HAV OCH MARINA RESURSER</p>	Berör aspekterna påverkan på vatten och klimatanpassning.	
 <p>15 EKOSYSTEM OCH BIOLOGISK MÅNGFALD</p>	Berör aspekterna naturmiljö, ianspråktagande av jordbruksmark och påverkan på vatten.	
 <p>16 FREDLIGA OCH INKLUDERANDE SAMHÄLLEN</p>	Berör aspekterna god livsmiljö och hälsa och säkerhet.	

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

5.5 Måluppfyllnad nationella miljömål

I tabell 12 nedan beskrivs hur genomförandet av ÖP bedöms bidra till eller förhindra måluppfyllnad för de nationella miljömålen som bedömts relevanta. Miljömålet storslagen fjällmiljö har bedömts som icke relevant för ÖP.

Tabell 12. Översikt över hur genomförandet av ÖP bedöms bidra till eller förhindra måluppfyllnad för de nationella miljömålen. Syfte för respektive miljömål är hämtat från Naturvårdsverket (Naturvårdsverket, 2020).

Miljömål	Den planerade verksamhetens förväntade påverkan	Måluppfyllnad
Begränsad klimatpåverkan	<p>Miljömålet begränsad klimatpåverkan innebär främst ansträngningar för att begränsa den globala temperaturökningen till under 1,5 grader genom att minska utsläppen av växthusgaser.</p> <p>I samband med den samhällsutveckling som föreslås, planeras utbyggnad och förstärkning av befintliga gång- och cykelstråk samt kollektivtrafiken. Tillkommande bebyggelsen är planerad för att dra fördel av befintligt kollektivtrafiknät vilket är gynnsamt i perspektivet begränsad klimatpåverkan.</p> <p>Dock innebär all tillkommande bebyggelse nya trafikflöden och en något ökad biltrafik till vissa området är att förvänta. Detta dock framförallt till följd av omfördelning av trafikflöden. ÖP bedöms verka något negativt för måluppfyllnad av målet begränsad klimatpåverkan i föreslagna utbyggnadsområden eftersom en ökad exploatering innebär utsläpp från byggnation och transporter. I ett regionalt och nationellt perspektiv bedöms påverkan försumbar och planförslaget bedöms inte förhindra måluppfyllnad i ett större perspektiv.</p>	<p>Bidrar något negativt till måluppfyllnad i ett lokalt perspektiv.</p> <p>Bidrar positivt till måluppfyllnad i ett regionalt och nationellt perspektiv.</p>
Frisk luft	<p>Miljömålet frisk luft är kopplat till utsläpp av luftföroreningar. Luftföroreningar härstammar till stor del från avgaser från fordon som innehåller partiklar, kvävedioxid och organiska ämnen.</p> <p>Planerad bebyggelseutveckling är koncentrerad till Södertälje stad och tätorterna med utpekad utvecklingspotential. Lokalt till vissa områden särskilt i utkanten av dessa områden är en något ökad biltrafik att förvänta. Dock planeras kommande bebyggelse i stort kopplas till befintligt kollektivtrafiknät och genom ÖP planeras förstärkning av befintliga gång- och cykelstråk – vilket är gynnsamt ur perspektivet frisk luft.</p> <p>Precis som för miljömålet begränsad klimatpåverkan bedöms planförslaget bidra något negativt till måluppfyllnad i ett lokalt perspektiv. Däremot kan specifika insatser verka för att uppnå MKN, till exempel planeras en passage vid Mälarbron som skapar möjligheter att uppnå MKN på denna plats. Påverkan i ett regionalt och nationellt perspektiv vara försumbar och genomförandet bedöms inte förhindra måluppfyllnad i ett större perspektiv.</p>	<p>Förhindrar inte måluppfyllnad</p>

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Miljömål	Den planerade verksamhetens förväntade påverkan	Måluppfyllelse
Bara naturlig försurning	<p>Miljömålet är starkt kopplat till transportsektorn som bidrar till utsläpp av svaveldioxid och kväveoxider.</p> <p>Alla transporter inom kommunen bidrar till utsläpp av försurande ämnen – framför allt är det i anslutning till de större trafiklederna denna problematik uppstår.</p> <p>Kommunen behöver planera för att ny bebyggelse som kommer i stånd inte bidrar till befintliga kapacitetsproblem som leder till regelbunden överbelastning – detta då flaskhalsar och tröghet i trafiken leder till större utsläpp. Påverkan kan minskas genom planering och att åtgärder som minskar behovet av kortare bilresor prioriteras så att utrymme lämnas för prioriterad trafik. Genom att prioritera kollektivtrafik, samt gång- och cykeltrafik arbetar kommunen i positiv riktning för denna aspekt.</p> <p>ÖP bedöms varken bidra positivt eller negativt till måluppfyllelse utan enbart inte förhindra måluppfyllelse.</p>	Förhindrar inte måluppfyllelse
Giftfri miljö	<p>Miljömålet giftfri miljö innebär främst att människors hälsa och den biologiska mångfalden ska skyddas genom att förebygga och minska spridningen av farliga ämnen.</p> <p>Kommunen har en handlingsplan för förorenade områden i vilken målsättningen är att utreda föroreningssituationen och lyfta fram åtgärder i områden som planläggs innan samråd. Eventuella åtgärder sker sedan i samband med exploatering. Målet är långsiktigt att alla identifierade förorenade områden ska saneras.</p> <p>En olycka med farligt gods kan ge omfattande konsekvenser både för människor och miljö, till exempel utsläpp till vattentäkter. För att undvika olycka och minimera konsekvenserna i den mån möjligt arbetar kommunen med att tillse att rekommenderade riskavstånd arbetas in i plan- och planeringsskeden. Dock medger planförslaget utbyggnad av områden i närheten av dessa leder.</p> <p>Vid ny exploatering och ändrad markanvändning ökar mängderna dagvatten och mängden föroreningar i vattensystemet. I ÖP lyfter kommunen vikten av att tillse goda utrymmen för rening och fördröjning av dagvatten i samband med tillkommande tätortsbebyggelse vilket gör att det tillkommande dagvattnet inte ska påverka nedströms liggande recipienter.</p> <p>ÖP bedöms varken bidra positivt eller negativt till måluppfyllelse utan enbart inte förhindra måluppfyllelse.</p>	Förhindrar inte måluppfyllelse

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Miljömål	Den planerade verksamhetens förväntade påverkan	Måluppfyllelse
Säker strålmiljö	<p>Miljömålet säker strålmiljö innebär att människors hälsa och den biologiska mångfalden ska skyddas mot skadliga effekter av strålning. Målet berör strålning i stort men belyser framför allt UV-strålning och radon.</p> <p>ÖP medger bebyggelseutveckling i högriskområden för radon. Byggnader bedöms dock kunna konstrueras för att undvika radonpåverkan.</p> <p>Strategisk trädplantering och utvecklingen av tätortsnära grönstruktur med 3-30-300 regeln innebär att områden med skugga kan skapas, att värmeöar motverkas och att exponering av skadligt UV-ljus kan minskas.</p>	Bidrar positivt till måluppfyllelse
Ingen övergödning	<p>För att minska övergödning behöver utsläppen av näringsämnen till sjöar, vattendrag och hav minska. Den största minskningen behöver göras inom jordbruket, men det behövs även utsläppsminskningar från avloppsreningsverk, små avlopp och industri, samt bättre rening av dagvatten i tätorter.</p> <p>Vid planerad omvandling av jordbruksmark till tätortsbebyggelse minskar utsläppen av näringsämnen från motsvarande områden. Vid ny exploatering och ändrad markanvändning ökar mängderna dagvatten och mängden föroreningar i vattensystemet. I ÖP lyfter kommunen vikten av att tillse goda utrymmen för rening och fördröjning av dagvatten i samband med tillkommande tätortsbebyggelse vilket gör att det tillkommande dagvattnet inte ska påverka nedströms liggande recipienter.</p> <p>Kommunen har en skogsvårdspolicy som föreskriver hyggesfritt skogsbruk med syfte att värna kultur och naturvärden.</p> <p>Kommunen planerar även omvandling av strategiska områden med enskilda avlopp till områden med kommunalt avlopp vilket har en positiv inverkan på vattenkvaliteten.</p> <p>Med grund i ovanstående bedöms planförslaget bidra positivt till måluppfyllelse för miljömålet ingen övergödning.</p>	Bidrar positivt till måluppfyllelse

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Miljömål	Den planerade verksamhetens förväntade påverkan	Måluppfyllelse
Levande sjöar & vattendrag	<p>Miljömålet levande sjöar och vattendrag omfattar bland annat att skydda sjöar och vattendrag från förekomst av miljögifter, försurning och övergödning, att minska fysisk påverkan på vattendrag för att främja den biologiska mångfalden, samt att ge sjöar och vattendrag ett långsiktigt skydd med avseende på natur- och kulturmiljövärden men även dricksvattenförsörjning.</p> <p>Vid planerad omvandling av jordbruksmark till tätortsbebyggelse minskar utsläppen av näringsämnen från motsvarande områden. Vid ny exploatering och ändrad markanvändning ökar mängderna dagvatten och mängden föroreningar i vattensystemet. I ÖP lyfter kommunen vikten av att tillse goda utrymmen för rening och fördröjning av dagvatten i samband med tillkommande tätortsbebyggelse vilket gör att det tillkommande dagvattnet inte ska påverka nedströms liggande recipienter. Bebyggelse inom strandskyddsområden och strandnära miljöer är begränsad. Sammanfattningsvis har ÖP både positiva och negativa konsekvenser i förhållande till levande sjöar och vattendrag. ÖP bedöms med grund i detta varken bidra positivt eller negativt till måluppfyllelse utan enbart inte förhindra måluppfyllelse.</p>	Förhindrar inte måluppfyllelse
Grundvatten av god kvalitet	<p>Miljömålet grundvatten av god kvalitet syftar till att säkra en säker och hållbar dricksvattenförsörjning samt att bidra till en god livsmiljö för växter och djur i sjöar och vattendrag.</p> <p>I översiktsplanen föreslås utbyggnad inom vattenskyddsområdena Myrstugan, Bornsjön, och Djupdal-Malmsjöåsen. För att undvika påverkan på skyddsvärdena behöver föreskrifterna för området tas hänsyn till.</p> <p>Kommunen planerar omvandling av strategiska områden med enskilda avlopp till områden med kommunalt avlopp vilket har en positiv inverkan på vattenkvalitén.</p>	Förhindrar inte måluppfyllelse
Hav i balans samt levande kust och skärgård	<p>Miljömålet hav i balans samt levande kust och skärgård syftar till att påverkan från fiske, spridning av miljögifter, utsläpp av näringsämnen och främmande arter ska minska. Detta för att inte störa den biologiska mångfalden och viktiga livsmiljöer, vilka påverkar havens produktion av livsmedel och andra viktiga ekosystemtjänster. Näringar, rekreation och annat nyttjande av hav, kust och skärgård ska bedrivas så att en hållbar utveckling främjas och särskilt värdefulla områden ska skyddas mot ingrepp och andra störningar.</p> <p>Kommunens inriktning är att bevarandet av grunda havsvikar med lekmiljöer för fisk ska prioriteras framför småbåtshamnar – för att gynna yrkesfisket.</p>	Förhindrar inte måluppfyllelse

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Miljömål	Den planerade verksamhetens förväntade påverkan	Måluppfyllelse
Myllrande våtmarker	<p>Miljömålet myllrande våtmarker syftar till att våtmarkernas ekologiska och vattenhushållande funktion i landskapet ska bibehållas och att värdefulla våtmarker bevaras för framtiden. Många hotade och missgynnade arter är kopplade till dessa naturmiljöer. Andelen våtmarker har minskat kraftigt till följd av utdikning och många våtmarkstyper kommer påverkas negativt av klimatförändringar och etablering av främmande arter.</p> <p>ÖP har både positiva och negativa effekter på miljömålet.</p> <p>Det finns ett fåtal utvecklingsområden i ÖP som möjliggör ianspråktagande av mark som idag utgörs av våtmarker. Enligt kommunens riktlinjer bör bebyggelse genomföras med hänsyn till våtmarker. Flera våtmarksområden planeras dock att anläggas, bland annat två våtmarksparker, en invid Måsnaren i Tvetå och en vid Västergård. Vidare finns våtmarker inom utvecklingsområden för natur och rekreation vilket kommer att gynna deras långsiktiga skydd.</p>	Förhindrar inte måluppfyllelse
Levande skogar	<p>Miljömålet levande skogar innebär bland annat att skogens och skogsmarkens värde för biologisk produktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden bevaras samt kulturvärden och sociala värden värnas.</p> <p>Genomförandet av ÖP innebär dels att skogs- och naturområden reserveras för naturmiljö-, kulturmiljö-, och friluftsentressen och därmed skyddas mot andra åtgärder som skulle kunna skada områdena så som exploatering och tätortsutveckling. Samtidigt kommer förstärkningen av förutsättningarna för friluftslivet (genom att områden reserveras just i detta syfte) innebära fler besökare och en ökad fysisk belastning på naturområdena och eventuell påverkan på arter i områdena. I viss mån kan även mindre skogsområden påverkas av ny markanvändning.</p> <p>Kommunen äger 3000 hektar skog och har en skogsvårdspolicy som föreskriver hyggesfritt skogsbruk med syfte att värna kultur och naturvärden.</p> <p>Sammanfattningsvis har ÖP både positiva och negativa konsekvenser i förhållande till levande skogar och biologisk mångfald. ÖP bedöms med grund i detta varken bidra positivt eller negativt till måluppfyllelse utan enbart inte förhindra måluppfyllelse.</p>	Förhindrar inte måluppfyllelse

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Miljömål	Den planerade verksamhetens förväntade påverkan	Måluppfyllelse
Ett rikt odlingslandskap	<p>Miljömålet ett rikt odlingslandskap innebär att odlingslandskapet och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas. Den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks – vilket är beroende av bland annat ett fortsatt jordbruk.</p> <p>Genomförandet av ÖP innebär att jordbruksmark tas i anspråk till förmån för tätortsbebyggelse – dock tas mindre områden i anspråk jämfört med den utpekade ytan i Södertäljes gällande ÖP, men genomförandet av ÖP bidrar något negativt till måluppfyllelse av miljömålet i ett lokalt perspektiv. ÖP bedöms till exempel kunna påverka områden med generella biotopskydd. Ur både ett regionalt och nationellt perspektiv är andelen jordbruksmark som tas i anspråk liten och genomförandet av ÖP antas inte förhindra måluppfyllelsen.</p>	<p>Bidrar något negativt till måluppfyllelse i ett lokalt perspektiv.</p> <p>Förhindrar inte måluppfyllelse i ett regionalt och nationellt perspektiv.</p>
God bebyggd miljö	<p>Miljömålet en god bebyggd miljö belyser i stort behovet av insatser för att förbättra förutsättningarna för att planera för en mer hållbar byggd miljö. Detta för att styra samhällsutvecklingen utifrån en helhetssyn på vad som utgör en god bebyggd miljö.</p> <p>Med ÖP som verktyg och med insatser som att arbeta med planprogram och övergripande utvecklingsstrategier arbetar Södertäljes kommun i direkt linje med detta miljömål. Genom övergripande styrning ämnar kommunen tillse god användning av resurser däribland markanvändning.</p>	<p>Bidrar positivt till måluppfyllelse</p>
Ett rikt växt- & djurliv	<p>Miljömålet ett rikt djur- och växtliv är starkt kopplat till hur mark och vatten nyttjas. Landskapen blir i stort mer fragmenterade, ekosystem överutnyttjas och pressen på olika arter ökar.</p> <p>Genom att skydda värdefull natur, ta hänsyn till naturvärden och främja grön infrastruktur bidrar man positivt till att uppnå detta miljömål. I ÖP reserveras områden för regional grönstruktur och naturreservat, och på så sätt skyddas områden från åtgärder som kan skada natur- och kulturområdenas värden. Samtidigt möjliggörs ianspråkstagande av områden som idag utgörs av natur- och jordbruksmark och vattenområden vilket har negativ påverkan på biologisk mångfald och ekosystemtjänster.</p> <p>Sammanfattningsvis har ÖP både positiva och negativa konsekvenser i förhållande till ett rikt djur- och växtliv. Planförslaget bedöms med grund i detta varken bidra positivt eller negativt till måluppfyllelse utan enbart inte förhindra måluppfyllelse.</p>	<p>Förhindrar inte måluppfyllelse</p>

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

5.6 Avstämning mot miljöbalken

5.6.1 Avstämning mot miljö kvalitetsnormerna

I tabell 13 nedan beskrivs hur genomförandet av ÖP bedöms påverka relevanta MKN.

Tabell 13. Översikt av hur den planerade verksamheten bedöms påverka relevanta MKN.

MKN	Den planerade verksamhetens förväntade påverkan	Måluppfyllelse
Vattenförekomster	<p>En ökad exploatering innebär generellt en ökad belastning av föroreningar och näringsämnen till recipienter. Vid planerad omvandling av jordbruksmark till tätortsbebyggelse minskar dock utsläppen av näringsämnen från motsvarande områden. Andelen jordbruksmark som exploateras är liten i förhållande till totala andelen mark som planeras exploateras. Kommunen lyfter vikten av att tillse goda utrymmen för rening och fördröjning av dagvatten i samband med tillkommande tätortsbebyggelse vilket gör att negativ påverkan på nedströms liggande recipienter från tillkommande dagvatten begränsas.</p> <p>Kommunen planerar även omvandling av strategiska områden med enskilda avlopp till områden med kommunalt avlopp vilket har en positiv inverkan på vattenkvalitén.</p> <p>Sammantaget bedöms planförslaget inte äventyra möjligheterna att uppnå god kemisk och god ekologisk status i aktuella vattenförekomster.</p>	Förhindrar inte måluppfyllelse
Luftkvalitet	<p>Kommunen har idag utmaningar med att miljö kvalitetsnormen för partiklar (PM10, medelvärde per dygn) överskrids vid enstaka tillfällen. Detta gäller i den västra och östra stadsdelen av Södertälje vid Turingegatan och vid Birkakorset i Södertälje stad. Vid Birkakorset, där Stockholmsvägen, Birkavägen och Erik Dahlbergs väg möts är Södertäljes mest trafikerade korsning. Det gäller även vid Trafikverkets vägar på bägge sidor om motorvägsbron. Planförslaget lyfter problematiken i området och en ny passage föreslås under kanalen för att kunna leda om tragiken från Birkakorset.</p> <p>Planförslaget har en bredare tillämpning för när miljö kvalitetsnormer ska beaktas i jämförelse med gällande översiktsplan. Planförslaget innebär att risken för försämrad luftkvalitet ska beaktas så att miljö kvalitetsnormer uppnås vid planering av ny bebyggelse medan gällande översiktsplan beaktar gatorna miljö kvalitetsnormerna överskrids idag. Planförslaget säkerställer att luftkvalitet utreds under planeringsprocessen.</p> <p>Sammantaget bedöms planförslaget inte äventyra möjligheterna att uppnå MKN.</p>	Förhindrar inte måluppfyllelse

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

MKN	Den planerade verksamhetens förväntade påverkan	Måluppfyllelse
Omgivningsbuller	<p>I planförslaget lyfts att Södertälje kommun behöver kartlägga och ta fram åtgärdsprogram för alla vägar och järnvägar i kommunen för att kunna identifiera områden där MKN för omgivningsbuller kan riskera att överskridas/överskrids. Vidare lyfter planförslaget vikten av grönområden i närområdet och att buller kan utgöra hot mot befintliga parker- och naturområden och att detta ska beaktas i utvecklingen av nya stadsdelar och bostäder planeras. Flertalet vägar inom har idag problem med buller och bullerdämpande åtgärder och omledning av trafik lyfts i planförslaget som möjliga åtgärder för att reducera ljudnivåerna.</p> <p>Sammantaget bedöms planförslaget inte äventyra möjligheterna att uppnå MKN.</p>	Förhindrar inte måluppfyllelse
Fisk- och musselvatten	<p>Mälaren omfattas av MKN för fiskvatten. Det finns inga utpekade musselvatten i Södertälje kommun som omfattas av MKN för musselvatten. Miljökvalitetsnormerna har inrättats för att skydda eller förbättra kvaliteten på berörda sötvattenförekomster för att upprätthålla fiskbestånden.</p> <p>De aspekter som lyfts under MKN vattenförekomster och badvatten bedöms vara positiva även för fiskvatten. Utöver detta är kommunens inriktning att prioritera att bevara grunda havsvikar med lekmiljöer för fisk framför småbåtshamnar – för att gynna yrkesfisket.</p> <p>Inga direkta åtgärder i Mälaren omfattas i ÖP.</p> <p>Sammantaget bedöms planförslaget inte äventyra möjligheterna att uppnå MKN.</p>	Bidrar till måluppfyllelse

5.6.2 Avstämning mot hänsynsreglerna och hushållningsbestämmelserna

Vid framtagande av ÖP har kommunen sett över den planerade användningen av mark. Föreslagna områden för utveckling av mångfunktionell bebyggelse, verksamheter och industri, samt regional grönstruktur och naturreservat har tagit hänsyn till, och anpassats efter, de förutsättningar som inryms av områdena i stort. Till exempel har områden för utveckling av mångfunktionell bebyggelse samt verksamheter och industri begränsats och i del omlokaliseras jämfört gällande ÖP, för att minska påverkan på bland annat natur- och kulturmiljö. Föreslagen utveckling i kommunen har i stort anpassats efter vad som är lämpligt i förhållande till befintlig natur, infrastruktur och bebyggelse och andra områdesspecifika värden. ÖP bedöms bidra till en hållbar och naturlig vidareutveckling av tätorten och utpekade LUM-områden likväl som Södertäljes kommun i stort.

Föreslagen ÖP bedöms vara i enlighet med hänsynsreglerna och hushållningsbestämmelserna.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

5.6.3 Avstämning mot riksintressen & skyddade områden

Kommunen lyfter i ÖP att områden som är klassade som riksintresse enligt miljöbalken bedöms vara betydelsefulla för landet i sin helhet. Riksintressen kan utses inom olika områden, både för bevarande och för exploatering. Vidare lyfter kommunen att de ska ta hänsyn och värna alla riksintressena i sin planering. ÖP beskriver de områden som är av riksintresse, hur kommunen förhåller sig till dessa områden samt de eventuella risker att ett riksintresseområde påverkas.

Kommunen har i ÖP tagit fram följande generella förhållningssätt som gäller samtliga riksintresseområden:

- Vid ny planering för samhällsutveckling ska kommunen alltid värna riksintresseområden.
- Inom riksintressena får inte åtgärder vidtas som påtagligt kan skada dess värden.
- Kommunen ska prioritera en långsiktig hushållning över det kortsiktiga perspektivet inom de mark- och vattenområdena samt anläggningar som är av riksintresse.

Samt följande för riksintresse för samlade natur- och kulturvärden, riksintresse för naturvård och riksintresse för friluftsliv.

- Utredningsområden har beslutats i samband med kommunens Grönstrategi. Inom dessa områden kan nya eller utvidgade kommunala naturskydd för vidare utredning och skydd införas. Dessa områden kan komma i symbios med riksintressen för naturvård och friluftslivet. De anses vara av särskild betydelse för biologisk mångfald och/eller friluftsliv, på grund av höga naturvärden, strategiska lägen i ekologiska spridningskorridorer och rekreationsvärden.

I tabell 14 nedan görs en avstämning mot de värden som finns för riksintressen som överlappar med området för ÖP samt för andra skyddade områdens värden.

Tabell 14. Översikt av hur den planerade verksamheten bedöms kunna påverka relevanta riksintresseområden. Risk för negativ påverkan markeras orange medan potentiell positiv påverkan markeras grön. Neutral påverkan lämnas omarkerad.

Riksintresse	Specificerat	Potentiell påverkan på områdets utpekade värden
Kulturmiljövård	- Bornsjön - Brandalsund - Mörkö - Karta – Oaxen – Stora Vika - Tullgarn (Hölö sn) - Vårdinge (Vårdinge sn) - Överenhörna (Överenhörna sn)	Viss risk för negativ påverkan. En kulturmiljöutredning inom riksintresseområden för kulturmiljövård behövs för att säkerställa att riksintresset tillgodoses.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Riksintresse	Specificerat	Potentiell påverkan på områdets utpekade värden
Samlade natur- och kulturvärden	<ul style="list-style-type: none"> - Högexploaterad kust: Kustområdena och skärgården i Stockholms län - Rörligt friluftsliv: Kustområdena och skärgården i Stockholms län - Rörligt friluftsliv: Mälaren med öar och strandområden i Stockholms län 	Viss risk för negativ påverkan i Enhörna.
Naturvård	<ul style="list-style-type: none"> - Stockholms skärgård: Långö-Fifång-Södra Torö-Järflotta - Tullgarn-Mörkö - Yngernområdet - Vattgruvsmossen - Korpberget 	Ingen risk för påverkan då planerad bebyggelseutveckling i stort lokaliseras utanför dessa riksintresseområden.
Friluftsliv	<ul style="list-style-type: none"> - Stockholms skärgård, yttre delen - Tullgarn - Södra Mörkö - Björkfjärden – Prästfjärdens övärld - Bornsjön 	Planerad bebyggelseutveckling inom utpekade områden ska vara sparsam och värna eller bidra till att berika de områdeskvaliteterna som återfinns. Potentiellt positivt bidragande till områdenas värden.
Natura-2000 områden	Botten; Brant syd Lanaren; Bårsjön; Fifång; Grottberget; Hamnskär; Hörningsholm; Jurstaholm; Kalkberget; Kiholm; Korpberget; Kvedesta; Kålsö; Ledarön; Lina; Nora Holmäng; Oaxen; Orrsättra; Sjögård; Skansundet; Skillebyholm; Skogstorp; Slessberget; Stora Alsjön; Stora Envättern; Stångberget	Kommunens planering bedöms inte påverka Natura-2000 områden.
Yrkesfiske	<ul style="list-style-type: none"> - Kustzon: Fällnäsviden Himmerfjärden - Sjö: Mälaren 	<p>Kommunens inriktning är att bevarandet av grunda havsvikar med lekmiljöer för fisk ska prioriteras framför småbåtshamnar – en inriktning som är positiv för riksintresset.</p> <p>Omvandling av områden med enskilda avlopp till områden med kommunalt avlopp vilket bedöms ha en positiv inverkan på vattenkvaliteten inom riksintresseområdena.</p> <p>Potentiellt positivt bidragande till områdenas värden.</p>

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Riksintresse	Specificerat	Potentiell påverkan på områdets utpekade värden
Kommunikationer	<ul style="list-style-type: none">- Sjöfart: farlederna & hamnen- Järnväg- Väg- Luftfart	<ul style="list-style-type: none">- Sjöfart: risk för negativ påverkan om områdets värden inte iakttas vid framtida planering av utbyggnadsområden- Järnväg: Både positiv och negativ påverkan bedöms kunna uppstå. Negativ genom planering av nya anläggningar som kan generera störningar för driften av järnvägen. Positiv då kommunen satsar på samhällsutveckling i stationsnära lägen vilket innebär att möjligheten att nyttja andra anläggningar av riksintressen kan förbättras.- Väg: Risk för påtaglig skada om ny exploatering kommer i stånd i områden med befintliga kapacitetsproblem som leder till regelbunden överbelastning. Påverkan kan minskas genom planering och åtgärder som minskar behovet av kortare bilresor genom satsning på till exempel ökad cykling.- Luftfart: bedöms inte påverkas av ÖP då kommunen ämnar att i tidigt planeringsskede beställa flyghindersanalyser om höga objekt planeras.
Totalförsvaret	<ul style="list-style-type: none">- Påverkanszon - Vällinge skjutfälts- Sjöövningssområde	Då bebyggelseutveckling undviks inom områdena som omfattar riksintresset och ny bebyggelse ska undvikas inom påverkansområden är bedömningen att genomförandet av ÖP inte kommer påverka riksintresset. Detta även till följd av de samrådsprocesser som krävs för att få till stånd bebyggelse i dessa områden.
Dricksvattenanläggning	Djupdalsverket, grundvattenanläggning med konstgjord infiltration.	Dricksvattenanläggningen bedöms inte påverkas av ÖP.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

6 Uppföljning

MKB ska innehålla en redogörelse av den uppföljning som kan behövas av den betydande miljöpåverkan som genomförandet av planen kan medföra. En MKB och dess förutsägelse om den kommande påverkan är förknippad med en viss osäkerhet, varför uppföljning är en viktig del. Uppföljning och övervakning ska säkerställa att planerade försiktighets- och kompensationsåtgärder får avsedd effekt eller om korrigeringar behöver göras. Uppföljningen ska bidra till att riktvärden och rekommendationer följs samt att en god bebyggd miljö skapas. Efter planens antagande sker uppföljningen fortlöpande genom fortsatt arbete med fördjupade översiktsplaner, planprogram och detaljplaner samt genom miljöprövning och bygglovshantering.

Enligt svensk lagstiftning har verksamhetsutövare ett stort ansvar att deras verksamhet inte skadar människors hälsa eller miljön. Som verksamhetsutövare avses i detta fall Södertälje kommun. Verksamhetsutövarens egenkontroll regleras genom bestämmelserna i Miljöbalken och innebär bland annat att verksamhetsutövaren har det huvudsakliga ansvaret för uppföljning och kontroll av eventuella miljökonsekvenser vid omvandling av planområdet.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys
Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Referenser

- Boverket. (den 05 10 2023a). *Miljöbedömning ÖP*. Hämtat från Planering: <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/oversiktsplan/processen-for-oversiktsplanering/miljobedomning/>
- Boverket. (den 05 10 2023b). *Översiktsplan*. Hämtat från Planering: <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/oversiktsplan/oversiktsplanen/>
- Boverket. (den 04 10 2023c). *Riksintressen är nationellt betydelsefulla områden*. Hämtat från Nationell Planering: <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/sa-planeras-sverige/nationell-planering/riksintressen-ar-betydelsefulla-omraden/>
- Boverket. (den 30 01 2024). *Boverket - Kartjänst Riksintressen*. Hämtat från Boverket - Kartjänst Riksintressen: <https://gis2.boverket.se/portal/apps/webappviewer/index.html?id=1038d84b35af42ac8980c7d51b77d61b>
- Boverket. (den 31 01 2024). *Miljöbedömning översiktsplan - ett processverktyg*. Hämtat från PBL KUNSKAPSBANKEN - en handbok om plan- och bygglagen: <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/>
- Boverket. (den 31 01 2024). *Process för översiktsplanering och strategisk miljöbedömning*. Hämtat från PBL KUNSKAPSBANKEN: <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/oversiktsplan/processen-for-oversiktsplanering/>
- Boverket. (2024). *Regler och vägledning för radon vid uppförande av ny byggnad*. Hämtat från Boverket : <https://www.boverket.se/sv/byggande/halsa-och-inomhusmiljo/radon/nybyggnation/> hämtad april 2024
- FN-förbundet, S. (2023). *Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling*. Hämtat från FN: <https://fn.se/vi-gor/vi-utbildar-och-informerar/fn-info/vad-gor-fn/fns-arbete-for-utveckling-och-fattigdomsbekampning/agenda2030-och-de-globala-malen/> den 8 Februari 2021
- Försvarsmakten. (2023). *Riksintressen för totalförsvarets militära del 1 - Stockholms län 2023*.
- Jordbruksverket. (2020). *Övergödning och läckage av växtnäring. Senast uppdaterad: 2020-06-30*. Hämtat från <https://jordbruksverket.se/jordbruket-miljon-och-klimatet/overgodning-och-lackage-av-vaxtnaring>. Hämtad: 2022-03-14
- Livsmedelsverket. (2022). *Livsmedelsverkets föreskrifter om dricksvatten LIVSFS 2022:12*.
- Livsmedelsverket. (2022a). *Dricksvatten från små dricksvattenanläggningar för privat bruk*.
- Länsstyrelsen Stockholm. (2019). *Grön infrastruktur - Regional handlingsplan för Stockholms län*.
- Länsstyrelsen Stockholm. (2021). *Rekommendationer för lägsta grundläggningsnivå längs Östersjökusten i Stockholms län – med hänsyn till risken för översvämning*.
- Länsstyrelsen Stockholm. (2023). *LstAB Länskarta Stockholms län*. Hämtat från <https://ext-geoportal.lansstyrelsen.se/standard/?appid=d1b3761e5e944f129a698acc7e7ed183>. Hämtad 2023-10-24

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

- Länsstyrelsen Stockholm. (2023). *Länskarta Stockholms län*. Hämtat från <https://ext-geoportal.lansstyrelsen.se/standard/?appid=d1b3761e5e944f129a698acc7e7ed183>. Hämtas 2023-12-13.
- Länsstyrelsen Stockholm. (2023). *Åtgärdsprogram för kväveoxider och partiklar i Stockholms län, Rapport 2023:24*. Länsstyrelsen Stockholm.
- Länsstyrelsen Stockholm. (den 30 01 2024). *Länskarta Stockholms län*. Hämtat från Länskartan Stockholms län: <https://ext-geoportal.lansstyrelsen.se/standard/?appid=d1b3761e5e944f129a698acc7e7ed183>
- Länsstyrelsen Stockholm. (den 29 01 2024). *Länskarta Stockholms Län*. Hämtat från Länskartan Stockholms Län: <https://ext-geoportal.lansstyrelsen.se/standard/?appid=d1b3761e5e944f129a698acc7e7ed183>
- Länsstyrelsen Stockholm. (den 02 02 2024). *Skyddad natur*. Hämtat från <https://www.lansstyrelsen.se/stockholm/natur-och-landsbygd/skyddad-natur.html>
- Länsstyrelsen Stockholm. (den 31 01 2024a). *EBH-kartan Sverige*. Hämtat från EBH-kartan Sverige: <https://ext-geoportal.lansstyrelsen.se/standard/?appid=ed0d3fde3cc9479f9688c2b2969fd38c>
- Länsstyrelsen Stockholm. (den 30 01 2024b). *Länskarta Stockholms län*. Hämtat från Länskartan Stockholms län: <https://ext-geoportal.lansstyrelsen.se/standard/?appid=d1b3761e5e944f129a698acc7e7ed183>
- Länsstyrelsen Stockholm, Region Stockholm. (2023). *Regional vattenförsörjningsplan för Stockholms län. En aktualisering avseende vattenförsörjningsplanens åtgärder har gjorts 2023. Rapport 2023:21 i Länsstyrelsen Stockholms rapportserie. ISBN: 978-91-7937-261-3*. Länsstyrelsen Stockholm.
- Länstyrelserna Stockholm, Södermanland, Uppsala och Västmanland. (2015). *Rekommendationer för lägsta grundläggningsnivå för ny bebyggelse vid Mälaren – med hänsyn till risken för översvämning*.
- Naturskyddsföreningen. (2021). *Ekologisk eller konventionell odling - vad är bäst för miljön och klimatet?* . Hämtat från Naturskyddsföreningen: <https://www.naturskyddsforeningen.se/artiklar/ekologisk-eller-konventionell-odling-vad-ar-bast-for-miljon-och-klimatet/> hämtad maj 2024
- Naturvårdsverket. (2015). *Vägledning om industri- och annat verksamhetsbullen - rapport 6538*. Naturvårdsverket.
- Naturvårdsverket. (2020). *Sveriges Miljömål*. Hämtat från <https://www.sverigesmiljomal.se/> hämtad april 24
- Naturvårdsverket. (2021a). *Sveriges Miljömål*. Hämtat från <http://www.sverigesmiljomal.se/miljomalen/>. Hämtad 2021-03-31.
- Naturvårdsverket. (2022). *Biotopskyddsområden*. Hämtat från <https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/skyddad-natur/olika-former-av-naturskydd/biotopskyddsomraden/>. Hämtad 2022-03-13.
- Naturvårdsverket. (den 03 10 2023a). *Miljö kvalitetsnormer för utomhusluft*. Hämtat från Luft och klimat: <https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/luft-och-klimat/miljokvalitetsnormer-for-utomhusluft/>
- Naturvårdsverket. (den 04 10 2023c). *Skyddad natur karta*. Hämtat från <https://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>
- Naturvårdsverket. (den 01 02 2024). *Hälsoeffekter av buller*. Hämtat från <https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/buller/halsoeffekter-av-buller/>

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys

Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

- Naturvårdsverket. (2024). *Kulturmiljö, landskap och bebyggelse inom strategisk miljöbedömning*. Hämtat från <https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/miljobalken/miljobedomningar/strategisk-miljobedomning/kulturmiljo-landskap-och-bebyggelse/>
- Region Stockholm. (2018). *Regional utvecklingsplan för Stockholmsregionen 2050*. Stockholm: Region Stockholm.
- Region Stockholm. (2020). *Resvaneundersökning 2019*. Hämtat från <https://www.regionstockholm.se/4925e8/contentassets/d6c4da12e11843c0ab8249c297dfd8fe/resvaneundersokning-2019.pdf>
- Riksantikvarieämbetet. (2023). *Riksintressen för kulturmiljövården - Stockholms län (AB). Dokumentet uppdaterat 2023-07-04*. Riksantikvarieämbetet.
- SMHI. (2015). *Framtidsklimat i Stockholms län*. SMHI.
- SMHI. (2018). *Sveriges stora sjöar idag och i framtiden - Klimatets påverkan på Vänern, Vättern, Mälaren och Hjälmaren*. Författare: Anna Eklund, Katarina Stensen, Ghasem Alavi, Karin Jacobsson. *Klimatologi nr 49, 2018. ISSN: 1654-2258*. SMHI.
- SMHI. (den 25 01 2024). *Klimatanpassning.se*. Hämtat från Klimatanpassning i kommuner: <https://klimatanpassning.se/klimatanpassa/vagledning-for-klimatanpassning/klimatanpassning-i-kommuner-1.88921>
- Svenskt vatten. (2019). *Kunskapssammanställning Dagvattenkvalitet*. Svenskt vatten.
- Sweco. (2021). *Underlag: översiktsplan - Social hållbarhet och stadsbyggande*.
- Sweco. (2021). *Underlag: översiktsplan - Social hållbarhet och stadsbyggande*.
- Södertälje kommun. (2018). *Odlingsstrategi 2018-2030. Dnr: KS 18/165. Fastställd av kommunfullmäktige 2018-11-26*.
- Södertälje kommun. (2019). *Bostadsbyggande på landsbygden - riktlinjer för hantering av förhandsbesked, bygglov och planärenden i Södertälje kommun. Upprättad 2019-10-23*.
- Södertälje kommun. (2013). *Framtid Södertälje - Översiktsplan 2013-2030*. Södertälje kommun.
- Södertälje kommun. (2013). *Framtid Södertälje - Översiktsplan 2013-2030*. Södertälje: Södertälje kommun.
- Södertälje kommun. (2017). *Trafikstrategi - utmaningar, mål och strategier*. Södertälje kommun.
- Södertälje kommun. (2017). *VA-plan för Södertälje*. Södertälje: Södertälje kommun.
- Södertälje kommun. (2019). *Vattenplan - Kommunens planering för god vattenstatus i yt- och grundvatten*. Södertälje: Södertälje kommun.
- Södertälje kommun. (2022). *Handlingsplan för klimatanpassning 2022-2026*. Södertälje: Södertälje kommun.
- Södertälje kommun. (2022). *Miljö-och klimatstrategi - Södertälje kommun 2022-2030*.
- Södertälje kommun. (2022a). *Landsbygdsstrategi 2030 - Levande landsbygder i Södertälje kommun. Antagen 2022-11-28. dnr: 2020/00021*.
- Södertälje kommun. (2022b). *Livsmedelsförsörjningsstrategi 2022-2030. dnr: KS 2022/000158. Antagen 2022-06-20*.

Hållbarhetsbedömning för Översiktsplan 2050

Miljökonsekvensbeskrivning, social konsekvensanalys och ekonomisk konsekvensanalys
Uppdragsnr.: 1087457 (Norconsult Sverige AB) 211040 (Ensucon AB)

Södertälje kommun. (2022c). *Miljö- och klimatstrategi, Södertälje kommun 2022-2030.*

Södertälje kommun. (den 03 10 2023a). *Mätningar och beräkningar för Södertälje.* Hämtat från Miljö och Hälsa: <https://www.sodertalje.se/miljo-och-halsa/luften-i-kommunen/matningar-och-berakningar-for-sodertalje/>

Södertälje kommun. (den 03 10 2023c). *Helårsstatistik.* Hämtat från Kommun och politik: <https://www.sodertalje.se/kommun-och-politik/statistik-och-nyckeltal/helarsstatistik/>

Södertälje kommun. (den 02 02 2024). *Helårsstatistik.* Hämtat från <https://www.sodertalje.se/kommun-och-politik/statistik-och-nyckeltal/helarsstatistik/>

Södertälje kommun. (den 01 02 2024a). *Mätningar och beräkningar för Södertälje .* Hämtat från <https://www.sodertalje.se/miljo-och-halsa/luften-i-kommunen/matningar-och-berakningar-for-sodertalje/>

Södertälje kommun. (den 02 02 2024b). *Luften i kommunen.* Hämtat från <https://www.sodertalje.se/miljo-och-halsa/luften-i-kommunen>

Trafikverket. (den 26 01 2024). *Trafikverket.* Hämtat från NVDB på webb: <https://nvdb2012.trafikverket.se/SeTransportnatverket>

Trivector. (2021). *Segregation och transporter i Södertälje.*

Vattenmyndigheterna. (den 03 10 2023a). *Försämringsförbud.* Hämtat från Miljökvalitetsnormer för vatten: <https://www.vattenmyndigheterna.se/vattenforvaltning/miljokvalitetsnormer-for-vatten/forsamringsforbud.html>

Vattenmyndigheterna. (den 03 10 2023b). *Principer för beslut om miljökvalitetsnormer.* Hämtat från Miljökvalitetsnormer för vatten: <https://www.vattenmyndigheterna.se/vattenforvaltning/miljokvalitetsnormer-for-vatten/principer-for-beslut-om-miljokvalitetsnormer.html>

VISS. (den 29 09 2023a). *Hämta data.* Hämtat från Vatteninformationssystem Sverige: <https://viss.lansstyrelsen.se/Exports.aspx>

VISS. (den 02 10 2023b). *Vårdingeåsen-Vårdinge.* Hämtat från Vatteninformationssystem Sverige: <https://viss.lansstyrelsen.se/Waters.aspx?waterMSCD=WA24827125>

VISS. (2024). *Vattenkartan.* Hämtat från Vatteninformationssystem Sverige: <https://ext-geoportal.lansstyrelsen.se/standard/?appid=1589fd5a099a4e309035beb900d12399>. Hämtad 2024-01-31

VISS. (den 24 01 2024a). *VISS Vatteinformation Sverige.* Hämtat från Södertälje kommun - Områdesstatistik start: <https://viss.lansstyrelsen.se/AreaStatisticsForm.aspx?area=4,191&subUnitType=0>

VISS. (den 24 01 2024b). *VISS Vatteninformation Sverige.* Hämtat från Södertälje kommun - Områdesstatistik miljökvalitetsnormer: <https://viss.lansstyrelsen.se/AreaStatisticsForm.aspx?area=4,191&subUnitType=0&tab=MKN>

WSP. (2023). *Klimatrelaterade risker för skador på den byggda miljön - underlag till översiktsplan 2050 Södertälje kommun.*

ÖSLVF/SLB-analys. (den 01 02 2024). *SLB-analys.* Hämtat från Luftföreningsskator: <https://www.slb.nu/slbanalys/luftforeningsskator/>